

YÜCE DİVAN KARARI

Esas sayısı : 1985/1

Karar sayısı : 1986/1

Karar günü : 14.2.1986

Başkan	H. Semih ÖZMERT
Başkanvekili	Orhan ONAR
Üye	Necdet DARICIOĞLU
Üye	Yekta Güngör ÖZDEN
Üye	Muammer TURAN
Üye	Mehmet ÇINARLI
Üye	Selâhattin METİN
Üye	Servet TÜZÜN
Üye	Mahmut C. CUHRUK
Üye	Mustafa ŞAHİN
Üye	Adnan KÜKNER
Cumhuriyet Başsavcısı	Firuz ÇİLİNGİROĞLU
Cumhuriyet Başsavcı Yardımcıları	Namık BENLİ
	Erdem GÜYER
	Mater KABAN
Anayasa Mahkemesi Raportörleri	Erdoğan AKTEKİN
	Alparslan NAZLIOĞLU
Zabıtkâtipleri	İsmet YAĞCI
	Numan GÜNAY
	Muzaffer AYDOĞDU

DAVACI : Kamu Hakları

SANIKLAR : 1 — **İSMAİL ÖZDAĞLAR**, Ali ve Akile oğlu, 17.9.1950 doğumlu, Demirci, Hacıhamza Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Ankara'da Hoşdere Caddesi 100/1 Yukarı Ayrancı adresinde oturur, evli, 2 çocuklu, sabıkasız, Manisa milletvekili ve Devlet eski Bakanı.

2 — **ALİ ÖZDAĞLAR**, Mehmet ve Emine oğlu, 10.3.1929 doğumlu, Demirci Hacıhamza Mahallesi nüfusuna kayıtlı, Bahçeler Mahallesi Tepcek Sokak No : 2 Demirci'de oturur, evli, okur - yazar, sabıkasız.

3 — **MEHMET KAYMAK**, Nurullah ve Lütfiye oğlu 25.3.1956 doğumlu, Demirci, Kuzuköyü nüfusuna kayıtlı, İzmir Aliğa Pet-Kim Kuruluşları lojmanında oturur, evli, okur - yazar, sabıkasız.

VEKİLLERİ : 1 — Av. Çetin ÖZEK,
İstanbul Barosu avukatlarından,

2 — Av. Nuri POYRAZ,
Ankara Barosu avukatlarından,

3 — Av. Salim ÖZDEMİR
Ankara Barosu avukatlarından,

4 — Av. Arıkan GÜLCÜ
Ankara Barosu avukatlarından,

5 — Av. Aykut KUTLAY
Ankara Barosu avukatlarından,

SUÇ : Rüşvet almak (İsmail ÖZDAĞLAR için),
Rüşvete aracılık (Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK için).

SUÇ TARİHİ : 1984 yılı.

Manisa milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞ-LAR'ın Bakanlığı zamanında nüfuzunu kötüye kullanarak şahsi menfaat sağladığı iddiasıyla Şanlıurfa Milletvekili Osman DOĞAN ve 39 arkadaşının 6.1.1985 gününde Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verdikleri önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisinin 8.1.1985 günü, 50. Birleşiminde okunmuş ve 10.1.1985 günü, 52. Birleşiminde görüşülerek Meclis Soruşturması açılmasına karar verilmiştir.

Önerge ve Gerekçesi :

•TÜRKİYE BÜYÜK MİLLET MECLİSİ BAŞKANLIĞINA

Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞ-LAR hakkında ciddi bir yolsuzluk iddiasının, gereği yapılmak üzere Adalet Bakanlığına intikal ettirildiği Başbakanlıkça açıklanmış bulunmaktadır.

Bu ve benzeri iddiaların vuzuha kavuşturulmamasını demokratik rejim açısından büyük bir eksiklik olarak kabul ediyoruz. Nitekim geçmiş dönemlerde benzeri iddiaların üzerine cesaretle gidilememiş olmasının bedelini Türk milleti olarak ağır ve pahalı bir şekilde ödemiş olduğumuz tarihi bir vakıadır. Açık bir rejim olan demokrasi, mevcut kaideleri içerisinde her türlü iddiaların vuzuha kavuşturulabildiği, suçluların cezalandırılabilirdiği, masumların temize çıkartılabildiği ölçüde faziletini ispat etmiş olacaktır.

Her şeyin aziz Türk milletinin huzurunda ve kamuoyuna açık bir şekilde cereyanını temin etmek maksadıyla, adı geçen Devlet eski Bakanı hakkında soruşturma açılmasını Anayasanın 100 üncü maddesine göre arz ve teklif ederiz.

GEREKÇE

Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail Özdağlar hakkında Başbakanlıkça Adalet Bakanlığına suç duyurusunda bulunulmuştur.

Bu suç duyurusunda muhbir, UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur Mengenecioğlu'dur. Suç iddiası, Bakanın sağladığı şahsi menfaat karşılığı, Bakanlık görevini kötüye kullanmak

suretiyle adı geçen firmanın gemilerine akaryakıt nakliyesi sağlanmaktadır.

Ayrıca, Bakanın görevini yapan bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesi ile görevden almayı düşündüğü de iddia edilmektedir.

Yukarıda arz edilen hususlar; Bakanın görevde bulunduğu sırada nüfuzunu kötüye kullanarak şahsi menfaat sağladığı ve Devleti zarara uğrattığı ve bu hareketinin Türk Ceza Kanununun ilgili maddeleri kapsamına girdiğini göstermektedir.

Bu sebeple durumun açıklığa kavuşturulması ve Bakanın sorumluluğunun tespiti için Anayasanın 100 üncü maddesi uyarınca Devlet eski Bakanı İsmail Özdağlar hakkında Meclis Soruşturması açılmasına mütedair olan bu önergemizin işleme konulmasını arz ve teklif ederiz» biçimindedir.

Meclis Soruşturması açılmasına ilişkin karar 12 Ocak 1985 günlü Resmi Gazete'de yayımlanmış olup şöyledir :

«Bakanlığı zamanında nüfuzunu kötüye kullanarak şahsi menfaat sağladığı ve Devleti zarara uğrattığı ve bu eyleminin Türk Ceza Kanununun ilgili maddelerine uyduğu iddiasıyla Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail Özdağlar hakkında Anayasanın 100 üncü maddesi uyarınca Meclis Soruşturması açılmasına; soruşturmayı yapacak olan 15 kişilik komisyonun iki aylık çalışma süresinin komisyon üyelerinin ad çekme suretiyle tespiti tarihinde başlamasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 10.1.1985 tarihli 52 nci Birleşiminde karar verilmiştir.»

Karar gereğince oluşturulan 9/328 Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonunca düzenlenen 11.5.1985 günlü, Esas 9/328, Karar 19/115 sayılı Rapor, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 15.5.1985 günlü, 99. Birleşiminde görüşülerek :

«1 — Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı; bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden ve suç niteliğinde görülmediğinden, bu konulardan dolayı Yüce Divan'a sevkine mahal olmadığına,

2 — UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000 lira rüşvet aldığı iddiası konusunda elde edilen deliller mahkemece takdir olunarak eylemine uyan T.C.K. nun 211 inci maddesi delaletiyle 213 ve 225 inci maddelerine göre muhakeme edilmek üzere Anayasanın 100 üncü maddesi uyarınca Yüce Divan'a sevkine,

30 çekimser ve 3 red oyuna karşı 311 kabul oyuyla karar verilmiştir.»

Soruşturma Komisyonunun Raporu gereğince sanıklar Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığınca yapılan kovuşturma sonucu rüşvete aracılık suçundan açılan kamu davasına bakmaya başlayan Ankara 4. Ağır Ceza Mahkemesi, davaların birleştirilmesini istemiş, Yüce Divan da 2.7.1985 günlü duruşmada fiili irtibat dolayısıyla iki davanın birleştirilmesine karar vermiştir. Sanıklar Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK hakkındaki iddianamede :

«Rüşvet almak suçundan TCK.nun 211. maddesi delaletiyle 213, 225. maddeleri uyarınca cezalandırılması için Yüce Divan olarak Anayasa Mahkemesine sevk edilen Devlet eski Bakanı ve Manisa Milletvekili İsmail ÖZDAĞLAR'ın Babası, diğer sanık Mehmet KAYMAK'ın da adı geçen milletvekili ve Devlet eski Bakanının kayınbiraderi oldukları, Ali ÖZDAĞLAR'ın Demirci ilçesinde halı ticareti yaptığı, Mehmet KAYMAK'ın ise İzmir Aliğa rafinerisinde çalıştığı, Devletin Petrol tedarik ve nakil işleriyle ilgili teşkilatından sorumlu olan İsmail ÖZDAĞLAR'ın, bu nakil işlemini üstlenmek isteyen ve aralarında rekabette bulunan Deniz Nakliyat Şirketlerinin istekleriyle karşı karşıya kaldığı, bunlardan UM Denizcilik A.Ş. nin sahibi Uğur MENGENCEOĞLU ile görüştüğü, bu kişiden navlunun % 2,5'u nisbetinde rüşvet alma pazarlığı yaptığı bu anlaşma sonucu verilecek rüşvet sırasında Sanıkların devreye girdiği, İsmail ÖZDAĞLAR'ın kayınbiraderi olan Sanık Mehmet KAYMAK'ı acele özel kalem müdürü vasıtası ile Ankara'ya çağırdığı, o sırada babası Ali ÖZDAĞLAR'ın da Ankara'ya geldiği, Uğur MENGENCEOĞLU'nun İş Bankası Başkent Şubesinden çektiği 30 Milyon lira parayı çantasına yerleştirip Bakana paranın hazır olduğunu bildirdiği, İsmail ÖZDAĞLAR'ın Uğur MENGENCEOĞLU'na Ankara Otel'i önünde beklemesini kendisini içinde 3 kişi bulunan

mavi bir murat marka araba ile aldıracağını söylediği, durumdan Başbakanlık Müşaviri Adnan KAHVECİ'yi de haberdar eden Uğur MENGENCECİOĞLU'nu endişeye kapılıp Özel şoförü Şahit İsmail (İhsan) BEŞİKTEPE'ye talimat vererek kendilerini araba ile takip etmesini istediği, kararlaştırıldığı şekilde sözü edilen arabanın şoför Muhittin (Yaşar) GÜNGÖR idaresinde içinde Sanıklar da olduğu halde Ankara Otelі önüne geldiği, Uğur MENGENCECİOĞLU'nu alarak Yeni Başbakanlık binasına gittikleri, Uğur MENGENCECİOĞLU'nun içinde 25 milyon lira bulunan çantasını araba içinde Sanıklara teslim edip İsmail ÖZDAĞLAR'ın odasına çıktığı Sanıkların bu araba ile İsmail ÖZDAĞLAR'ın evine gidip parayı boşaltıp boş çantayı Ankara Otele bıraktıkları,

Sanıklar her ne kadar böyle bir çanta almadıklarını beyan etmişlerse de Uğur MENGENCECİOĞLU'nun cebinde bulunan teypdeki konuşmaların incelenmesinden anlaşıldığı, şahit İsmail (İhsan) BEŞİKTEPE'nin «Uğur MENGENCECİOĞLU arabaya binerken elinde çanta vardı, indiğinde yoktu» şeklindeki açık beyanından anlaşıldığı gibi ayrıca çanta içine parayı özel arabası içinde yerleştirip Bankadan aynı gün alındığı sabit olan 30 Milyon Liranın 5 milyon lirasını torpido gözüne koyduğunu belirttiği, banttaki konuşmalarda Uğur MENGENCECİOĞLU'nun hanımının hediyesi olan çantaya gerekli ihtimamın gösterileceğini ve iade edeceklerini beyan ve taahhüt ettikleri, nitekim Uğur MENGENCECİOĞLU otele döndüğünde boş çantayı odasında bulduğu, çantanın otele Uğur MENGENCECİOĞLU'nun yokluğunda bırakıldığının otel görevlilerince de doğrulandığı, İsmail ÖZDAĞLAR'ın Başbakan Turgut ÖZAL ile yaptığı konuşmada da parayı aldığını söylediği, bu paranın Sanıkların aracılığı ile teslim alınıp eve gittiği, zira içinde para bulunan çanta ile Sanıkların yeni Başbakanlık binasından ayrılıp eve gidip, aradan çok kısa bir süre geçtikten sonra boş çantanın otele bırakıldığı,

İsmail ÖZDAĞLAR'ın yakını olan Sanıkların bu suretle Rüşvet alma fiiline aracı oldukları anlaşılmış olmakla haklarında duruşma yapılarak hareketlerine uyan TCK.nun 226. maddesi aracılığı ile aynı kanunun 213, 225, 65/3. maddeleri uyarınca cezalandırılmalarına karar verilmesi kamu adına dava ve iddia olunur.» denilmektedir.

Rüşvet vermek suçundan dolayı Uğur MENGENCECİOĞLU hakkında Soruşturma Komisyonu Raporu uyarınca yapılan ko-

vuşturma ise Ankara Cumhuriyet Savcılığının 29.5.1985 günlü takipsizlik kararı ile sonuçlanmıştır. Böylece Yüce Divan'ın bakacağı davaların konusu «rüşvet almak» ve «rüşvet almaya aracılık etmek» suçlarından ibaret kalmıştır.

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR vekilleri, aşağıdaki nedenlerle Yüce Divan'da yargılamaya başlanamayacağını savunmuşlardır :

1. Anayasa'nın Geçici 6. maddesi Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin kendi içtüzükleri yapılmaya kadar Millet Meclisi eski İchtüzüğünün uygulanmasını emretmiştir. Oysa TBMM'nin 15.1.1985 günlü 53. Birleşiminde somut olayla ilgili ve subjektif olarak Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İchtüzüğünün Anayasa'ya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece Anayasa'ya aykırı davranılmış ve bu aykırılık son soruşturmanın açılması kararı niteliğindeki sevk kararını yoklukla sakatlamıştır.

2. TBMM'nin 15.1.1985 günlü Birleşiminde aldığı karar bir içtüzük düzenlemesi olarak kabul edilse bile, değişiklik, İchtüzüğün 157. maddesine uyulmadan gerçekleştirilmiştir.

3. Yukarıdaki aksaklıklar bir yana bırakıldığında bu kez dayananın Birleşik Toplantı İchtüzüğüne aykırılıklar karşımıza çıkmaktadır.

Soruşturma önergesinde «... yolsuzluk iddiasının gereği yapılmak üzere Adalet Bakanlığı'na intikal ettirildiği Başbakanlıkça açıklanmış bulunmaktadır» denilmek suretiyle Başbakanın isteği üzerine soruşturma önergesi verildiği belirtilmiştir. Bu durum, Anayasanın 100. ve dayananın İchtüzüğün 12. ve 14. maddelerine aykırıdır.

Aynı önergede, «tipik fiil» ve uygulanması gereken yasa maddesi gösterilmemiştir. Ayrıca Meclis Hazırlık Komisyonu kurulmadan soruşturmanın açılmasına karar verilmiştir. Böylece, dayananın İchtüzüğün 12., 13., 14. ve 15. maddelerine aykırı davranılmıştır.

İchtüzük kuralları yasama organını bağlayıcı nitelik taşırlar. Bu kurallara uyulmaksızın dokunulmazlığın kaldırılması halinde hukuka aykırı bir işlem yapılmış ve adil yargılanma hakkı peşinen engellenmiş olur.

Bu durumu gidermek için, sevk kararının Anayasa ve içtüzük hükümlerine uygunluğunun, Yüce Divan sıfatıyla yargılama yapan Anayasa Mahkemesince denetlenmesi gerekir. Anayasanın 85. maddesinde öngörülen yedi günlük itiraz süresi Yüce Divan dışındaki yargılama makamlarının belirsiz bir süre beklemesini önlemek için konulmuştur. Anayasaya uygunluk denetimini yapan organ ile yargılayacak organın aynı olması nedeniyle yedi günlük sürenin bu olayda uygulanmasına yer yoktur.

Savunmada, sonuç olarak, belirtilen nedenlerle sevk kararı yoklukla sakatlandığından davanın reddine, bu kabul edilmediği takdirde duruşmanın tatili ile dosyanın iadesine karar verilmesi gerektiği ileri sürülmüştür.

Bu konular incelendiğinde :

1 — Türkiye Büyük Millet Meclisinin, «Meclis Soruşturma-sı Komisyonlarının Üyelik Şartları, Çalışma Usul ve Esasları ile Yetkileri Hakkında» 15.1.1985 günlü, 15 sayılı kararının niteliği :

Anayasanın Geçici 6. maddesi, «Anayasaya göre kurulan Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için kendi içtüzükleri yapılmaya kadar, Millet Meclisinin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte olan içtüzüğünün, Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uygulanır» kuralını koymuştur.

Ancak çift meclis sistemine göre hazırlanmış olan Millet Meclisi İchtüzüğünde, Meclis soruşturmasına ilişkin bir kural yer almamıştır. Bu boşluğu doldurmak amacıyla Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığınca, Genel Kurul'a, 15.1.1985 günlü, 53. Birleşimde aşağıdaki öneride bulunulmuştur :

«Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kuruluna

Anayasanın 100 üncü maddesine göre kurulan Meclis Soruşturma komisyonlarının çalışmalarını hangi usul ve esaslara göre yapacağı konusunda doğan tereddütleri gidermek amacıyla Başkanlığımız Danışma Kurulunun da görüşünü almış ve aşağıdaki önerinin Genel Kurulun onayına sunulması uygun görülmüştür.

Necmettin Karaduman

Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanı

Başkanlık Önerisi :

Anayasanın 100 üncü maddesine göre kurulması kararlaştırılan Meclis Soruşturması komisyonlarının üyelik şartları, çalışma usul ve esasları ile yetkileri ve Soruşturma Komisyonunun düzenleyeceği raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülme usul ve esasları hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü yapılmaya kadar, 17.2.1965 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanması Genel Kurulun onayına sunulur.»

Başkanlık önerisinin aynı Birleşimde oylanıp kabul edilmesine ilişkin «TBMM Kararı» 17 Ocak 1985 günlü Resmi Gazete'de yayımlanmıştır. Karar şöyledir :

«TBMM KARARI

Meclis Soruşturması Komisyonlarının Üyelik Şartları, Çalışma Usul ve Esasları ile Yetkileri Hakkında

Karar No. 15**Kabul Tarihi : 15.1.1985**

Anayasanın 100 üncü maddesine göre kurulması kararlaştırılan Meclis Soruşturması komisyonlarının üyelik şartları, çalışma usul ve esasları ile yetkileri ve soruşturma komisyonunun düzenleyeceği raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda görüşülme usul ve esasları hakkında, Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü yapılmaya kadar, 17/2/1965 tarihli Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanmasına, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunun 15/1/1985 tarihli 53 üncü Birleşiminde karar verilmiştir.»

Bu kararın alınmasına, Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkındaki Meclis soruşturması vesile olmuşsa da kararın yalnız bu olayda uygulanması söz konusu değildir. Öneride, «Meclis Soruşturması Komisyonları» denilerek, çoğul ifade kullanılmıştır. Ayrıca, «Türkiye Büyük Millet Meclisi İçtüzüğü yapılmaya kadar» ibaresine de yer verilerek, ileriye dönük genel bir düzenleme getirilmek istenildiği belirtilmiştir. Bu bakımdan

Meclis Soruşturmalarında TBMM Birleşik Toplantısı İçtüzüğü'nün Anayasaya aykırı olmayan kurallarının uygulanacağı kararı genel ve objektif bir düzenlemedir.

15.1.1985 günlü, 15 sayılı Kararın, Meclis İçtüzüğünde gösterilen ve İçtüzüğün değiştirilmesini düzenleyen kurallara aykırı olarak alındığı savına gelince :

Anayasanın Geçici 6. maddesinde uygulanacağı belirtilen Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 157. Maddesinde :

«İçtüzükte değişiklik yapılmasını öngören teklifler, milletvekillerce yapılabilir. Bunlar hakkında, kanun teklifleri hakkındaki hükümler uygulanır.

Bu teklifler, Anayasa Komisyonunda incelendikten sonra, bu komisyonun raporu esas olmak üzere, Genel Kurulda görüşülür ve sonuçlandırılır.

Anayasa Komisyonu, İçtüzükte gördüğü boşluk ve aksaklıkları ve bunların doldurulması ve düzeltilmesi için uygun gördüğü tedbirleri, bir rapor halinde Meclis Başkanlığına sunar. Bu rapordaki görüşler Başkanlık Divanınca da benimsenirse, Meclis Başkanı İçtüzükte gerekli değişiklik tekliflerinin yapılması için Genel Kurulu uyandır.

İçtüzük değişiklikleri, Millet Meclisi kararı olarak Resmi Gazetede yayımlanmakla yürürlüğe girer; kararda, ileriye ait başkaca bir yürürlük tarihi de gösterilebilir» denilmektedir.

İçtüzük değişikliği niteliğindeki öneri, Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanınca, Danışma Kurulunun görüşü alındıktan sonra Genel Kurulun onayına sunulmuştur. Madde de yer alan «İçtüzükte değişiklik yapılmasını öngören teklifler, milletvekillerce yapılabilir» biçimindeki kural, önerinin Başkanca yapılmasına engel sayılmamalıdır. Kaldı ki, Anayasa Mahkemesinin kimi kararlarında belirtildiği üzere, Anayasada içtüzüklerin yapılması hakkında bir kural bulunmadığından, içtüzük düzenlemesi niteliğindeki Türkiye Büyük Millet Meclisi Kararlarının, içtüzüklerin değiştirilmesine ilişkin kurallara uyulmadan alınmış olması, Anayasaya aykırı değildir (18.12.1979 günlü, E. 1979/22, K. 1979/45 sayılı; 27.2.1968 günlü, E. 1967/6, K. 1968/9 sayılı kararlar).

Belirtilen nedenlerle, somut olay için subjektif düzenleme getirilerek, Anayasanın Geçici 6. maddesine aykırı davranıldığı ve böylece sevk kararının yokluk ya da geri çevrilmesini gerektirecek bir aksaklıkla sakatlandığı yolundaki savunma yerinde görülmemiş ve Yüce Divan'ın Sanık müdafilerinin davada muhakeme şartının gerçekleşmemiş olması karşısında davanın reddine veya Anayasaya ve içtüzük hükümlerine aykırı karar alınmış bulunmasından dolayı duruşmanın tatiline karar verilmesi yolundaki istemlerinin reddine ilişkin 1.7.1985 günlü ara kararından dönülmesi istemi reddedilmiştir.

2 — 15.1.1985 günlü, 15 sayılı Kararın kapsamı ve yürürlük tarihi :

15 Sayılı Kararda, Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün savunmada değinilen 12., 13., 14. ve 15. maddelerine ilişkin bir düzenleme getirilmemiştir. Zira bu konularda Anayasanın 100. maddesinde yeterli açıklık vardır. Buna karşılık, «T.B.M.M. Soruşturma Komisyonunun seçilmesi» başlıklı 16., «Meclis Soruşturmasının yürütülmesi» başlıklı 17., «Soruşturma ile ilgili Komisyonlara seçilemeyecek üyeler» başlıklı 18., «Soruşturmanın sonuçlanması» başlıklı 19., «Meclis Soruşturması Komisyonlarının çalışma usulü» başlıklı 20. ve «Dosyanın Yüce Divan'a gönderilmesi» başlıklı 21. maddelerinin hükümleri yürürlüğe konulmuştur.

15 Sayılı Karar, Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün 12., 13., 14. ve 15. maddelerinin düzenlemelerini de kapsadığı biçiminde yorumlansa bile, yürürlük tarihi itibarıyla eldeki olaya uygulanmasına olanak yoktur. Anılan Karar, 17 Ocak 1985 günlü Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir. Oysa, Soruşturma önergesinin verilmesi, önergenin Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulunda okunması, oylanıp Meclis Soruşturması açılmasına karar verilmesi, sırasıyla 6, 8 ve 10 Ocak 1985 günlerinde gerçekleşmiştir.

Öte yandan, yasama dokunulmazlığının kaldırılması kararının iptali istemi hakkında Anayasanın 85. maddesinde öngörülen bir haftalık sürenin, Yüce Divan'da görülen davalar yönünden geçerli olmadığı yolundaki savunma bir an için varid görülse bile, yukarıda belirtilen nedenlerle sonuç değişmeyecektir. Şu halde, Yüce Divan'ın 1.7.1985 günlü ara kararından dönülmesine bu açıdan da yer yoktur.

OLAYLAR VE SUÇ DELİLLERİ :

Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR, «UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000 lira rüşvet aldığı iddiası» ile Türk Ceza Kanununun 213. maddesi uyarınca Yüce Divan'a sevk edilmiştir. Sevk kararında rüşvetin hangi nedene dayalı olarak alındığı belirtilmemiştir. Bu bakımdan, Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş. (DİTAŞ) ın ilgilendirildiği Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ile, ham petrol taşımacılığıyla uğraşan UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi kurucusu ve yönetim kurulu başkanı Uğur MENGENCEİOĞLU arasındaki ilişkilerin tümüyle gözden geçirilmesi gerekli görülmüştür :

Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş. (DİTAŞ) Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ve iştiraklerinin sahip olduğu rafinerilerine deniz yolu ile yapılacak ham petrol ikmalinin emniyetli, istikrarlı ve ekonomik bir şekilde gerçekleştirilmesi ve bu kuruluşların yurt dışından ithal ettiği petrol ürünlerinin taşınması amacıyla 21.3.1974 tarihinde kurulmuştur. DİTAŞ; 11.4.1983 günlü, 60 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ile «İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları» statüsü içerisine alınıp, «bağlı ortaklık» haline getirilerek Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığıyla ilgilendirilmiştir. Bu statü 2929 sayılı Kanunla da korunmuştur. 13.12.1983 günlü, 174 sayılı Bakanlıkların Kuruluş ve Görev Esasları Hakkında Kanun Hükmünde Kararname'nin 4/d maddesinin verdiği yetkiye dayanarak Başbakanlıkça yayımlanan 16.12.1983 günlü Genelge ise Türkiye Petrol Kurumunu bağlı kuruluşlarıyla birlikte (ve bu arada DİTAŞ) sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, 14.12.1983 günü atanmış bulunduğu Devlet Bakanlığı ile ilgilendirmiştir. Kamu İktisadi Teşebbüslerini yeniden düzenleyen 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname ve buna dayalı olarak yayımlanan 19.6.1984 günlü Başbakanlık Genelgesiyle aynı statü muhafaza edilmiştir.

DİTAŞ — Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş.'nin 5.2.1985 günlü, Gen-120/00207 sayılı yazısına göre sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın Devlet Bakanı olduğu dönemde ham petrol taşıma işleri şu şekilde yürütülmüştür :

1. Uzun Vadeli Ham Petrol Taşıma Anlaşmaları, gerek 1983 ve gerekse 1984 yılı için prototip olup, gemi gemi yapılmış...

1984 yılında Körfez - Türkiye hattında çalışacak tankerlere 6'şar sefer garantisi verilmiştir.

2. Garanti edilen sefer sayısı, Cerrahoğlu Şirketinin Ceyhan tankesine; UM Şirketinin Zafer, Burak, Büyük Hun ve Gök-türk tankerlerine aittir. Ancak Büyük Hun tankeri 3 Haziran 1984 günü Kharg Adası 40 mil güney - doğu'sunda vurulmuş olup, anlaşma dışı kalmış; yerine başka bir tankerle Uzun Vadeli Anlaşma yapılmamıştır.

3. Uzun Vadeli Ham Petrol Anlaşmasına dahil olmayan fakat 1984 yılı içinde taşıma yapan UM Şirketine ait Avar, Büyük Timur ve Murat - M tankerlerine herhangi bir sefer garantisi verilmemiş, ancak diğerlerine uygulanan anlaşma şartlarına ve navlun birimlerine tabi kılınmışlardır.

Bu dönemde ham petrol taşımalarının büyük bölümü UM Denizcilik Şirketi tarafından gerçekleştirilmiştir. Bu durum, Uğur MENGENCEOĞLU'nu DİTAŞ ve ilgili bulunduğu Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ile sürekli iş ilişkisi içerisine sokmuştur.

Olaylara bu çerçevede içerisinde yer verilecektir.

İsmail ÖZDAĞLAR ile Uğur MENGENCEOĞLU arasında ilk görüşme 3 Haziran 1984 de Büyük Hun gemisinin vurulmasından bir süre sonra gerçekleşmiştir. Sanık İsmail ÖZDAĞLAR ve DİTAŞ Genel Müdürü tanık Turgay BELTAN'ın ifadesine göre, Büyük Hun tankerinin vurulmasından ve 3 gemicinin ölümünden dolayı doğan zararların Irak tarafından ödenmesi gerektiği inancında olan Uğur MENGENCEOĞLU o tarihlerde Körfezden kaçarak İskenderun'a sığınmış olan Irak gemileri üzerine tedbir koydurma isteğini bu görüşmede Bakana açıklamıştır.

İran - Irak harbinin Körfeze yayılması ve bu arada Büyük Hun tankerinin Körfezde vurulması Türkiye'nin petrol ihtiyacını ve stok durumunu önemli bir konu haline getirmiştir. Gerçekten Türkiye'nin 1984 yılı ihtiyacı olan 13.700.000 tonluk ham petrolün, 5.536.000 tonluk bölümünün İran'ın Basra Körfezindeki Kharg adasından çekilmesi programa bağlanmıştır. Haziran ayı itibarıyla Türkiye'nin petrol stokları yetersizdir. TÜP - RAŞ Genel Müdürü tanık Müfit NAYIR'ın ifadesine göre, Körfezin harp nedeniyle kapanma tehlikesi karşısında stokun 2 - 3 aylık düzeye çıkarılması zorunluluğu doğmuştur. Öte yandan, İran'

ın Türkiye'den yaptığı ithalat dolayısıyla ortaya çıkan 350 - 400 milyon dolar borcuna karşılık Türkiye'nin fazladan 1 - 1,5 milyon ton petrol daha çekme imkanı bulunmaktadır. Bu sorunların çözümü için, Başbakan Turgut ÖZAL'ın çağrısı üzerine 18 Haziran 1984 gününde Başbakanlık konutunda, Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR, Dışişleri Bakanı Vahit HALEFOĞLU, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarı Ercüment YAVUZALP, Pet - Kur Genel Müdürü Nezihi BERKKAM, TÜP - RAŞ Genel Müdürü Müfit NAYIR ve DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN'ın katıldıkları bir toplantı yapılmıştır. Tanık Genel Müdürlerin birbirini tamamlayan ifadelerine göre, toplantıda Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR, stok düzeyinin yüzer depo halinde kullanılacak büyük gemilerle arttırılması ve DİTAŞ'ın süper büyüklükte (ULCC) iki gemi alması fikrini ortaya atmıştır. DİTAŞ ve TÜP - RAŞ Genel Müdürleri, yüzer depoların savaşta hedef oluşturma olasılığını azaltma yönündeki yararının yanı sıra pek çok sakıncaları da beraberinde getireceğini, ayrıca DİTAŞ'ın ULCC tipi gemi alacak mali gücü bulunmadığını ileri sürmüşlerdir. Turgay BELTAN'ın ifadesine göre, bu itirazlar karşısında Başbakan Turgut ÖZAL aynen şöyle konuşmuştur: «Beyler haklısınız, olabilir, ama bu gün içinde bulunduğumuz şartlar bunu dikte ediyor. Dolayısıyla ben Hükümet başkanı olarak bu emri veririm, bunu temin edin derim, siz bunu nasıl temin ederseniz edersiniz. Ama bu iş olacak». Nitekim bu husus Başbakan Turgut ÖZAL'ın Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ı yetkili kılan «İran'dan 400 Milyon USD'a yaklaşan alacaklarımızı, tıkanmaya başlayan akreditifleri açarak, bir an önce tasfiye edebilmek ve İran'dan aylık ham petrol çekişini 1 Milyon tona çıkartarak, stratejik rezervleri arttırmak ve yüzer stok sağlayabilmek için, gerekli her türlü tedbiri almak üzere, Bakanlığınız görevli ve yetkili kılınmıştır» biçimindeki 27.7.1984 günlü, 19 - 310 - 12963 sayılı yazısıyla da doğrulanmıştır.

Toplantının ertesi günü, DİTAŞ ile «CERRAHOĞULLARI - Umumi Nakliyat, Vapurculuk ve Ticaret Türk Anonim Şirketi» arasında, Ceyhan tankerinin gidiş Süveyş dönüş Ümit Burnu'ndan olmak üzere Kharg - Tütünçiftlik arasında tam hamuleyle, 15,81 Dolar/ton navlunla bir sefer yapması konusunda anlaşma imzalanmıştır (TBMM Gelen Evrak 488 Ek - 1).

DİTAŞ, Cerrahoğulları şirketiyle 19.6.1984 gününde imzaladığı anlaşmanın bir benzerini yapmayı UM Denizcilik Ticaret

Anonim Şirketine 29.6.1984 gününde önermiş ve bu şirketin, öneriyi 3.7.1984 gününde kabul etmesiyle ZAFER tankerine de Ümit Burnu üzerinden 234191 ton ham petrol taşınmıştır. DİTAŞ, Ceyhan ve Zafer tankerlerine, Süveyş üzerinden 150 şer bin ton petrolün tonunu, 8,61 dolardan taşıtabilecekken Ümit Burnu üzerinden taşımakla birincisinde 75 bin, ikincisinde 85 bin ton fazla petrol için ton başına 15,81 dolar ödemek durumunda kalmıştır.

18 Haziran toplantısından üç gün sonra, DİTAŞ'a başvuran Armatör Nuri CERRAHOĞLU, ULCC tipi gemi alınacağını İran Petrol Bakanından öğrendiğini, bu işe talip olduğunu bildirmiş, uygun görülmesi üzerine de kendisiyle DİTAŞ arasında 23.6.1984 günlü anlaşma imzalanmıştır.

Anlaşmanın belli başlı hükümlerine göre;

Armatör, asgari 315.000 DWT.luk ve balastlı olarak Süveyş kanalından geçebilecek evsafıta bir adet ham petrol tankerini Temmuz 1984 ayı içinde satın alarak en geç 25 Temmuz 1984 tarihine kadar, Tüpraş adına Kharg Adası - İran'da yüke girecek şekilde hazırlamayı kabul ve taahhüt, DİTAŞ ta anılan gemiye «force majör» — mücbir sebepler — dahil olmak üzere 1984 yılı içinde 2 sefer tam hamule verilmesini garanti etmiştir.

Geminin söz konusu seferlerindeki navlun birimi long ton başına 15.00 USD'dir. Bundan sonra ilave seferler verilmesi halinde navlun biriminde sefer başına, beher long ton için 1.00 USD indirim yapılacak, ancak asgari navlun birimi long ton başına 12.00 USD'den daha düşük olmayacaktır.

Ekstra Harp Riski Sigortası Primi DİTAŞ ve Armatör arasında yarı yarıya paylaşılacaktır.

Sürastarya tazminatı 20.000 USD/gündür.

Bu anlaşma hükümlerinin uygulanması, armatörün yeni tankerini satın alıp zamanında sefere koyabilmesine bağlı olup, aksi halde karşılıklı olarak bir mükellefiyet doğmayacaktır (TBMM Gelen Evrak 20 Ek - 1).

DİTAŞ'ın, ULCC tipi tankerle ham petrol taşınması için Cerrahoğulları Şirketiyle imzaladığı anlaşmayı öğrenen Uğur MENGENCEOĞLU, (Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'la 1984 Temmuz ayı başlarında bir görüşme yapmıştır. Görüşmede varılan mutabakat sonucu aynı tür anlaşmanın kendileriyle de

yapılması için UM Denizcilik Şirketi, DİTAŞ'a bir teleks çekmiştir. Bir örneği de İsmail ÖZDAĞLAR'ın dikkatine sunulmak üzere Devlet Bakanlığına yollanan teleks metni şöyledir:

«Temmuz 11, 1984

asg no : gm 10/26.01/2320 ne/oy

to : Ditaş

fm : Um deniz

cc : devlet bakanlığı

(sn. İsmail Özdağlar'ın dikkatine)

devlet bakanlığında yapılan görüşme neticesi olarak, um denizcilik ticaret a.ş.'nin ditaş'la aralarında mevcut 1984 yılı ham petrol taşıma anlaşması kapsamındaki gemiler ile halen bu anlaşma dışında olupta anlaşmaya dahilmiş gibi peşpeşe seferler halinde taşıma yaptırılan avar tankeri haricinde, um deniz'in yeni aldığı gemi ile ağustos 1984, 15 ekim, 15 kasım 1984 tarihleri arasında zafer tankeri 5/84 seferi sc kharg/tc anlaşması şartları ile beheri 350/400.000 tonluk partiler olmak üzere iki sefer yaptırılması kararlaştırılmıştır. um denizcilik şirketi yukarıda bahsedilen taşımayı yapacak geminin ismini engeç 1 ağustos 1984 günü mesai saati sonuna kadar ditaş'a bildirmiş olacaktır.

saygılarımızla.

um denizcilik ticaret a.ş.»

Bu teleks üzerine 16.7.1984 gününde Turgay BELTAN ve Orhan GÜREL imzasıyla DİTAŞ tarafından PET-KUR Genel Müdürü Nezihi BERKKAM'a çekilen telekste, UM Denizcilik Şirketinin yukarıdaki teleksi aynen aktarıldıktan sonra:

«... bu teleks mesajından anlaşıldığı kadarı ile devlet bakanı sn. ismail özdağlar ile um denizcilik arasındaki görüşmede:

a — um şirketinin 350/400.000 tonluk bir adet ulcc alması,

b — alınacak bu ulcc'ye iki sefer garantisi verilmesi,

c — bu seferler esnasında zafer gemisinin s/c seferi şartlarının uygulanması,

esaslarında mutabakata varılmıştır. ancak bu konuda devlet bakanı sn. özdağlar'dan yazılı bir emir alınmamıştır.

... konu hakkında edinilen bilgilere göre, iran kharg adasından, temmuz / ağustos ve eylül aylarında birer milyon ton ham petrol çekilecektir. böylece bilgilerimize göre iran ile yapılmış olan anlaşmada belirtilen yıllık 6.900.000 ton ham petrolun mayıs/84 ten bu tarafa eylül sonuna kadar 4.402.380 tonu fiilen çekmiş bulunacak geriye kalan 2.457.620 tonluk kısmı ekim/84 - nisan/85, 7 aylık sürede çekilecektir. buna göre ekim 84 den itibaren ayda ortalama 351.088 tonluk çekiş imkanı kalacaktır.

ayrıca cerrahoğulları firması ile yapılan anlaşmaya ve alınan bilgilere göre bu firmaya ait yeni satın alınan 392.000 tonluk bir gemide, ağustos 10'a kadar devreye girmiş olacaktır. cerrahoğlu firmasına'da 2 sefer garantisi verilmiştir. Diğer yandan bu tonajdaki gemiler dolu halde süveyştten geçemeyecekleri için, cape den dolaşacaklar ve kharg - tütünçiftlik arasını takriben 45 günde alabileceklerdir. Tütünçiftlik'teki ipraş rafinerisi dolfinleri 300.000 tondan daha büyük gemiyi kaldıramıyacağı için 300.000 tondan büyük gemiler için limbo yapmak zorunluğu doğacak, böylece toplam olarak ulcc'nın yeniden dolum limanına gitmesi Süveyştten geçmek şartı ile 70 gün kadar bir süre olacaktır. Ağustos başında doluma giren bu tonajdaki bir gemi, en iyi ihtimalle Ekim ayının ortasında körfezde bulunabilirki, diğer 150.000 tonluk gemiler dikkate alındığında, ekim/84 de, körfezde bu ebattaki gemiler için yük bulunması sorun olabilecektir.

Yukarıda arz edilen hususlar muvacehesinde

... Halen anlaşması olan Cerrahoğlu firmasına ikinci yük bulunamaz iken, UM Denizciliğin gemisine nereden böyle bir yük bulunabileceği, hali hazır bilgilerimize göre bir sorun olacaktır.

Bu gemilerin yük alıp getirmeleri halinde dolfinlere yansamayacakları gözönünde tutularak limbo yapmaya mecbur olunacağı kati kesin olduğundan, bu ameliyenin, yaratabileceği zorluk ve tehlikeler düşünülerek nerede ve hangi gemilerle yapılacağının şimdiden kararlaştırılması gerekmektedir. Limbo operasyonunun teknik zorlukları ayrıca düşünülme gerekir.

... Cerrahoğlu firması ile yapılan anlaşmada belirtilen şartlar, zafer veya ceyhan gemileri taşımalarından farklıdır. Çünkü

zafer ve ceyhan vlcc olup navlunları 15.81 Cerrahoğlu'nun yeni alacağı gemi ise ulcc olup navlunu 15.00 usd'dır, aynı uygulamanın UM denizciliğın alacağı ulcc'ye de yapılması gerekir. Kaldı ki ulcc'ler için Cerrahoğlu ile yapılan anlaşmanın bütün şartları, um denizcilik için de geçerli olmalıdır. Aksi halde bazı sorunlarla karşılaşmak mümkündür.

... Ulcc'lerin yüzer depo olarak kullanılmaları hususu ise, Cerrahoğlu firması ile yapılan anlaşmada dikkate alınmamıştır. Ancak deniz ticaret teammüllerine göre surastarya belirlenmiş olup, bu ebattaki bir gemi için günde 20.000 usd tespit edilmiştir. Eğer bu gemiler yüzer depo olarak kullanılacak iseler, günlük depo kirası olarak 20.000 usd karşılığı TL ödemek gerektir ki bu günkü kur ile bunun tutarı 7.552.000 TL'dir. Surastarya usd na bağılı olduğundan ilerdeki gelişmelere göre bu fiyatın artması kaçınılmaz olmaktadır.

... UM denizciliğın teleks'inde de görüldüğü üzere 1 Ağustos'da şirketimize ismi bildirilecek olan ulcc'nın yukarıda maruz hususlar tahtında, hangi şartlarla tutulabileceğinin acilen bildirilmesini tensiplerine» denilmektedir.

Olayın bundan sonraki gelişmesini tanık Turgay BELTAN şöyle anlatmıştır :

«Çektiğim teleksin cevabı gelmeden bizi Ankara'ya çağırdılar. Geldik Sayın Bakanlıkta oturduk, Sayın Bakanın huzurunda, TÜPRAŞ Genel Müdürü, TÜPRAŞ Genel Müdürü Yardımcısı ve Ben, Sayın Bakan. Bu konular açıldı. Tabii «Efendim dedim ben teleks çektim» «Evet gördüm» dedi. «Ne diyorsunuz efendim?» dedim. «Tutmaya Mecburuz» dedi. Niye? «Efendim şu bakımdan dedi : Bizim biran evvel o malı çekmek mecburiyetimiz var; çünkü Sayın Başbakanım sonra açıklamışlardı, 800 milyon dolar biz içerideyiz, yani İran'a kredi açmış durumdayız. Halbuki İran'ın bize kredi açması lazım. Ekonomik durum onu icap ettiriyor. Bunun biran evvel çekilmesi lazım. Ve dedi bak dedi bana, dikkat ediyorsan dedi biz yabancı bayraklı gemi tutuyoruz, çekmeye çalışıyoruz. Yabancı bayraklı gemiyi de vurma tehlikesi çok yüksek. Dolayısıyla Biz bunu almak zorundayız. Doğru. Peki efendim ikinci yükler?.. Yahu çocuklar dedi, gideriz Eylül'de, deriz ki biz sizden biraz daha fazla mal alacağız. Bu gemiler kadar, ikinci yüklerini alacak kadar fazla mal alacağız deriz dedi. Onu da ayarlarız. Olmazsa, elimizdeki yükü ona göre tanzim ederiz. Efendim benim korkum şu : Tabii eli-

mizdeki yükü tanzim ederiz; ama benim uzun vadeli ham petrol taşıma anlaşmasıyla 6 şar sefer garanti verdiğim 6 tane gemi var elimde. Ben onların da garantilerini yerine getirmek zorundayım. Onun için onlara tahsis edilen yükten bir parçasını bu tarafa aktarabilmek o gün için bana biraz zor geliyordu. Ama Sayın Bakan dedim, yani muhakkak surette fazladan bir mal bulmaya çalışalım. Tamam dendi. Navlun konusu açıldı. Tabii Cerrahoğlu'nun gemisinin tutulduğu tarihle UM'un gemisinin tutulacağı tarih arasında geçen bir zaman var. Bu zamana göre navlunlarda aşağıya doğru düşme eğilimi var, bunu da her gün takip ediyoruz. Dedi ki TÜPRAŞ Genel Müdürü Efendim dedi navlun ne olacak. Düşme var, o halde yeni bir ... «Aman çocuklar dedi, siz dedi bu iki şahsı tanıımıyorsunuz, bunlar dedi, biraz sonra tabii olayları bildiğim kadar anlatacağım, bunların dedi, bunlar bir yarışmalar, birbirlerini gırtlak gırtlığa boğacaklar, ve ne de dur durak yok, bunlarla başımız çok ağrır, birisine ne yaptınızsa, aynı ebattaki gemiler aşağı yukarı, öbürküne milimi milimine aynı şeyi yapacaksınız. Aman değiştirmeyin» (Soruşturma Komisyonu s. 55, 56).

Ankara'da yapılan bu görüşme sonucu DİTAŞ, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketiyle de anlaşma imzalamayı kabul etmiş ve 2.8.1984 gününde adı geçen şirkete aşağıdaki teleksi göndermiştir:

«İlgi: 11 temmuz 1984 gün ve gm 10/26.01/2320 sayılı tıxınız

1) İlgi tıxınızda şirketiniz tarafından alınacağı bildirilen ulcc'ye, tüpraş'tan alınan bilgilere göre ancak eylül/1984 ayı içerisinde ilk yük verilebilecektir.

2) Halen kharg adasındaki kısıtlamalar 69 ft max draft ve 75 ft manifold yüksekliğidir. İran yetkilileri 300.000 dwt kadar gemilerin yüklendiğini bildirmişlerdir.

3) Madde 1 ve 2 deki kısıtlamalar dahilinde şirketiniz ULCC'ye almayı düşünüyorsa, sayın Mengenecioglu'na elden verilen «taslak zeyilname'nin» doldurulup imzalanarak şirketimize gönderilmesini ve eylül 1984 de İran otoritelerinin teyid edeceği tarihte yüke girebileceğinin teyidini rica ederiz».

Bu teleks üzerine DİTAŞ'la UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi arasında 9.8.1984 günlü anlaşma imzalanmıştır. Anlaşma DİTAŞ'ın Cerrahoğulları Şirketiyle yaptığı, 23.6.1984 günlü anlaşmadan kimi noktalarda ayrılmaktadır. Cerrahoğulları Şir-

ketiyle yapılan anlaşmanın 5. maddesiyle gemiye «force majör haller dahil olmak üzere 1984 yılı içinde 2 sefer tam hamule verilmesi» garanti edilmişken, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketiyle yapılan anlaşmanın 5. maddesinde mücbir sebepler ayrık tutulmuştur (TBMM Gelen Evrak 488 Ek. 11). Buna karşılık, her iki anlaşmanın 1. maddelerinde, yük verilecek tankerlerin «balastlı olarak Süveyş kanalından geçebilecek evsafa» olması şart koşulduğu halde, bu şart UM Denizcilik ve Ticaret Anonim Şirketinin önerisi ve Devlet Bakanının onayı ile sonradan 9.8.1984 günlü anlaşmadan çıkarılmıştır.

Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR ile Uğur MENGENCEOĞLU'nun bir kere de 1984 yılı Ağustos ayı başlarında Petrol Ofisi Genel Müdürü'nün makam odasında buluştukları Genel Müdür Mehmet GÜLTEKİN'in ifadesinden anlaşılmaktadır. Genel Müdür; görüşme konusunu bilmediğini, kendisi gelince Uğur MENGENCEOĞLU'nun gittiğini bildirmiştir. Uğur MENGENCEOĞLU ise alınacak gemi hakkında görüştüklerini söylemiştir (Soruşturma Komisyonu s. 193).

UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi, 9.8.1984 günlü anlaşmayla, 1 Eylül'den itibaren yüke girecek şekilde hazırlamayı taahhüt ettiği tankeri Eylül ayı başlarında temin etmiştir. Tankerin hemen yüke sokulmayıp bekletilmesi karşısında Uğur MENGENCEOĞLU Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR ile Eylül ayında yeniden görüşmüştür.

Sanık Bakanın Sekreteri tarafından tutulmuş olan günlük not defterinden, 4 Ekim 1984, 11 Ekim 1984, 5 Kasım 1984 ve 14 Kasım 1984 günlerinde de görüştükleri anlaşılmış, Uğur MENGENCEOĞLU da bu görüşmeleri doğrulamıştır (Soruşturma Komisyonu s. 146). Ancak bu görüşmelerin konusu saptanamamıştır.

Uğur MENGENCEOĞLU'nun soruşturmanın değişik evrelerindeki ifadelerine göre; ilk görüşmelerden birinde sanık İsmail ÖZDAĞLAR şeker ya da çikolata paketi halinde para getirmesini kendisinden istemiş, bir diğerinde de istediği paranın miktarını navlun bedelinin % 2,5 u olarak belirlemiştir.

% 2,5 luk miktarın UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketine ait tankerlerin tamamının navlun bedeli üzerinden mi yoksa, yalnızca Büyük Selçuklu tankerinin navlun bedeli üzerinden mi istendiği konusunda Uğur MENGENCEOĞLU değişik beyan-

larda bulunmuştur. Bununla birlikte, istenen paranın ödenmesi ilk kez, Büyük Selçuklu tankerinin seferi nedeniyle söz konusu olmuştur.

29 Eylül 1984 de İran'ın Kharg adasında yüke giren Büyük Selçuklu tankerine 365.380 ton ham petrol yüklenmiştir. Tankerin hareketinden bir süre sonra Uğur MENGENCEOĞLU, Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaret ederek, bu tonajda bir tankerin Tütünçiftlik İskelesine yanaşamayacağını, tankerin boşaltılması için limbo yapılması gerektiğini bildirerek, önlem alınmasını istemiştir.

Büyük Selçuklu tankeri, 12.12.1984 de Türkiye'ye gelmiş, Gemi Sicil Dairesi kütük kaydına göre 13.12.1984 de mesahası yapılmıştır (TBMM, Gelen Evrak No : 131).

İsmail ÖZDAĞLAR'a verilecek miktarın ödenme zamanı yaklaştığında, Uğur MENGENCEOĞLU, konuyu Başbakan'a duyurması için Başbakanlık danışmanlarından Adnan KAHVECİ'ye açmıştır. Adnan KAHVECİ de 26 Aralık'tan 10 - 15 gün önce durumu Başbakan'a iletmıştır (Duruşma Tutanağı s. 471).

Tanık Başbakan Turgut ÖZAL bu olayı ve sonraki gelişmeyi şöyle anlatmaktadır :

«Adnan KAHVECİ bana geldi ve İsmail ÖZDAĞLAR'ın Uğur MENGENCEOĞLU'ndan rüşvet istediğini, bu konunun kendisine Uğur MENGENCEOĞLU tarafından getirildiğini ifade etti: Ben kendisine buna katıyen inanmadığımı, bu gibi insanların menfaatleri haledar olduğu veyahut da menfaatlerini arttırabilmek için bazen böyle şeyler yapabileceğini bir bakan hakkında bu gibi iddiada bulunabilmek için elde, ciddi delillerin olması lâzım geldiğini ifade ettim... Bu konuşmadan sonra tahmin ediyorum iki, üç gün sonra... İsmail ÖZDAĞLAR bir hadise münasebetiyle benimle arabada geldi, eve getirdim, ... dedim ki, bu gemicileri nasıl tanıyorsun? Tabiatıyla petrol konusuna baktığı için, petrol nakliyesi konusunda gemicilerle irtibatı olabilir. Bu adamlar, ismini de verdim, Uğur MENGENCEOĞLU'nu tanıyor musun? Pek bana tanıdığını söylemedi. Yalnız dedim ki dikkat et bunlar pek şey adam değildir, hırslı adamlar değildir, başımıza veya başına bir şeyler getirebilirsin. Çok dikkatli olman lâzım» (Tutanak S. 471 - 472). Böyle bir konuşmanın varit olup olmadığı yolundaki bir soruyu sanık, «Hayır efendim.

Ben anımsamıyorum» biçiminde yanıtlamıştır (Duruşma Tutanağı s. 60).

26 Aralık 1984 ten bir hafta kadar önce, Uğur MENGENCECİOĞLU'yla Başbakanlıkta yeniden görüşen Adnan KAHVECİ, Başbakanın kanıt istediğini bildirerek kendisine bir teyp vermiştir. Teypi iki tanık birlikte bir kaç kez denemişler, sonra da Uğur MENGENCECİOĞLU Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'la görüşmeye gitmiştir. Cebindeki teyp çalışır vaziyette makam odası yanındaki küçük odada yalnız başına bekleyen Uğur MENGENCECİOĞLU, bir saat kadar sonra yanına gelen İsmail ÖZDAĞLAR'a navlun parasını henüz alamadığını bu bakımdan para veremeyeceğini, kendisini bir hafta sonra ziyaret etmek istediğini söylemiştir. Aynı gün Uğur MENGENCECİOĞLU ile Adnan KAHVECİ teypi birlikte dinlemişler ancak elverişli bir kaydın yapılmadığını görmüşlerdir (Uğur MENGENCECİOĞLU, Tutanak s. 171; Adnan KAHVECİ, Tutanak s. 265). Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın danışmanı Tahsin Nuri DURLU ve Özel Kalem Müdürü Nurhan TEKİNEL, böyle bir görüşmeyi anımsamadıklarını bildirmişlerdir (Duruşma Tutanağı s. 526 - 574).

Bu olaydan bir süre sonra, Bakanlık Sekreteri tanık Barış GÖRÜR'ün ifadesine göre, 25 Aralık Salı günü Uğur MENGENCECİOĞLU, sekreteri aracılığı ile randevu istemiş, Barış GÖRÜR'ün bu istemi iletmesi üzerine İsmail ÖZDAĞLAR, 26 Aralık 1984 günü saat 10 da gelmesini ancak, gelmeden önce telefolla bir kez daha aramasını söylemiştir (TBMM Soruşturma Komisyonu, s. 117; Ankara Cumhuriyet Savcılığı S. 21). Uğur MENGENCECİOĞLU'nun 25 Aralık'ta Ankara'da olduğu akşam üzeri mesai saatinden sonra Etibank Genel Müdürüne uğradığı anlaşılmaktadır (Tanık Doğan ÇEÇEN'in ifadesi, Duruşma Tutanağı s. 560).

Uğur MENGENCECİOĞLU, 26 Aralık sabahı saat 10 da İsmail ÖZDAĞLAR'a telefon ederek, ziyaretine gelmek istediğini, ancak bir bankaya uğruyacağını söylediğini, Bakanın da kendisine işinizi bitirdikten sonra tekrar arayın dediğini, beyan etmiştir (Duruşma Tutanağı s. 173).

Tanık Barış GÖRÜR'ün ifadesinden, bu görüşmenin Uğur MENGENCECİOĞLU'nun Çarşamba günü ikinci kez telefon açtığı anda gerçekleştiği, ilk açışta ise Bakanın çok meşgul bulun-

duğu ve bu nedenle sonra aranmasını söylediği anlaşılmaktadır (Duruşma Tutanağı s. 541).

Bakanla yaptığı telefon konuşmasından sonra, İş Bankası Başkent Şubesine uğrayıp aynı gün Tarlabası Şubesinden adına çıkarılan 30 milyon lirayı çeken (TBMM Gelen Evrak No. 9) Uğur MENGENCEOĞLU, bu paranın 5 milyon lirasını ayırdığını, kalanını çantasına yerleştirdiğini söylemiştir. Bu ifadesi, özel şoförü tanık İhsan BEŞİKTEPE'nin anlatımıyla da doğrulanmıştır (Duruşma Tutanağı s. 640).

Bu arada eski Başbakanlığa giden Uğur MENGENCEOĞLU, Adnan KAHVECİ'ye bilgi vermiş ve birlikte teypi kayıt yapabilecek duruma getirmişlerdir. Başbakanlıktan Büyük Ankara Oteli'ne dönen Uğur MENGENCEOĞLU, İsmail ÖZDAĞLAR'a yeniden telefon ettiğinde Bakan, kendisini aldırmaq üzere içinde şoförden başka iki kişi bulunan mavi Murat bir araba yolluyacağını söylemiş ve Uğur MENGENCEOĞLU'da bu durumdan tedirgin olduğu için şoförü İhsan BEŞİKTEPE'ye kendisinin bineceği aracı izleyip kuşkulı bir durum gördüğünde arkadan vurması talimatını verdiğini, sonra da içinde 25 milyon lira bulunan çanta elinde olduğu halde otelin lobisinde mavi Murat'ı beklemeye başladığını söylemiştir (Duruşma tutanağı s. 173).

Alacaklarını tahsil amacıyla Demirci'den Kayseri'ye gitmekte olduğunu belirten Ali ÖZDAĞLAR, bir gece Ankara'da konakladıktan sonra 26 Aralık sabahı oğlu İsmail ÖZDAĞLAR'la birlikte Bakanlığa gelip koridorlarda vakit doldurmuştur. Ailevi sorunlarını görüşüp çözümlmek için, eniştisi İsmail ÖZDAĞLAR'ın çağrısı üzerine 26 Aralık sabahı Ankara'ya geldiğini söyleyen Mehmet KAYMAK ta bir süre sonra Bakanlığa gelmiştir. İsmail ÖZDAĞLAR'ın, Mehmet KAYMAK'ın Ankara'ya gelmesi yolundaki talimatının, Özel Kalem Müdürü Nurhan TEKİNEL tarafından İzmir Aliğa'ya telefonla iletildiği anlaşılmıştır. Özel Kalemde bekleyen Mehmet KAYMAK'la Bakan arasında bir görüşme olmamış, son anda, İsmail ÖZDAĞLAR kendisini çağırarak babasıyla birlikte eve dönmesini, akşam görüşeceklerini söylemiştir (Duruşma tutanağı s. 144).

Şoför Muhittin GÜNGÖR'ün ifadesine göre kendisinden Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK'ı eve götürmesini isteyen İsmail ÖZDAĞLAR o sırada telefon çalması üzerine, beklemele-rini söylemiş, konuşmadan sonra da, kendisine, Ankara Otelinden uzun boylu birisinin alınacağı, şehri tanımaları için baba-

sını ve kayınbiraderini de oraya götürmesi talimatını vermiştir (Duruşma tutanağı s. 702).

Uğur MENGENCECİOĞLU, mavi Murat'ın otelin önüne geldiğini görünce cebindeki teypi çalıştırıp bu araca binmiştir. Birlikte Devlet Bakanlığının bulunduğu yeni Başbakanlık binasına gidilmiş, orada Uğur MENGENCECİOĞLU inmiş, diğerleri İsmail ÖZDAĞLAR'ın evine gitmişlerdir: Arabayı Başbakanlığa kadar izleyen tanık İhsan BEŞİKTEPE, Uğur MENGENCECİOĞLU'nun mavi Murat'a elinde çanta ile bindiğini, çantasız indiğini söylemiştir (Duruşma tutanağı s. 643). Uğur MENGENCECİOĞLU, içinde 25 milyon lira bulunan çantayı arabada Ali ÖZDAĞLAR'a teslim ettiğini belirtmiştir.

Uğur MENGENCECİOĞLU'nun cebine yerleştirdiği teyple yapılan kaydın bilirkişilerce deşifre edilen metnine göre, araçta geçen konuşmalar şöyledir:

(Bilirkişi raporuna göre (X) işaretli kısımlar telefonla konuşma aralarındaki boşlukları (...) işaretli kısımlar anlaşılma-yan sözcükleri belirtmektedir).

«00'00»

(Teybin açılma sesi ve ayak sesleri 15 saniye süreyle)

Uğur MENGENCECİOĞLU — İsmail Beyden mi?

Muhittin GÜNGÖR — Evet.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Hım. tamam.

— Hazırız.

Ali ÖZDAĞLAR — Hoşgeldiniz.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Hoşbulduk.

Ali ÖZDAĞLAR — Hah

Uğur MENGENCECİOĞLU — Dili düştü.

Muhittin GÜNGÖR — Tamam.

(Bu arada kapının açılmasıyla ilgili aynı anda söylenmiş anlaşılamayan kelimeler)

00'29" Uğur MENGENCECİOĞLU — Doğrudur.

(Gürültüler ve 20" - 33" arası
oto radyosundan geldiği sanı-
lan müzik sesi)

00'47" Uğur MENGENCECİOĞLU — Ben size bu çantadaki evrak-
ları bırakacağım ama, benim
ricam ee. başka bir ambalaj
bulamadım çantayı koyacak,
bir yerlere sürtünmesin olur
mu?

Ali ÖZDAĞLAR — Olur olur.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Derisi.

00'57" Ali ÖZDAĞLAR — Tamam efendim olur, olur.
(Araba kalkış sesi)

01'13" Uğur MENGENCECİOĞLU — Sonra herhalde siz bunu İs-
mail Beye vereceksiniz, çanta-
yı.

Ali ÖZDAĞLAR — Evet, söyledi efendim.
(Araba gürültüsü)

Ali ÖZDAĞLAR — Ben babasıyım.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Kayınbabasımısınız?

Ali ÖZDAĞLAR — Evet.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Çanta da bana hediye hanım-
dan,

Ali ÖZDAĞLAR — Evet.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Onun için. (Gülme)

Ali ÖZDAĞLAR — Senden daha fazla şeyederiz
efendim.

1'32" Uğur MENGENCECİOĞLU — Sağolun, sağolun, çok merisi.
(Gürültüler)

1'56" Ali ÖZDAĞLAR — Allah şükür (nefes çekme se-
si)

2'03" (Muhtemelen Mehmet

KAYMAK

— Sigara alırmıydınız.

Uğur MENGENCECİOĞLU

— Teşekkür ederim, ben bıraktım 3 sene evvel sigarayı.

(Araba motor gürültüsü)

2'31" Uğur MENGENCECİOĞLU

— Dün kar yağacak gibi idi ama, Ankara'da bir şey yok.

Ali ÖZDAĞLAR

— Allahın işi

Muhittin GÜNGÖR

— ... in içinde (Konuşmalar çok zayıf olduğu için tam olarak anlaşılamiyor.

(Muhtemelen) Mehmet KAYMAK — Hıh

Muhittin GÜNGÖR

— ... in içinde (Muhtemelen araba çakmak veya küllüğün yeri hakkında konuşmalar.)

— (Araba gürültüsü, araba hızlanıyor, vites değişiyor. Öksürükler, Yavaşlama ve tekrar hızlanma, vites değiştirme sesleri.)

5'32" Uğur MENGENCECİOĞLU

— Bakın buradan kolay geliniyor-muş. Biz hep buradan geliyoruz, ta o göbekten dönüyoruz filan.

— Evet, kolay geliniyor. (kime ait olduğu anlaşılmadı. Şoföre ait olabilir.)

Uğur MENGENCECİOĞLU

— İyi günler.

5'38" Ali ÖZDAĞLAR

— İyi günler efendim.

(Kapı kapama ve ayak sesleri. Bu arada araba kalkış sesi, civarda anlaşılamiyan konuşma sesleri.)»

Devlet eski Bakanı sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın özel kaleminde bir süre oturan Uğur MENGENCECİOĞLU daha sonra makam

odasına alınmıştır. Bant çözümünün Başbakanlık girişinde ve özel kalemde geçen süreye ilişkin bölümü şöyledir :

"6'05"

— Buyurun efendim.

6'07" Uğur MENGENCECİOĞLU — Ben İsmail ÖZDAĞLAR Beye çıkacağım.

Randevunuz var mı?

6'10" Uğur MENGENCECİOĞLU — Var, var, var.

(Çevre sesleri)

... (Anlaşılamayan fakat tahminen kimliği isteme cümlesi olabilir.)

Uğur MENGENCECİOĞLU — Vereyim.

(Ayak sesleri, mikrofona sürünme sesleri kumaş sürtünmesi olabilir, tekrar ayak sesleri ve öksürük, kapı açıp kapama sesi)

7'12" Uğur MENGENCECİOĞLU — İyi günler nasılsınız?

— İyi günler, siz nasılsınız.

— E nasılsınız?

Uğur MENGENCECİOĞLU — Teşekkürler ederim. Sağolun.

— ... (anlaşılmayan 2 kelime)

— İyi günler.

— Allahımsarladık.

Uğur MENGENCECİOĞLU — İyi günler.

— Mahrumiyet bölgesinden bir arzunuz? (Gültüşmeler)

— Ya. O mahrumiyet bölgelerine bizde gelelim ya.

(Gültüşmeler, Kapı açılıp kapanma sesleri)

(Tak tak kapı vurulması, kapı açılıp kapama seslerini andıran sesler, anlaşılamayan civar ko-

nuşmaları, telsiz ısıklık sesi, muhtemelen telsiz çağırma sinyali, telsiz gürültüsü, telsiz hoparlöründen gelen sesler, takırtılar, kapı açılıp kapanma sesi, öksürük.)

9'42" Barış GÖRÜR

— Ay... nereye koydum. Ay hoş geldiniz, nasılsınız.

Uğur MENGENEÇİOĞLU

— İyi günler nasılsınız, siz nasılsınız.

Barış GÖRÜR

— Teşekkür ederim sağolun. İyileştiniz? Biraz yorgun görünüyorsunuz. Biraz yorgun görünüyorsunuz, yani belli yani biraz.

Uğur MENGENEÇİOĞLU

— Hemen bu şe, grip evvela buradan başlıyor, gırtlaktan başlıyor.

Barış GÖRÜR

— Görüşürmüydünüz siz?

Uğur MENGENEÇİOĞLU

— Görüştüm. (Her ikisi aynı anda)

Barış GÖRÜR

— Bekliyorlar herhalde.

Uğur MENGENEÇİOĞLU

— Görüştüm bekliyorlar evet.
(Anlaşılmıyan kadın sesleri.)

Barış GÖRÜR

— Uğur bey, bekliyor sizi.

Uğur MENGENEÇİOĞLU

— Teşekkür ederim.
(Mikrofona sürtünme sesleri, muhtemelen Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun hareketleri sebebiyle mikrofona sürtünmeler. Bu gürültüler bir iki kelime lik konuşmayı bastırıyor.)

(Muhtemelen) Nurhan TEKİNEL — Ziya Bey buyurun.»

Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun Makam odasına alınmasından sonra banтта geçen konuşmalar ise şöyledir :

- 10'20" Uğur MENGENEÇİOĞLU — Sizlere saygılar sunarım.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Karadeniz Genel Müdürü.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — İyi günler nasılsınız.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Tanışıyor musunuz?
- Biz tanışmıyoruz. (konuşmalar iç içe yapılmıştır.)
- 10'27" İsmail ÖZDAĞLAR — Ziya hoş geldin.
(Gürültüler nefes sesleri.)
- 10'37" Doğan ÇEÇEN — Efendim, Sayın Bakanım, izin verirseniz biz sizi yormyalım, biz gideriz oraya.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Nereye gidersiniz?
- Doğan ÇEÇEN — Yani,.. Kâzım Beye.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Nereye gidersiniz, gidemezsiniz, görüşemezsiniz, diyalog sağlayamazsınız. Konuşmam lâzım, bekle telefon ederiz ica-bında.
- Anladım efendim... (Anlaşılmayan iki kelime.)
- İsmail ÖZDAĞLAR — Sen şu pencereyi aç, sıcak içe-risi.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Sıcak değil mi hı.
- Doğan ÇEÇEN — Hı. Kazım beyin kendiy-le değil ama müsteşar yardımcıla-rıyla bir kaç defa görüştük. Gene de..
- İsmail ÖZDAĞLAR — Kazım beyle hiç bişi çözemezsin. Şu kadar, Müsteşarıyla gö-rüşemezsin, müzakere edemezsin. Yani. Bu kalem-dir. Kalem-dir ama efendim şu anda elim-de tornavida yok sivri batırıcı bir şey lazım. Şu kağıdı şura-

dan şöyle yapmak için burgulamak istiyorum, yani şöyle şu varsayım. Hayır bunu anlamaz, kalemdir, kalem kalem yazar, başka bir işe yaramaz. Hanî müzakere edemezsin, tıkanırsın.

(Telefon sinyali, dütt şeklinde.)

11'37" İsmail ÖZDAĞLAR
devam ediyor.

— Efendim. Sayın Bakanım. Alo Alo Sayın Bakanım nasılsınız, ee aldın mı şeyini? (X) Yalnız koltuk altı dememiş senin çocuk (X) Getir sen şunu bana yarına koltuk altı yaptırayım (X) Hiç gerek yok, ulan salağa bak.

(X) he (X) he. Kılıf nerede? (X) Güzel olmuş mu? (X) he koltuk altına gerek yok be (X) şu manada söylüyorum. Koltuk altı Ziya ERCAN gibi böyle ince e.. adamlar için yani.

Ziya ERCAN olabilir
İsmail ÖZDAĞLAR

— Narin

— Narin. Birde benim koltuk altında eşek ölüsü gibi orda yumurta gibi duruyor. Yani e. e. (X) He ikimiz aynıdırız (Gülme) Koltuğumun orası kocaman şişiyor yani ehe şey e.. sana güzel haberim de olabilecek bir kaç gün sonra. (X) hı vallahi. Bak ne dinle. Karadeniz Bakırın toplu sözleşmesinde e.. kangren (X) oldu. (X) e.. malî malî konuda ben bir şeyler verdim ama bu biraz koordinasyon kurulu işini aşıyor. Ee. bin lira filan biraz daha fazla oldu. (X)

İsmail ÖZDAĞLAR devam — he, oraya ara... birşey söyliyeyim mi sayın Bakanım? Özel bir ricam olabilir mi? Genel Müdür şu anda yanımda ağlamak üzere. e.. senin de vaktin çok şey biliyorum ama bir on beş dakika (X) He. siz ne zaman dönerseniz saat ver. Şöyle ikibuçuk mu? Üç üçte gelsin mi? (X) İki buçukta gelsin, bunu mutlaka hallet ne olur. (X) İşte ordan burdan yidirip bişey söyleyim. Bak sen bi kere ele alacağım maksimum vardır. Gerisi bi de şu bakan olarak da hani yıpranmak istemiyorum. Karadeniz Bakırda İsmail ÖZDAĞLAR anlaşılmamış zart zurt. Sessiz, sessiz Karadeniz Bakırın hiç bir şey du lu lu lup geçmiş hallolmuş istiyorum. Bu yüzden ee. şu sıra yıpranacak sıra da değil biliyorsun. Ne olur ya, bir ikisine de verelim. (bir öksürük) Sen ona bir bak şimdi ee. birkaç gün sonra da ben seni görecem. Tabi Cuma günü burdamısın. (X) iyi burdasın görüşürüz. Peki abi. Hayırlı işler sağolun.

14'17" Doğan ÇEÇEN

— Ben izninizle 14.30'da gidiyorum.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Ne—

Doğan ÇEÇEN

— 14.30'da Kazım Beyefendiye gideceğim.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Kazım değil. Çalışma Bakanı,

Doğan ÇEÇEN

— Ha.

- İsmail ÖZDAĞLAR — Şu anda müzakere yapamazsın diyoruz. Sen Kazım Bey diyor-sun. Çalışma Bakanı. Kalemli Kalemli o. e.. işini halletsin.
- Doğan ÇEÇEN — Evet Sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR — He.
- Doğan ÇEÇEN — Diğer konularımız iyi efendim ben ee.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ben,
- Doğan ÇEÇEN — Süratimizi,
- İsmail ÖZDAĞLAR — Takip ediyorum, rakamlarınızı alıyorum, teşekkür ederim.
- 14'41" Doğan ÇEÇEN — Sağolun. ee. bu. Yönetim Ku-rulumuzda da büyük ölçüde bir islahat yapıyoruz.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ne?
- Doğan ÇEÇEN — İşletme Müdürlerinin vesaire-nin bir kısmını değiştiriyoruz.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hayır. Yönetimimizde de, Yö-netim Kurulumuz deme.
- Doğan ÇEÇEN — Evet yarın bir şeyimiz var.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Evet.
- Doğan ÇEÇEN — Toplantımız.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Evet ee. bu çocuğu da tayin ediyorum. Ondan sonra da ar-tık bendeniz oraya karışmıyo-rum. altı ayda bir yatırım ve üretim gerçekleştirmelerinize ba-kıyorum.
- Doğan ÇEÇEN — Evet.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ee. ve bir takım o siyasi has-sas konularda da bana yardı-ma devam edin.

Doğan ÇEÇEN

İsmail ÖZDAĞLAR

— Hay Hay.

— Yani, o mesuliyetlerinizi ee. ihmal etmeyin. şunu da Kalemli ile halledin. Karadeniz Bakır hallolsun, hayırlı olsun efendim.

Doğan ÇEÇEN

— Sağolun.

— İyi günler.

— İyi günler.

— İyi günler canım.

(Gürültüler, muhtemelen ayağa kalkıldı)

İsmail ÖZDAĞLAR

— Bu şevki bozmayın, bu böyle devam etsin, .. yani... (anlaşılamayan birkaç kelime)

Doğan ÇEÇEN

— Sağolun sayenizde.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Gelin görüşelim. Çünkü çünkü güzel gidiyorsunuz, çok çalışıyorsunuz takip ediyorum. Yani öyle olunca da... işi bırakırım filan diyormuş. Sağolasın hayırlı işler, çok güzel gidiyor. Yani bu tempoyu şeyap ve 1986, inşallah kalırız, ortasına geldiğimizde Karadeniz Bakır meselesi

Doğan ÇEÇEN

— Bitecek.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Bitecek ve böylece bir daha ülkenin sorunları arasında Karadeniz, daha doğrusu bakır hadisesi diye bir şey,

Doğan ÇEÇEN

— Duymıyacağız.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Kalmıyacak. Bir buçuk sene-miz var devam et, bu temponu bozma.

- Doğan ÇEÇEN — Teşekkür ederim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Peki, teşekkür ederim, sağolasın.
(Kapı açılma kapanma sesi)
- 16'09" İsmail ÖZDAĞLAR — Ziyacığım.
- Ziya ERCAN — Emret sayın Bakan
- İsmail ÖZDAĞLAR — Nasılsın iyimisin.
- (Muhtemelen) Ziya ERCAN — Sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Konya iyi gidiyor mu?
- Ziya ERCAN — İlgileniyorum efendim. Cuma günü gittim. Cumartesi,
- İsmail ÖZDAĞLAR — Bi emrin var mı?
- Ziya ERCAN — Sağolun, hiçbir emrimiz yok, bu bir ziyaretti.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Sağolasın. Çikolata vereyim sana. Sigara içmiyorsun nasıl olsa.
- Ziya ERCAN — Zahmet Etmeyin.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Estağfurullah
— ... (Anlaşılamıyan karışık birkaç kelimelik konuşmalar)
- Ziya ERCAN — Pazar günü Belediye Başkanlığı seçimi vardı, onu yaptık geldik.
- Uğur MENGENCECİOĞLU — Ben bir çikolata alıyorum.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Bir tane mi?
- Uğur MENGENCECİOĞLU — Ben muhafızı muhafaza etmeye çalışıyorum.
(Gülüşmeler)
- İsmail ÖZDAĞLAR — Yahu yakışıklı olup da ne olacak yani boş ver.

- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Fakat pan..
- İsmail ÖZDAĞLAR — Nasıl olsa hayatımız kaymış. heh o yok bu yok şu yok bu yok yani yakışıklı olsan ne yazar olmasan ne yazar.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — se se se
- İsmail ÖZDAĞLAR — He.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Hem çikolatayı da böyle getir-
diniz şeye
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ha..
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Çikolata da yanımda böyle.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Yanım. yanımda duruyor. Çatur çutur yiyoruz. ee. ee. (korna sesleri, araba sesleri) Peki ben şimdi ee. Çankaya'ya bi uğrayacağım, ordan eve uğrayacam, ordan da yemeğe gidicem. (korna sesleri)
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Evet efendim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Şimdi de zaman sıkıştı, o zaman yolda arabada konuşalım.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Hay hay
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ziyacığımında bir emri yoksa.
- Ziya ERCAN — Tabi tabi benimki bir ziyarette.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ben odacıya basayım. İyimisin iyimisin.
- Oldu sağol.
- 17'21" İsmail ÖZDAĞLAR — Senin başkanın işini hallettim. benden başka bir emrin.
- Ziya ERCAN — Seydişehir olmadı yani, Seydişehir'e birazcık şey verin.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Seydişehir'e baktı şey. (öktürük) ya fakat, herşey için şey yapılmaz.

Ziya ERCAN

— Anlıyorum.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Ya.

Ziya ERCAN

— Bizde zaman içinde

İsmail ÖZDAĞLAR

— 7000 kişi... (tam anlaşılamiyan 4 heceli bir kelime.)

İsmail ÖZDAĞLAR

— efendim.

— telefon (kapı sesi)

17'54" İsmail ÖZDAĞLAR

— Alayım. Alo alo alo efendim. he yahu yıl sonunu, 84'ü toparlamaya çalışıyoruz. (X) he hı (X) Uludağdayım (X) hı (X) he bir bir not al ee. yaz Mudi Stuart Mudi Mudi Stuart. Evet Shell'in genel müdürü seni arıyor. (X) he ben talimat verdim. Seninle görüşmesi için (X) Peki.. he (X) Ankara'dayım. (X) he heh he (gülme) (X) hı (X) ben biliyorum. Başbakanla geçen gün de söyledim. ee. ayın 15'inden evvel buraya geldiğinizde beraber olup, sayın Başbakanla konuşuruz oldu mu? (X) Hayır ben çıkıyorum. (X) sen Shell genel müdürünü bir ara ee. ona söyledim. ee.. bütün arkadaşların yeni yılını yürekten kutluyorum. ee.. inşallah 85 daha şanslı olur. ee.. ben elimden geleni yaptım. (X) sağolasın. Hayırlı işler. (telefon kapanma sesi)

20'00"

— Evet

- İsmail ÖZDAĞLAR** — Bu odaya kimse girmesin. (Öksürükler) Polislerden sade bir tane şey var, değil mi?
- Fikret var. (Benzer bir isim de olabilir)
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Tamam.
- Program, en güzel şekilde var.
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Peki ee.
- Ziya ERCAN** — Size afiyet olsun, hayırlı günler, sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Birşey lazım mı?
- Ziya ERCAN** — Sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Hı.
- Ziya ERCAN** — Sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Peki 20 milyon lira var, hiç konuşup dertleşmiyorsunuz ama böyle değil sakın sakın bir halin var.
- Ziya ERCAN** — 20 milyon liralık imkan yok sayın bakanım. Yani sizi böyle mutlu göremedikmi biz üzüntülü oluyoruz.
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Sağol, peki peki bir gelin de konuşalım bi.
- Ziya ERCAN** — He, he, tabi hay hay
- İsmail ÖZDAĞLAR** — Peki sağolun.»

Uğur MENGENCEOĞLU ifadesinde, bu konuşmalardan sonra odadan kısa aralıklarla Doğan ÇEÇEN ve Ziya ERCAN'ın ayrıldıklarını İsmail ÖZDAĞLAR'ın da çıkmak için kapıyı açtığı sırada, kendisine konuşmak istediğini bildirdiğini, bunun üzerine sanık Bakanın kapıyı kapadığını, odada bir süre götüştüklerini, sonra çıkıp asansörle birlikte indiklerini söylemiştir (Duruşma tutanağı s. 175). Bakanın koruma polisi tanık Burhan ERGÜL; asansörde kendisi, Bakan ve Özel Kalem Müdürü Nurhan TEKİNEL olmak üzere üç kişinin bulunduğu bildirmiştir (Soruşturma

Komisyonu s. 51). Buna karşılık Nurhan TEKİNEL, yarı yoldan döndüğünü, asansöre Bakanla birlikte binmediğini beyan etmiştir. Yapılan yüzleştirmede Burhan ERGÜL olayı tam olarak hatırlamadığını söylerken, Nurhan TEKİNEL ifadesinde ısrar etmiştir (Tutanak, s. 672).

Olayın bu bölümüne ilişkin bant çözümü şöyledir :

«Uğur MENGENCECİOĞLU — Efendim, ben dönüp şu kartı bırakacağım,

İsmail ÖZDAĞLAR — Hı.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Aşağıda arabam alacak beni.

İsmail ÖZDAĞLAR — Pardon

Uğur MENGENCECİOĞLU — Daha evvel göndermiştim ben, ondan sonra,

İsmail ÖZDAĞLAR — İki dakika konuşalım, gönderirim misafiri.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Şey

İsmail ÖZDAĞLAR — Tamam

Uğur MENGENCECİOĞLU — Peki peki konuşun ben size şeyetmeyim. mani olmayayım ben size.

İsmail ÖZDAĞLAR — tamam tamam peki.

İsmail ÖZDAĞLAR — Heh

Uğur MENGENCECİOĞLU — Aldılar sağolsunlar, arabayla getirdiler, içinde 25 var yarısıdır, aşağı yukarı yarısıdır, öylemidir?

İsmail ÖZDAĞLAR — Öyle doğru.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Öyledir, öbüründe öntümüzdeki hafta vereceğim, sıkışacağız yani. Oldu mu? Yalnız bir şey var. Gemilere yük vermiyorlar. Bakın Ocak ayında iki gemimize yük veriyorlar. Burası ağır şirket, iki gemisi olan şirket değil, 500 kişi çalışıyor.

- İsmail ÖZDAĞLAR — Biliyorum.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Ama ben size yani, Yalçın Malçın oynuyorlar bunu.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Şöyle söyleyeyim, Yalçınla şey, Müfit, işin iyice cılkını çıkardılar.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Hah
- İsmail ÖZDAĞLAR — Oraya adam arıyorum. Yılbaşından sonra atacağımı bildikleri, atacağımı bildikleri için her şeye çomak koymaya başladılar.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Lütfen Ocakta bize bir iki gemi daha versinler, iki gemi verdiler topu topu. Filo duruyor. 210 Milyon lira ben her ay aylık ödüyorum.
- (Işık sesi)
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Eh
- İsmail ÖZDAĞLAR — Bu çökme...
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Yani, çökertiriz bu filoyu.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Peki.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Yani
- İsmail ÖZDAĞLAR — Döner dönmez.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Benim bildiğim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Döner dönmez ee..
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Benim bildiğim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — ee. hayır çağırayım bi dakika, nerden ne gelecek, ocak çekışı ne, nedir bir bakayım.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Bana gerisi için ilk haftasına kadar müsadenez var mı?
- İsmail ÖZDAĞLAR — Neyin? Ocağın?

- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Evet
- İsmail ÖZDAĞLAR — Öntümüzdeki hafta sonuna kadar?
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Önümüzdeki hafta sonuna kadar ben çünkü navlun alacağım. Bu yarısını bundan verdik, öbür yarısını ondan.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ha peki.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Oldu mu?
- İsmail ÖZDAĞLAR — Tamam.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Ama dersiniz ki, şey veririz.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Yok canım.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Hı.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hayır, ben uyarım.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Bana bir emriniz var mı başka?
- İsmail ÖZDAĞLAR — Sağlığın.
- Uğur MENGENEÇİOĞLU — Peki o zaman
- İsmail ÖZDAĞLAR — Peki
- 21'58" Uğur MENGENEÇİOĞLU — Sağolun.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Anladım tamam.
- 22'05" (Gürültüler, yürüme ve sür-tünme sesleri, çevredekilerin anlaşılamiyan konuşmaları bunlar içinde İsmail ÖZDAĞ-LAR'ın olduğu sanılan sesler de var.)
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hüseyin nereye gitti.
- (Muhtemelen) Nurhan
TEKİNEL — Geldi efendim söyledim, görüş-türüyorum. kaydettiriyorum.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ee. hani.

(Karışık konuşmalar)

İsmail ÖZDAĞLAR

— Emir verdik yapın diye, noldu emir? Böyle..... yaptırmayın bana. Halledin artık bunları.

(Muhtemelen) Nurhan
TEKİNEL

— Söyledim efendim.

İsmail ÖZDAĞLAR

— yok. Hani ben bu şekilde..... mutlaka yapın diye emir veriyorum. Eğer, Görüşüp de ne yapacaksınız? Falan yazı ne oldu?

(Muhtemelen) Nurhan
TEKİNEL

— Beyefendiye söyledim efendim. Hüseyin Beye aynıyla toplantının notunu ilettim. Böyle olsun diye söyledim. İlle geleceğim deyince bende ona,

İsmail ÖZDAĞLAR

— Ne zaman verecek onu sana

— Daha vermedi, yeni verecek,

— (anlaşılamayan bir ses)

— Başbakanlık kararnamesini anlattım kendisine.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Ha. Müracaatını yapsın, tereddütüm kalmasın, eski bir ... yok.

İsmail ÖZDAĞLAR

— Talebini alma, Hüseyin beye ilet, ee.. Başbakanlık şeyi, ya sağı kalkar kalkmaz muamele yaparız. Ne mezunudur?

— Lise mezunu 1959 doğumlu.

(Anlaşılamayan konuşmalar)

— Aklım alınıyor benim.

— Hüseyine söyledim.

— Çok sağolun çok sağolun, Allah razı olsun.

(Anlaşılmıyan konuşmalar.)

- Uğur MENGENCECİOĞLU — İki nokta daha var.
- Manisa'da pazar günü görüşürüz.
- Evet Manisa'da görüşürüz.
- Hüseyine not ettir onu.
- Uğur MENGENCECİOĞLU — Ee.
- Hoşgeldin. (Anlaşılmıyan iki üç kelime)
- İsmail ÖZDAĞLAR — Heh
- İyimisiniz.
- İyi değil, hiç bir zaman.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ee.. iye değilim, iyi değilim, çünkü.
- Evet.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Çünkü çıldıracağım. çok sağolun. iyi ak.. İı sen ne yaptın işlerini
- ... (Anlaşılmıyan 4 - 5 kelime)
- İsmail ÖZDAĞLAR — 12500 iyi.
- Evet.
- Onu devam ettirerek sermaye artırımının halka ait olan kısmı.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hı hı
- Olmadı gerçekleştiremedik.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Olmaz tabi
- (Anlaşılmıyan iki kelime.)
- Şeyi ... söyleyim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Evet.

- Desiyab Genel Müdürüne söyledik. Ee. bakan beyle görüşürseniz belki bir çözüm bulunabilir, biz şimdiden yetkimi ee.. yapamam diye
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ne ne demekmiş o dinle not al. Nedir eksik kalan fazla kalan.
- Tamam oldu
- İsmail ÖZDAĞLAR — O orda bundan desiyab adına yüzde kaç artıyor azalıyor, ne oluyor, tablo ne iken ne oluyor. Problem nedir? Kaç milyonluk bir iş, neyin nesidir, bir bak bana bildir.
- Teşekkür ederiz.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hayırlı işler, sağolasın.
(Gürültüler, Kapı sesi)
- Uğur MENGENCECİOĞLU — Efendim bir emir verirmisiniz ben yarın döneceğim.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hı.
- Uğur MENGENCECİOĞLU — İstanbul'a.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Hı.
- Uğur MENGENCECİOĞLU — O şeyi
- İsmail ÖZDAĞLAR — Ha ben bakacağım.
- Uğur MENGENCECİOĞLU — Çantayı.
- İsmail ÖZDAĞLAR — Olur, tamam.
- 24'47" Uğur MENGENCECİOĞLU — Otele bırakırlar herhalde.

(«Otele» kelimesinin orjinal bandda sonradan silinmiş olduğu, TBMM'nce deşifre edilmek üzere alınan kopya bandda ise bu silintinin bulunmadığı görülmüştür. Bu husus raporumuzda daha detaylı olarak açıklanmaktadır.)

İsmail ÖZDAĞLAR — Tamam

Uğur MENGENCECİOĞLU — Değil mi efendim.

İsmail ÖZDAĞLAR — Tabi.

(Kapı sesleri.)

Uğur MENGENCECİOĞLU — Efendim tekrar iyi günler bana bir emriniz yoksa.

İsmail ÖZDAĞLAR — Oldu yok.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Ben müsaadenizi alayım.

İsmail ÖZDAĞLAR — Tabi.

Uğur MENGENCECİOĞLU — Sağolun.

İsmail ÖZDAĞLAR — Sağolun.

24'55" Uğur MENGENCECİOĞLU — Sağolun.

(Mikrofona stürtünmeler, ayak sesleri çevre sesleri, kapı sesi, motor sesleri, öksürük, motor sesleri, araba yaklaşma sesi, kapı açılıp kapanma sesi.)

Uğur MENGENCECİOĞLU — İstersen evvela Başbakanlığa gidelim. Yine senin sağ lastiğin iniyormu. İhsan?

— Hayır.

Uğur MENGENCECİOĞLU — İnmiyor değil mi?

— Hayır.

(Gürültüler)

(Çok kısa boşluk ve band devri değişiyor)»

İsmail ÖZDAĞLAR, Bakanlıktan ayrıldıktan sonra bir lokantada onuruna verilen öğle yemeğinde hazır bulunmuştur. Şoförü tanık Cengizhan BAYAR, gününü kesin olarak hatırlıyamamakla birlikte 26 ya da 27 Aralık'ta verilen öğle yemeğinden önce Bakan'ın kısa bir süre eve uğrayarak kıyafet değiştirdiğini bildirmiştir (Duruşma tutanağı, s. 676). Buna karşılık ta-

nık Burhan ERGÜL, eve uğramadan doğrudan lokantaya gidildiğini söylemiş (Duruşma tutanağı, s. 671). yapılan yüzleştirmede de ifadesinde ısrar etmiştir. Cengizhan BAYAR ise bir soru üzerine, 27 Aralık'ta çalışmadığını, Bakan'ın kıyafet değiştirmek için eve gidişinin, 25 ya da 26 Aralık günlerinden hangisine rastladığını anımsamadığını söylemiştir (Duruşma tutanağı, s. 680). Bilirkişilerce yapılan bant çözümünden sanık Bakan'ın «Peki ben şimdi de Çankaya'ya bi uğrayacağım, ordan eve uğrayacağım ordan da yemeğe gideceğim» biçiminde konuştuğu anlaşılmaktadır.

İçindeki 25 milyon lirayla birlikte Ali ÖZDAĞLAR'a teslim edilen çanta aynı gün Uğur MENGENCEİOĞLU'nun Büyük Ankara Otelindeki 603 no.lu odasına bırakılmıştır. Otelin kat görevlisi tanık Gülten ATİK, arkadaşının izinli olması nedeniyle o gün yalnız olduğunu, saat 11 - 11.30 arasında yemeğe inmek üzere asansör beklerken aynı otelde görevli Mehmet DURU'nun siyah bir çanta getirdiğini ve Uğur MENGENCEİOĞLU'nun odasını açarak çantayı koyduklarını söylemiştir. Gülten ATİK Soruşturma Komisyonu önünde ve huzurda emanette bulunan çanta kendisine gösterildiğinde teşhis edememiş, getirilen çantanın siyah ve daha eski olduğunu bildirmiştir (Soruşturma Komisyonu, s. 25; Duruşma tutanağı, s. 684). Tanık Mehmet DURU her gün defalarca aynı işi yapması nedeniyle böyle bir olayı anımsamadığını, ancak Gülten ATİK'in söylediklerinin doğru olması gerektiğini ifade etmiştir (Ankara Cumhuriyet Savcılığı, s. 27; Soruşturma Komisyonu, s. 42; Duruşma tutanağı, s. 687).

İsmail ÖZDAĞLAR'ın yanından ayrılıp Başbakanlık Danışmanı Adnan KAHVECİ'ye uğrayan Uğur MENGENCEİOĞLU, yapılan kaydı bir süre birlikte dinlemiş sonra da teyp ve bantı orada bırakmıştır.

Çelişik ifadelerine başka kanıtlarla desteklendiği oranda itibar edilen Başbakanlık Danışmanı Adnan KAHVECİ; Soruşturma Komisyonu'nda aynı gün akşam yabancı konuklar onuruna verilen yemekten sonra, Başbakanlık Konutunda durumu Başbakana ilettiğini ve bantı birlikte dinlediklerini ifade etmişken (Soruşturma Komisyonu, s. 11, 28, 53), duruşmada, teybi akşam değil ertesi gün öğle üzere Başbakan'a verdiğini söylemiştir (Duruşma tutanağı, s. 265, 279). Başbakan tanık Turgut ÖZAL, teypin kendisine 28 Aralık günü öğle üzeri teslim edildiğini

açıklamıştır (Soruşturma Komisyonu, s. 8; Duruşma Tutanağı, s. 472).

Olayın bundan sonraki gelişmeleri konusunda Başbakan tanık Turgut ÖZAL şu açıklamaları yapmaktadır :

«26 Aralık Çarşamba günü öğle üstü olduğunu zannediyorum veyahut da öğleden biraz sonra olabilir, Adnan KAHVECİ konuta geldi, gene salonda bana teybi getirdi ve teybin başlangıçta kendisi konuşmayla ilgili bir kısım var, odada geçen bir kısım onu dinletti. Ne yalan söylüyeyim, yani başlangıçta tabii insan şoke oluyor böyle bir hadise karşısında. Ben teybi aldım, ertesi günü Sayın Cumhurbaşkanıyla tabii teybi dinledim, iki kere daha dinledim, teybi ondan sonra ertesi gün Sayın Cumhurbaşkanıyla haftalık görüşmemiz olur perşembe günleri, kendisine İsmail ÖZDAĞLAR'ın değiştirilme ihtimali olduğunu, bazı duyumlar aldığımı, daha tahkik etmediğimi; ama böyle bir durumun olabileceğini bahsettim. Çünkü, neticede kendisi nihayet tasdik makamıdır. Perşembe günü akşamı da ertesi gün daha evvel hazırlanmış bir programımız vardı. İzmit - Gebze yolunun açılışını yapacaktık. O akşam İstanbul'a gittim. Ertesi gün açılış yaptık, ondan sonra da zaten yılbaşı geldi. Yılbaşından sonra Salı günü yılbaşının birinci günüydü öyle hatırlıyorum. Çarşamba günü döndüm, perşembe günü Bakanlar Kurulumuz oldu. Bakanlar Kurulundan sonra gene İsmail ÖZDAĞLAR'ı arabama çağırdım. Başbakanlığın önünde arabaya beraber bindik ve konuta getirdim. Konutta yukarıya bizim yatak odamızın yanında ufak bir oda var, orada egzersiz yaptığım bir bisiklet var, bir de koltuk var, bir de yürüme makinası var. Ben kendim bisikletin üzerine çıktım, kendisini koltuğa oturttum. Koruma Müdürüm de dışarıda bekliyor, yani dışarıda bekliyor derken uzaktır, dinleyecek durumda değildir. Kendisine baştan senin rüşvet aldığın şeklinde bir iddia vardır, ciddi bir iddiadır. Bu zattan rüşvet almışsın ifadeye başladım Şiddetle itiraz etti «Hayır ben böyle bir şey almadım» diye. Kendisine ondan sonra yavaş, yavaş dikkatli bir tarzda teypte geçen hadiseleri biraz kronolojik bir sırayla ki, beş altı kere dinlediğim için o tarihte gayet iyi hatırlıyordum. İşte odasından başlayarak esas itibariyle odasında bizim Konya Milletvekili bir arkadaşımız var onun olduğunu tahmin ettiğimiz, zaten ismi geçiyor. Bihare Karadeniz Bakırları Genel Müdürünün bir telefon konuş-

ması yaptığını, konuşmada Mustafa KALEMLİ ile konuştuğunu bunları teypteki sırayla anlattıktan sonra dedim ki, bir odaya giriliyor, orada şöyle bir konuşma geçiyor «25'tir tamamdır, yarısı değil miydi, yarısıdır tamamdır» dedim ki, bu konuşmalar MİT mi bir başka birisini almış, biz biliyoruz bantları var bizde de deyince, kendisi çözüldü, dedi ki, «Ben ilk defa böyle bir şey yapıyorum. Yapmamın sebebi küçüklüğümde çok sıkıntı çektim ve özellikle TAKSAN'dan ayrıldıktan sonra da sıkıntı çektim» ben onun üzerine dedim ki, İsmail niye yaptın bak ben sana bundan şu kadar evvel bu konuyu birnevi ikaz etmedim mi? İstifanı vermelisin, istifanı yarın bana gönder. «Para bende» dedi. Parayı da sahibine iade et dedim. Aramızdaki konuşmalar bu mealdedir. Tabii bütün detayıyla hatırlamak mümkün değil; ama ana hatlarıyla bu şekildedir» (Duruşma tutanağı, S. 472 - 474).

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR, sorgusu sırasında aynı konuyu şöyle açıklamaktadır:

«3 Ocak 1985 tarihinde Bakanlar Kurulu toplantısından sonra Başbakanın isteği ile Başbakanlık konutuna gittik. Sayın Başbakan konuyu açtı. Şaşırdım ve böyle bir şey olmadığını söyledim. Şiddetle reddettim. Tam hatırlamıyorum karşılıklı 10 - 20 dakika arası tartıştık. Çünkü, gayet emin bir şekilde, ikna olmuş bir şekilde beni ikrar etmeye zorladığını anımsıyorum. Şiddetle reddettim. Kesin bir tavırla, «Ben inandım, ben inandım»; birkaç defa bunu tekrarladı. Bunu deyince, konuşmamızın sonuna doğru, tahammülümün son noktasına gelmiş olacağım ki, net olarak hatırlıyorum, biraz da kaba biçimde, bu cümleyi aynen hatırlıyorum, «Siz böyle dedikten sonra hiç bir şeyin kıymeti yok. Cehennemin dibine inanın, lanet olsun» gibi konuştuğumu hatırlıyorum ve odayı terk ettiğimi net olarak hatırlıyorum.» (Duruşma tutanağı, s. 58).

CUMHURİYET BAŞSAVCISININ ESAS HAKKINDAKİ MÜTALÂASI:

«9/328 esas sayılı Türkiye Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonu tarafından Manisa Milletvekili ve Devlet Eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında yapılan soruşturma sonunda düzenlenen ve Türkiye Büyük Millet Meclisinin 15.5.1985 ta-

rihli 99 uncu Birleşiminde uygun bulunan 11.5.1985 tarihli raporda,

1 — Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın,

a) Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCECİOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt naklini sağlamak suretiyle devleti zarara uğrattığı, bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden bu konulardan dolayı hakkında son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına,

b) UM Denizcilik Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCECİOĞLU'ndan 25 milyon lira rüşvet aldığı konusunda eylemine uyan Türk Ceza Kanununun 211 inci maddesi delaletiyle 213 ve 225 inci maddelerine göre hakkında son soruşturmanın açılmasına karar verilmiştir.

2 — İsmail ÖZDAĞLAR'ın babası Ali ÖZDAĞLAR ile kayınbiraderi Mehmet KAYMAK ve Uğur MENGENCECİOĞLU'na ait evrak örneklerinin gönderildiği Ankara Cumhuriyet Savcılığı 29.5.1985 tarihinde Uğur MENGENCECİOĞLU hakkında rüşvet vermek suçundan takipsizlik kararı almış, Ali ÖZDAĞLAR ile Mehmet KAYMAK için ise Ankara 4 üncü Ağır Ceza Mahkemesinde Türk Ceza Kanununun 213, 225 ve 65/3 üncü maddelerine göre rüşvet almaya aracılık etmek suçundan ötürü cezalandırılmaları isteğiyle dava açmıştır. Ankara 4 üncü Ağır Ceza Mahkemesinin 1985'e 103 esasında kayıtlı dava Yüce Divan- ca bu dava ile birleştirilmiştir. Bu duruma göre dava İsmail ÖZDAĞLAR'ın Türk Ceza Kanununun 211 inci maddesi delaletiyle aynı kanunun 213 ve 225 inci maddeleriyle rüşvet almak, Ali ÖZDAĞLAR ile Mehmet KAYMAK'ın ise Türk Ceza Kanununun 213, 225 ve 65/3 üncü maddelerine göre rüşvet almaya aracılık etmek suçlarına ait bulunmaktadır.

1980 yılından bu yana Yüce Divan'da rüşvet almak suçundan dolayı 3 bakanın yargılanmış olması ve yargılamalar sonunda hükümlülük kararı verilmesi bu davanın da yine bir bakan hakkında rüşvet almak suçuna ait oluşu üzerinde durulması ve düşünülmesi gereken bir olaydır.

Mahkemelere intikal eden bu tür davaların ve basında yer alan bu yoldaki haberlerin çokluğu toplumumuzda memura ve görevliye olması gereken güven duygusunu sarsmaktadır. Rüşvet beraberinde getirdiği uygulama farklılıkları nedeniyle vatandaşların devlet yönetimine duyması gereken güveni sarstığı gibi kanun önünde eşit olan fertlere farklı işlemler yapılması sonucunu da doğurduğundan adalet duygularını da ağır biçimde incitmektedir. Devletimizin ve kamu görevlilerinin itibarını sarsan bu büyük sorunun toplum ve fert açısından kültürel, eğitsel ve ekonomik nedenlerine süratle eğilerek önlemlerin alınması gerektiği inancındayız.

Dava dosyasındaki tüm belgeler sanıkların ve tanıkların Büyük Millet Meclisi Soruşturma Komisyonunda, Cumhuriyet savcılıklarında ve duruşmadaki beyan ve ifadeleriyle bilirkişi raporları etrafli olarak incelenerek olay değerlendirilmiştir. Kendisinden rüşvet istenilerek alındığını ileri süren Uğur MENGENECİOĞLU aynen, «1981 yılında UM Denizcilik Anonim Şirketini kurduğunu, deniz taşımacılığında tanınan teşvik tedbirlerinden yararlandığını, ETİBANK'dan 20 milyar, İş Bankasından 2 milyar orta vadeli kredi kullandığını, filosunu oluşturduğunu, denizde petrol taşımacılığına başladığını, Büyük Hun Gemisi'nin körfezde vurulması üzerine Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaret ettiğini, bilahare DİTAŞ'la bir armatör arasında Vatan Gemisi için anlaşma yapıldığını öğrendiğini. Bakandan bir defa daha randevu alarak görüşüğünü ve 2 nci gemiye talip olduğunu. Bakanın DİTAŞ'a talimat vereceğini, DİTAŞ'ın da kendisiyle bir anlaşma yapacağını söylediğini. DİTAŞ'a 11.7.1984 tarihli teleksi gönderdiğini, olumlu cevap alarak zeyilnameyi yani ek sözleşmeyi imzaladıklarını. Gemiye henüz almadan önce verdiği randevu dolayısıyla bir defa da Petrol Ofis'de Genel Müdürün odasında Bakanla yalnız konuştuklarını. Büyük Selçuklu Gemisini aldıktan sonra yük verilmesi geciktiği için bakanı bir defa daha ziyaret ettiğini, bu görüşme sırasında İsmail ÖZDAĞLAR'ın «bu konuyu hallederiz, gemiye yük de veririz, yalnız bana şeker paketi şeklinde eve bırakabilirsiniz, buraya çukulata paketi şeklinde getirebilirsiniz, miktarını size söylerim» diye konuştuğunu, durumu Özel Kalemde bekleyen Enver TOPRAK'a ilettiğini, Şirkette Enver TOPRAK, Hukuk Müşaviri Aytakin OZAN'la etrafli olarak konuştuklarını, hükümetin başına duyurmayı kararlaştırdıklarını.

Bundan sonra İsmail ÖZDAĞLAR ile yaptığı görüşmede verilecek miktarın adının konduğunu, gemi geldiği zaman navlunun yüzde 2,5'unun istendiğini. Durumu Adnan KAHVECI'ye anlattığını, Aralık ayının ortalarına doğru Büyük Selçuklu'nun geldiğini yükünü boşalttığını, navlunun bir kısmını aldıktan sonra Ankara'ya geldiğini, Adnan KAHVECI'nin verdiği teyple bakan İsmail ÖZDAĞLAR'a gittiğini, yan odada 45 dakika bekletildiğini, bakana istenilen parayı hafta sonunda getireceğini söyleyip parayı nereye getireceğini sorduğunu, onun «geldiğinizde beni arayın, buraya getireceksiniz» dediğini, Adnan KAHVECI'ye giderek konuşmaları anlattığını teyp bandında bir kaydın olmadığını elbisesinin kalın olması nedeniyle seslerin alınmamış olduğunu, 26 Aralık Çarşamba günü Ankara'ya geldiğini, Büyük Ankara Otelinden İsmail ÖZDAĞLAR'ı aradığını, bankaya uğradıktan sonra onu ziyaret edeceğini söylediğini, İsmail ÖZDAĞLAR'ın «Bankada işlerini bitir, beni ara» dediğini. Bankadan birer milyonluk desteler halinde 30 milyon lira çektiğini, Adnan KAHVECI'ye uğrayıp durumu anlatıp teypi aldığını, İsmail ÖZDAĞLAR'a telefon ettiğini, İsmail ÖZDAĞLAR'ın «Bankadaki işlerinizi bitirdiniz mi, saatinize bakın» dediğini, saatin 11.30 olduğunu söylemesi üzerine «Ankara Otelinde misiniz» diye sorduğunu, saat 12'ye çeyrek kala otelin önüne mavi murat bir araba geleceğini, içinde 3 kişinin olacağını, 2 kişinin önde bir kişinin arkada oturacağını, o arabaya binerek evrakı veya dosyayı o arabaya teslim etmesini, arabanın kendisini bakanlığa getireceğini söylediğini, durumu Adnan KAHVECI'ye bildirdikten sonra lobide beklediğini, murat arabanın geldiğini, ceketinin iç cebindeki teybi çalıştırdığını içinde 25 milyon lira olan el çantasıyla arabanın arka tarafına binerek yaşlı adamın yanına oturduğunu, çantayı İsmail ÖZDAĞLAR'ın babasıym diyen yaşlı adamın aldığını, iade edilmesini, dikkat edilmesini istediğini, onun «Olur» dediğini, talimatı üzerine özel arabasının da onları takip ettiğini, mavi murattan Başbakanlıkta indiğini, çantanın arabada kaldığını, özel kaleme kısa bir süre oturduğunu, bir hanım sekreterin sıhhatini sorduğunu, makam odasına alındığında Bakır İşletmeleri Genel Müdürü ile Konya Milletvekilinin bakanın yanında bulunduklarını, bakanın telefon konuşmaları yaptığını, Genel Müdür gittikten sonra bakanın ayağa kalkarak köşke veya Çankaya'ya gideceğini söylediğini Milletvekilinin izin alarak özel kaleme geçtiğini, ayak-

ta iken odada yalnız kaldıklarını bir iki dakika konuşalım deyince İsmail ÖZDAĞLAR'ın özel kalemin kapısını kapattığını, emaneti getirdiğini, kendisini araba ile aldıklarını, 25 getirdiğini, çantayı arabaya teslim ettiğini, bakiyesini haftaya verebileceğini, hepsinin zaten 50 civarında olması gerektiğini, bakiyesi için Ocak'ın ilk haftasını uygun gördüğünü, asansöre beraber bindiklerini, boş çantanın iadesini rica ettiğini, onunda «Olur gönderirim» dediğini, İsmail ÖZDAĞLAR'ın makam arabasına binerek ayrıldığını, kendisinin de Adnan KAHVECI'ye gittiğini, olanları anlatıp içinde bant bulunan teypi verdiğini, otele döndüğünde çantanın içi boş olarak odasına bırakılmış olduğunu beyan ederek olayın bu şekilde cereyan ettiğini anlatmıştır.

Olayla ilgili olup, dosyada bulunan belgeler değerlendirmeye esas olmak üzere kronolojik olarak incelenmiştir. Bu belgelere göre kendisinden rüşvet istenildiğini ve aldığını ifade eden Uğur MENGENCECİOĞLU 1981 yılında UM Denizcilik Anonim Şirketini kurmuştur. Şirket niteliği itibariyle Anonim Şirket ise de paylarının tamamına yakın kısmına sahip olan MENGENCECİOĞLU tam söz sahibidir. Şirket kısa zamanda büyük atılım göstermiş, Zafer - Murat, Burak, Büyük Hun, Göktürk, Avar ve Büyük Selçuklu gemilerini edinmiştir. Kredi kuruluşlarından yakın ilgi görmüş, Murat için İş Bankasından 1 milyar 200 milyon, Burak gemisi için 800 milyon lira kredi kullandığı gibi, ETİBANK'dan 20 milyar lira kredi almış, teşvik tedbirlerinden de yararlanmıştır. UM Denizcilik Anonim Şirketinin denizde petrol taşımak amacıyla oluşturduğu filonun taşıtanı Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği Anonim Şirketi DİTAŞ'dır. DİTAŞ'ın kuruluşu ve özelliği nedeniyle Türkiye'de ham petrol sağlayan ve taşıtan İktisadi Devlet Teşekkülleriyle, Kamu İktisadi Kuruluşlarına bunların bağlı bulundukları bakanlıkla ilgilerine ve böylece hukuki yapılarına değinmek gerekmektedir:

60 sayılı kanun hükmünde kararname ve bilahare 22 Ekim 1983 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan İktisadi Devlet Teşekkülleri ve Kamu İktisadi Kuruluşları Hakkındaki 2929 sayılı Kanunla: 440 sayılı Kanunun ek ve değişiklikleri bu kanun kapsamına giren teşebbüslerin ve bağlı ortaklıkların kuruluş kanunlarındaki bu kanuna aykırı hükümleri yürürlükten kaldırmıştır. 2929 sayılı Kanuna bağlı cetvelde teşekkül olarak Türkiye Petrol Kurumu ve bu kuruma bağlı ortaklıklar arasında

Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi TUPRAŞ ve Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği Anonim Şirketi DİTAŞ gösterilmiş, ilgili bakanlığın Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı olduğu belirtilmiştir. 28 Ekim 1983 tarihli Resmi Gazetede yayınlanan 98 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin 3 üncü maddesine göre, Petrol Kurumunun amaç ve faaliyet konularının devletin genel enerji ve petrol politikası dahilinde yurt içinde ve gerektiğinde yurt dışında petrol arama, keşfetme, üretme faaliyetleriyle petrolün ithali iç ve dış pazarlaması, rafine edilmesi ve elde olunan tüm petrol ürünlerinin ihtiyaca göre bölgeler arasında dengeli bir şekilde dağıtılarak pazarlanmasını sağlamak ve petrol kanununda tanımlanan diğer petrol ameliyelerini yapmak olarak gösterilmiştir.

Ana sözleşmelerine göre, TUPRAŞ'ın amaç ve faaliyeti ülkenin petrol ürünleri ihtiyacını temin için gerekli petrolü temin etmek, rafine etmek ve gerektiğinde petrol ürünleri ithal ve ihraç etmek ve bu maksatla yurt içinde ve dışında petrol rafinerileri kurmak, satın almak devretmek, işletmek veya iştirak etmek ve bu hususlarla ilgili faaliyette bulunmak.

DİTAŞ'ın görevi ise, yurt içi ve yurt dışı ham petrol ve icabında petrol ürünlerinin deniz taşıması işlemlerini yapmak ve bu maksatla tanker satın almak veya satmak, inşa ettirmek, devralmak veya devretmek, kiralamak veya kiraya vermek ve bu hususlarla ilgili her türlü deniz ticareti ve faaliyetlerinde bulunmaktır.

2929 sayılı Kanunun 5 inci maddesinde teşekkülün, 24 üncü maddesinde ise bağlı ortaklıkların organları Genel Müdür ve Yönetim Kurulu olarak belirlenmiş 12 nci maddesinde teşekkül genel müdürünün, 6 ncı maddesinde de, teşekkül yönetim kurulunun 3 üyesinin, 24 üncü maddesinin üçüncü bendine göre de bağlı ortaklıkların genel müdürünün ilgili bakanın önerisi üzerine ortak kararname ile bağlı ortaklık yönetim kurulu üyelerinden birisinin ise ilgili bakan tarafından atanacakları kuralı getirilmiştir.

Bu kanunun 40 ıncı maddesinin birinci fıkrasıyla ilgili bakanlığa teşekkül, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetme; ikinci fıkrasında ise, birinci fıkrada belirtilen amaçla gerekli hallerde teşekküllerin hesaplarını ve işlemlerini

teftiŖe, tahkike tabi tutma ve bunların iktisadi ve mali durumlarını tetkik etme yetkisi verilmiŖtir.

174 sayılı Kanun Hükümündeki Kararnamenin 4 ve 11 inci maddelerinin verdiği yetkiye dayanılarak 15 Aralık 1983 tarihinde Cumhurbaşkanının olurlarıyla Türkiye Petrol Kurulu (Pet - Kur) bağlı ortaklıklarıyla birlikte Başbakanlığa, Başbakanlığın 16.12.1983 gün 28679 sayılı genelgesiyle de Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'a bađlanmıŖtır.

18.6.1984 tarihli mükerrer Resmi Gazetede yayınlanarak aynı gün yürürlüğe giren 233 sayılı Kamu İktisadi TeŖebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin 63 üncü maddesiyle 2929 sayılı Kanunun ek ve değişiklikleriyle bu kanun kapsamına giren teŖebbüslerin kuruluşlarına ait kanun hükmündeki kararnameler yürürlükten kaldırılmıŖtır. 233 sayılı Kararnameye ek listede Başbakanlığa bağlı teŖekküller arasında Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı, bu teŖekküle bağlı ortaklık olarak da Türkiye Petrol Rafinerileri Anonim Şirketi, Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği Anonim Şirketi (DİTAŞ) gösterilmiŖtir. 233 sayılı Kararnamenin 5/1 ve 24/1 inci maddelerinde teŖebbüs ve bağlı ortaklıkların organları genel müdür ve yönetim kurulu olarak belirlenmiŖ, kararnamenin 6/2 - 3 ve 24/3 - 5 inci madde ve fıkralarında, genel müdürler ile yönetim kurulu üyelerinin 2'sinin ilgili bakanın teklifi üzerine ortak kararname ile atanacakları hükmüne yer verilmiŖtir.

Aynı kanun hükmündeki kararnamenin 40 inci maddesi, ilgili bakanlığı 2929 sayılı Kanunda olduğu gibi, teŖekkül, teŖebbüs, müesese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütölmesini gözetme ve bu amaçla gerekli hallerde teŖekküllerin hesaplarını ve işlemlerini tetkik, tahkik ve mali durumlarını tespit ile yetkili kılmalıdır.

Açıklandığı üzere, teŖekkül olarak Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ile bağlı ortaklıklar olan TÜPRAŞ ve DİTAŞ Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'a ilgili bakanlık olarak bağlı bulunmaktadırlar.

Devlet bakanlıkları, hükümetin parlamento ile ilişkilerinde Başbakana yardımcı oldukları, deneyim ve bilgileriyle kabine çalışmalarını aydınlattıkları gibi, Başbakanlığa bağlı kuruluş-

lardan Başbakanın öngördüklerinde ona tanınan yetkileri kullanmaktadırlar.

Konuyu etraflı olarak değerlendirmek ve sonuca varmak yönünden, denizde petrol taşımacılığı ve navlunun oluşmasındaki usul ve esaslar ile devlet bakanlığının ve özellikle o dönemdeki Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konulardaki tutum, davranış ve etkinliğine de değinmek gerekmektedir.

Denizde petrol taşımacılığı ile görevlendirilen DİTAŞ 233 sayılı Kanun Hükmündeki Kararnamenin 23/2 nci maddesi hükmü gereği olarak özel hukuk hükümlerine tabi ise de, navlun, sürestarya, sürprim ve benzeri konuları serbestçe saptamak olanına sahip olmadığı gibi, üst kuruluş olarak Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının ve ilgili devlet bakanlığının gözetiminde bulunduğu bunların direktifleri doğrultusunda hareket etmek ve TÜPRAŞ'la anlaşmak zorunda bulunmaktadır.

Petrol Kanununun 13/1 inci maddesine göre petrol mahsullerinin fiyatlarının teşekkülüne esas olan unsurların ve uygulama esaslarının belirlenmesine Bakanlar Kurulu yetkilidir; 112/2 nci maddesi, ham petrolün piyasa fiyatını tespit yetkisini de Bakanlar Kuruluna vermiştir. Piyasa fiyatı ise, FOB alış fiyatı yanında navlun, sigorta ve fire gibi unsurları da içereceği 3/25 (a) maddesinde açıklamıştır.

Esasen, 79 sayılı Milli Korunma Suçlarının Affına, Milli Korunma, Teşkilat ve Fon Hesaplarının Tasfiyesine ve Bazı Hükümler İhdasına Dair Kanunun 5 inci maddesi, Türk tankerlerinin navlun ve sürestaryalarını tayin yetkisini hükümete vermektedir. Bu yetkiye dayanılarak 83/7508 sayılı Bakanlar Kurulu Kararına ek petrol ürünlerinin alımı satımı ve fiyatlarının tespitiyle 79 sayılı Kanunun 5 inci maddesi gereğince kurulan Akaryakıt İstikrar Fonu hesabına nelerin dahil olduğu açıklandığı gibi, 10 uncu maddesi TÜPRAŞ'ı Akaryakıt İstikrar Fonu tutmakla yükümlü kılmıştır.

Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı kararname ile verilen bu yetkisine dayanarak 10.2.1984 tarihli tebliği çıkarmış, böylece 1984 yılında Türk Bayraklı tankerlerle yapılacak hampetrol taşımacılığında uygulanacak esaslar 14.2.1984 tarihinde DİTAŞ Yönetim Kurulunca belirlenmiş ve ilgili Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR tarafından uygun görülmüştür. Ancak, Başbakan

tarafından imzalanması gerekeceği görüşünde olan TÜPRAŞ, DİTAŞ'la yapması gereken anlaşmayı imzalamamıştır.

DİTAŞ'la armatörler arasında bu meyanda Cerrahoğlu Firması ve UM Denizcilik Anonim Şirketiyle gidiş - dönüş Süveyş Kanalından olmak üzere 2 Mart 1984 tarihli sözleşmeler yapılmış ise de TÜPRAŞ Başbakanlık onayının gerektiğine dair görüşünde direndiğinden ödemelerini eski navlun birimi üzerinden yapmaktadır. Ancak, kaynakları müsait olmadığından navlun ödemelerinde DİTAŞ zorlanır, durum Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'a iletildiğinde o da cari hesap üzerinden işlem yapılmasını TÜPRAŞ ve DİTAŞ'a emreder.

Tanık DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN, o dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın konuyla ilgilenişini şöyle açıklamaktadır :

«1983 yılı hampetrol taşıma anlaşması Ocak 1984'te, opsiyon süresi de dahil, bitmiş; armatörler eski navlunla taşımayı bakanın ricasına rağmen reddetmişlerdi. TÜPRAŞ'ın programına göre yurda getirilmesi gereken hampetrolün taşıma işleminde aksaklık olmayacak ve navlunlar Başbakanlığa onaylatılacaktır. Bu prosedürün zaman alacağı öngörüldüğünden, DİTAŞ çalışması bakan tarafından uygun bulunduğundan «Bu esaslara uygun olarak armatörlerle anlaşma yapın ve uygulayın» şifahi direktifini verdi. Bu direktife uygun olarak armatörlerle anlaşmalar yapılarak yürürlüğe konuldu ise de TÜPRAŞ Başbakanlık onayı olmadığı için yeni navlun birimleri yerine eski navlun birimlerini ödemeye devam etti, aradaki fark DİTAŞ tarafından karşılandı.

Sayın Bakanın da yazılı bir talimatı olmamasının huzursuzluğu, hem DİTAŞ hem de PETKUR genel müdürlüklerinde vardı. Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu toplantısına kadar bu sıkıntı devam etti. Kurul toplantısında bakan kendi talimatıyla yeni navlunlara göre armatörlerle anlaşma yapıp uygulamaya konulduğunu sebepleriyle açıklamış, kurul toplantısından sonra da TÜPRAŞ'a cari hesap üzerinden işlem yapılması emrini vermişti. Bu durum, yazılı olmayan bakan talimatının bakanın kendisi tarafından kurulda ifade edilmesi, mali konuya geçici de olsa bir çözüm getirmesi bakımından PETKUR ve DİTAŞ genel müdürleri tarafından ferahlatıcı bulunmuştur.»

Tanıklar PETKUR eski genel müdürü Nezihi BERKKAM, TÜPRAŞ genel müdürü Müfit NAYIR'ın da doğruladıkları bu

ifade, o dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın sözlü talimat ve emirlerine dahi bu kuruluşların uymak zorunda olduklarını göstermesi bakımından önem arz etmektedir.

DİTAŞ'ın hazırlayıp İsmail ÖZDAĞLAR'ın uygun gördüğü Türk Bayraklı tankerlerle yapılacak ham petrol taşımacılığında uygulanacak esaslar, nihayet 15 Şubat 1984 tarihinde geçerli olmak üzere 7.5.1984 tarihinde Başbakan tarafından onaylanır. Böylece hampetrol taşımacılığında uygulanacak esaslar belirlenmiş olur. Buna göre, navlunların tespiti ve anlaşmaların yapılmasında DİTAŞ Genel Müdürlüğü yetkili kılınmıştır.

Öngörülen esaslara göre yapılan hesaplama sonunda 120 - 160 bin tonluk bir tankerin Harg Adası - Tütünçiftlik hattındaki navlunu o günkü fleet wight'e (Flat Rate) göre 8.61 dolar/ton olarak ortaya çıkmaktadır. Taşımaları DİTAŞ, TÜPRAŞ için yaptığı ve TÜPRAŞ'ın Cape yoluyla taşıma istemi olmadığı için belirlenen esaslarda ve çalışmada Cape yoluyla gelecek tankerler için navlunun ne olacağı belirlenmemiştir.

18 Haziran 1984 tarihinde Ankara'da Başbakanlık Konutunda Başbakanın başkanlığında bir toplantı yapılır. Türkiye - İran arasındaki ticaret hacminde Türkiye lehine bir durum sağlamak için ayda 1 milyon ton hampetrolün İran'dan getirilmesi öngörülür. Bu toplantıda yüzer gezer stok elde etmek için 500 bin DWT'luk bir geminin satın alınması da söz konusu olur ise de, DİTAŞ mali kaynak noksanlığı ve diğer bürokratik engeller nedeniyle böyle bir geminin kendilerince alınmasının mümkün olmadığını üst kuruluşlara bildirir.

19.6.1984 tarihinde Cerrahoğlu Firmasıyla M. Ceyhan Tankeri 29.6.1984 tarihli icap ve 3.7.1984 tarihli kabulde de UM Denizcilik ile de Zafer Tankeri için birer ek seferin Cape'den yapılması koşuluyla ek sözleşme, zeyilname imzalanır; navlun 15.81 dolar/ton olarak öngörülür.

Büyük tankere ihtiyaç duyulduğunu öğrenen Cerrahoğlu Umumi Nakliyat Vapurculuk ve Ticaret Anonim Şirketi 21.6.1984 tarihinde DİTAŞ'a başvurarak ULCC sınıfı bir tanker sağlayabileceğini bildirir. Durum PETKUR'a ve bu yolla Devlet Bakanlığına iletilir.

Vaki muvafakat üzerine DİTAŞ, Cerrahoğlu Firmasıyla Vatan Tankeri için 23.6.1984 tarihinde ek sözleşme (zeyilname) imzalar. Bu zeyilnamede, armatörün 315 bin tonluk balanslı ola-

rak Süveyş Kanalından geçebilecek bir ham petrol tankerini en geç 25 Temmuz 1984 tarihine kadar yüke girecek şekilde hazırlaması, DİTAŞ'ın da 2 sefer garantisi ve long/ton başına 15 dolar/ton navlun vermesi öngörülmüştür.

Cerrahoğlu Firması ile 11.7.1984 tarihinde bir ek zeyilname daha yapılır. Bu ek zeyilnamede, «Devlet Bakanı Sayın İsmail ÖZDAĞLAR'ın telefon emirleriyle DİTAŞ - Cerrahoğlu Firması arasında imzalanan 23.6.1984 tarihli zeyilnamenin 1 inci maddesindeki 25.7.1984 tarihi 10 Ağustos 1984 olarak değiştirilmiştir» denilmektedir.

Cerrahoğlu Firması ile bir ek anlaşma (zeyilname) yapıldığını öğrenen Uğur MENGENCEOĞLU Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ile görüştüktan sonra DİTAŞ'a 11.7.1984 tarihinde bir teleks çeker. «Devlet Bakanı Sayın İsmail ÖZDAĞLAR'ın dikkatine» ibarelerini de taşıyan bu telekste aynen, «Devlet Bakanlığında yapılan görüşmenin neticesi olarak yeni aldığım gemiyle Zafer Tankeri şartlarıyla 350 - 400 bin tonluk partiler olmak üzere 2 sefer yapılması kararlaştırılmıştır. UM Denizcilik Şirketi bu taşımayı yapacak geminin ismini en geç 1 Ağustos 1984 günü mesai saati sonuna kadar bildirmiş olacaktır» denilmektedir.

Görüldüğü gibi bu teleks bir nevi dikte niteliğindedir. UM Denizcilik, «Ben Devlet Bakanı ile görüştüm; fikir birliğine vardık, geminin ismini de size 1 Ağustos 1984 tarihinde bildireceğim» demektedir.

DİTAŞ, UM Denizciliğin bu teleksini de aynen zikretmek suretiyle 16.7.1984 tarihinde PETKUR'a sakıncaları bildirir: Telekse, «Devlet Bakanlığının dikkatine sunulmuştur» kaydı da konulur. DİTAŞ sözünü ettiğimiz bu teleksinde, UM ile istenilen şekilde bir taşıma anlaşması yapılmasındaki ekonomik ve teknik zorlukları etraflı olarak açıklamakta ve özellikle bu ikinci tankere yük bulmakta karşılaşılabilecek güçlüklerle dikkat çekildikten sonra da, adı bildirilecek ULCC'nin hangi şartlarla tutulabileceğinin açıklanmasını istemektedir.

DİTAŞ'ın bu teleksine cevap verilmez. TÜPRAŞ, DİTAŞ genel müdürleri ve TÜPRAŞ genel müdür yardımcısı Ankara'da İsmail ÖZDAĞLAR'ın başkanlığında bir toplantıya çağırılırlar. Bu toplantıda UM Denizcilik Şirketinin teklifi uygun bulunur. Tanıkların beyanına göre, yüke ve navluna değinen itirazlara

karşı İsmail ÖZDAĞLAR'ın, «Gideriz, fazla yük verin deriz, 2 şirket arasında fark yaratılmamalıdır» cevabını verir.

Ancak, biraz önce de değindiğimiz üzere, 7.5.1984 tarihinde Başbakan tarafından onaylanan Türk Bayraklı tankerlere deniz yoluyla ham petrol taşımacılığında uygulanacak esaslar belirlenirken, büyük tankerler için bir navlun tespit edilmemiştir; büyük tankerlerle ek sözleşmeler yapıldıktan sonra, bu husus özellikle DİTAŞ ve TUPRAŞ yetkilileri için bir sorun olmaktadır.

Bu sorunun çözümü için DİTAŞ Genel Müdürü Bakan İsmail ÖZDAĞLAR nezdinde girişimlerde bulunur. Başbakan'dan, Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın yetkili kılındığına dair bir yazı alınır. O dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konulardaki yetkisini belirleyen ve hukuki tavsif ve uygulamada çok büyük önemi olan ve 27.7.1984 tarihini taşıyan bu yetki yazısında aynen şöyle denilmektedir :

«İran'dan 400 milyon Amerikan Dolarına yaklaşan alacaklarımızı tıkanmaya başlayan akreditifleri açarak bir an önce tasfiye edilmek ve İran'dan aylık ham petrol çekimini 1 milyon tona çıkarmak, stratejik rezervleri artırmak ve yüzer stok sağlayabilmek için gerekli her türlü tedbiri almak üzere bakanlığınız görevli ve yetkili kılınmıştır.»

Böylece bu yazı ile Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konudaki yetkisinin genişliği belirlenmiş bulunmaktadır.

Kanunla da tanınan yetkinin yanında ilgili bakanlık olarak Devlet Bakanlığının ve bu suretle İsmail ÖZDAĞLAR'ın DİTAŞ ve TUPRAŞ üzerindeki yetkisinin genişliği karşısında bahsi geçen kuruluşların bakanın sözlü dahi olsa verdiği emirlere karşı direnme güçlerinin ne oranda olabileceği üzerinde durulması gereken bir olgudur.

Bakan İsmail ÖZDAĞLAR bizzat Başbakan Turgut ÖZAL'dan yazılı olarak aldığı yetkiyi ertesi günü kullanır ve DİTAŞ'ın yazdığı yazıya İsmail ÖZDAĞLAR «Olur» verir. İsmail ÖZDAĞLAR'ın 28.7.1984 tarihli olurunun taşıyan bu yazıda, Türk armatörlerinin ULCC alması halinde bu gemilerin kapasitelerinin şartlara göre azami istifade edilerek yüklenmesi ve bu ULCC'lere 6 ay içerisinde Harg - Cape - Türkiye hattında 2 sefer yaptırılarak, ikinci seferlerin sonunda ULCC'lerin yüzer depo olarak kullanılabilme usul ve şartlarının etüt edilmesi; navlun

olarak VLCC'lere 15.81 dolar/ton, ULCC'lere 15 dolar/ton ödemesi öngörülmüştür.

Bu konuyu en yakından bilen DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN olayı şöyle anlatmaktadır :

«UM Denizcilik «Ben ayın 1'inde gemiyi sana bağlayacağım, 1 Ağustos'ta ismini bildireceğim» der. TÛPRAŞ'la aramızda sürtüşme var. Başbakan imzalayacaktır, bakanın bile imzası yok. Sayın bakana bir iki defa arz ettim, o da «Gemi yükleniyor mu, geliyor mu» diye soruyor, «Biz İstanbul'a geliyoruz; yazıyı hazırla, Başbakana imzalatırız» dedi. Baltalimanına geldi. Yazıyı alıp yukarıya çıktı. Bir müddet sonra Başbakan «Sana yetki vereyim, sen imzala, bitsin bu durum» demiş. Sayın Başbakanın ağzından Sayın Bakana bir yetki yazısı hazırladı, daktilo ettim, imzalatı, getirdi; «Bak bana yetki verdi, şimdi bu yazıyı senin ağzından bana yazacaksın» Başlıkları değiştirdik, ertesi günü sayın Bakana götürdük, imzaladı. Yazının bir maddesi der ki, VLCC'lere, yani Zafer, Ceyhan gibi gemilere yaptırılacak taşıma için 15 dolar 81 sent; ULCC'lere, yani Vatan ve Büyük Selçuklu gemilerine 15'er dolar ödenecektir. Bilahara VLCC'ler için bir seferliğine olsun dedi. Öyle yaparız deyince, ben yazacağım dedi. Bir yazı daha hazırlattı. Bir sefer diyerek onları düzene soktu».

3.8.1984 tarihli olup DİTAŞ'a yazılan ve VLCC'ler için tesbit edilmiş olan 15.81 dolar/ton navlun biriminin yalnız bir sefer için öngörüldüğüne dair yazı İsmail ÖZDAĞLAR tarafından imzalanmıştır.

Biraz önce değinildiği gibi, İsmail ÖZDAĞLAR'ın ham petrol taşınması konusundaki yetkisinin genişliği, sözü geçen kuruluşların hukuki yapıları ne olursa olsun, Tanık Turgay BELTAN'ın beyanlarından anlaşılmaktadır.

Tanıklar DİTAŞ Genel Müdür Yardımcısı Orhan GÜREL ve TÛPRAŞ Genel Müdürü Müfit NAYIR da, ifadelerinde İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konularda yetkili olduğunu benimsediklerini beyan etmişlerdir.

UM Denizcilik Anonim Şirketinin 11.7.1984 tarihli teleksi üzerine DİTAŞ'ın olumsuz tutum ve önerisine rağmen, bilahara o dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın başkanlığında yapılan toplantı sonunda Büyük Selçuklu Gemisi için ek sözleşme (zeyilname) imzalanmıştır.

9.8.1984 tarihinde imzalanan bu zeyilnamenin 1 inci maddesinde, «Balastlı olarak Süveyş Kanalından geçebilecek evsafta» kaydı bulunmakta iken, UM Denizciliğin bu kaydın çıkarılması isteğini havi teleksi üzerine DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN durumu bakana ilettiğini, onun muvafakatı üzerine UM'a olumlu cevap verildiğini beyan etmiştir. Nitekim, UM'un 23.8.1984 tarihli talebine Turgay BELTAN, «Bakanla yapılan telefon konuşmasına atfen teyidimizi bildirelim» notunu düşmüştür. Bu belge de, bakanın DİTAŞ üzerindeki etkinliğini göstermesi bakımından önemlidir.

O dönemdeki Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın etkinliğine dikkat çekilerek, duruşmada, «kanunen ilgili bir kuruluş olmakla birlikte esasında fiiliyatta bağlı bir kuruluş haline geçmişsiniz» şeklindeki bir soruyu DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN, «zaman zaman öyledir» diye cevaplandığı gibi, soruşturma kurulunda «Bakan emir vermişti, bu emir yapılır» dediği gibi, duruşmada da «Biz emir aldık. Bakanlık sıfatıyla aldığımız bir emri uyguluyoruz» diye beyanda bulunmuştur.

UM Denizcilik Anonim Şirketine ait Büyük Selçuklu Gemisi 17 Aralık 1984 tarihinde 359 bin ton ham petrolü boşaltır ve 26 Aralık 1984 tarihinde de rüşvet alındığı olayı ortaya atılır.

Bu açıklamalarımız karşısında ham petrol taşıma olayı kısaca da olsa kronolojik olarak şöyle sıralanabilir :

1) Aralık 1983 - Ocak 1984 : 1983 yılı ham petrol anlaşması yürürlüktedir; 80 - 160 bin tonluk tankerler için navlun 8.34 dolar/ton.

2) 10 Şubat 1984. Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı tebliği çıkarır, «Başbakanlıkça yapılan fiyat tesbiti yoksa» diye başlayan hükümler getirir.

3) 14 Şubat 1984. DİTAŞ Yönetim Kurulu 1984 yılı taşıma - navlun esaslarını belirliyor, bakan «Oturup, anlaşın» diyor.

4) 2 Mart 1984. DİTAŞ Türk armatörlerle ham petrol taşıma anlaşmasını imzalıyor; navlun 8.61 dolar/ton olarak öngörülüyor.

5) 13 Nisan 1984. Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu toplanıyor, DİTAŞ'ın belirlediği navlun ve diğer taşıma esaslarını müzakere ediyor.

6) 7 Mayıs 1984: Başbakan «Olur»la 8.61 dolar/tonluk navlunu ve taşıma esaslarını onaylıyor.

7) 3 Haziran 1984. Büyük Hun Tankeri körfezde vuruluyor; UM Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCELİ-OĞLU Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ile görüşüyor.

8) 18 Haziran 1984. Başbakanlık Konutunda yapılan toplantıda, İran'dan ayda 1 milyon ton ham petrol çekilmesi, acele 500 bin tonluk tanker satın alınması isteniyor; tanker satın alınmasına DİTAŞ'ın itirazı söz konusu.

9) 19 Haziran 1984. DİTAŞ, CERRAHOĞLU Firması ile Süveyş Kanalı'ndan 8.61 dolar/ton üzerinden eksik kapasiteyle sefer yapan M. Ceyhan Tankerinin Tamhamuleyle ve Güney Afrika Cape yoluyla ham petrol taşıması için 1 seferlik anlaşma yapıyor. M. Ceyhan 15.81 dolar/ton üzerinden kiralanıyor.

10) 21 Haziran 1984. CERRAHOĞLU Firması alınacağını duyduğu tankeri kendisinin temin edeceğini DİTAŞ'a bildiriyor, durum PETKUR'a iletiliyor.

11) 23 Haziran 1984. DİTAŞ CERRAHOĞLU ile Vatan Tankeri için 2 sefer garantili 15 dolar/ton navlun öngören zeyilnameyi yapıyor.

12) 25 Haziran 1984. DİTAŞ zeyilnameyi teleksle PETKUR'a bildirip tasvip ve teyit alıyor.

13) 3 Temmuz 1984. UM Denizcilik DİTAŞ'la Zafer Tankeri için bir ek sefer Cape'den yapmak üzere 15.81 dolar/tondan anlaşma yapıyor.

14) 11 Temmuz 1984 : UM Denizcilik DİTAŞ'a teleks çekerek yük tahsisi, 2 sefer garanti ve Zafer Gemisi şartlarıyla taşıma yapmasının, devlet bakanlığı ile mutabık kaldığını bildiriyor.

15) 16 Temmuz 1984 : DİTAŞ durumu ve sakıncalarını bildirerek talimat ister, Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın başkanlığında toplantı yapılır, bakan «Kabul edelim, ayrıcalık yapmayalım» der.

16) 27 Temmuz 1984 : Başbakan İran'dan aylık ham petrol çekişini 1 milyon tona çıkarmak, stratejik rezervleri artırmak ve yüzer stok sağlayabilmek için gerekli her türlü tedbiri almak üzere İsmail ÖZDAĞLAR'ın başında bulunduğu devlet bakanlığını görevli ve yetkili kılar.

17) 28 Temmuz 1984 : Bakan İsmail ÖZDAĞLAR ULCC'ler için 15 dolar/ton, VLCC'ler için 15.81 dolar/ton navlunu ve ULCC'lere 6 ay içinde Harg - Key - Türkiye hattında iki sefer yaptırılmasını uygun bulan onayını verir.

18) 9 Temmuz 1984 : UM Denizcilik ve DİTAŞ, Büyük Selçuklu Tankeri için 15 dolar/ton ve iki sefer esaslı üzerinden zeyilname imzalar.

19) Ekim 1984 : TÜPRAŞ, DİTAŞ'la 1984 ham petrol taşıma anlaşmasını imzalar.

20) 11 Kasım 1984 : Bakan ihale sisteminin hazırlanmasını ister.

21) 17 Aralık 1984 : Büyük Selçuklu Tankeri 1.10.1984 tarihinde yüklediği 359 bin ton ham petrolü boşaltır.

22) 26 Aralık 1984 : UM Denizciliğin aralık ayı başlarında ortaya attığı rüşvet iddiası teyp yoluyla saptanmaya çalışılır.

Adnan KAHVECİ tarafından Uğur MENGENCECİOĞLU'na verilen ve onun ceketinin iç cebine koyarak 26 Aralık 1984 günü Büyük Ankara Otelinden ayrılıp mavi Murat otomobile bindiği andan İsmail ÖZDAĞLAR'dan ayrıldığı ana kadar 26 dakika 9 saniye süre içindeki konuşmaları ihtiva eden teyp bandında Ziya ERCAN, Doğan ÇEÇEN, Uğur MENGENCECİOĞLU kendilerine ait kısımları kabul ettikleri gibi, Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın da telefon konuşmaları ile büyük bir kısmına herhangi bir itirazı olmamıştır.

Bantta konuşmalarının geçtiği belirlenen kimseler de hazır olduğu halde 11 Ekim 1985 tarihinde Ankara Radyoevinde yapılan inceleme sonunda bilirkişiler, düzenledikleri 30 Ekim 1985 tarihli raporlarında konuşmaların banttaki yerlerine göre Uğur MENGENCECİOĞLU, Muhittin GÜNGÖR, Ali ÖZDAĞLAR, Barış GÖRÜR, Doğan ÇEÇEN, İsmail ÖZDAĞLAR ve Ziya ERCAN'a ait olduğunu tesbit etmişlerdir. Bilirkişiler seslerin taklit olmadığını bir montaj sonucu banta ithal edilmediğini ve kendilerine ait olduğu kanaatine vardıklarını beyan etmişlerdir.

Ortadoğu öğretim elemanlarınca hazırlanan 29.4.1985 tarihli inceleme raporunda sonuç olarak aynen «Banttaki şüpheli bölge büyük bir olasılıkla bant dinlenirken kaza ile kayıt düğmesine basılması sonucu olmuştur. Benzer bir durum (c) şıkında açıklanan yöntemle yapılabilecek bir montajda hata so-

nucu ortaya çıkabilirse de, böyle bir durumun olasılığı azdır. Genelde bantta montaj izlenimi verecek başka bir veriye rastlanmamıştır» denilmiş olmasına göre, her iki bilirkişi raporu arasında genelde bu konuda bir uyum mevcuttur.

Anayasa Mahkemesinin 19.8.1971 gün ve 1971/41 - 67 sayılı kararında da belirtildiği üzere, teyp bantlarının inandırıcı ve pekiştirici delillerle desteklenmesi halinde geçerli ve dayanılabilecek bir kanıt olacağı kanısındayız.

30 Ekim 1985 tarihli rapora ekli deşifre edilmiş metnin 1 ve 2 nci sayfalarındaki Uğur MENGENCEOĞLU ile Ali ÖZDAĞLAR arasındaki konuşmaların onlara ait olduğunu bilirkişiler tesbit ve beyan etmişlerdir. Bu sayfada: «Uğur MENGENCEOĞLU — Ben size bu çantadaki evrakları bırakacağım; ama benim ricam, başka bir ambalaj bulamadım, çantayı koyacak. Bir yere sürtünmesin olur mu?

Ali ÖZDAĞLAR — Olur, olur.

Uğur MENGENCEOĞLU — Derisi...

Ali ÖZDAĞLAR — Tamam efendim, olur, olur.

Uğur MENGENCEOĞLU — Sonra her halde siz bunu İsmail Beye vereceksiniz çantayı.

Ali ÖZDAĞLAR — Evet, söyledi efendim» şeklindeki konuşmalar ile diğer konuşmaların Uğur MENGENCEOĞLU ile Ali ÖZDAĞLAR'a ait bulunduğu bilirkişi kurulunca belirlenmiştir.

Bilirkişi raporuna ekli deşifre edilmiş metnin 11 inci sayfasındaki :

«İsmail ÖZDAĞLAR — İki dakika konuşalım. Gönderirim misafiri.

Uğur MENGENCEOĞLU — Aldılar, sağolsunlar. Arabayla getirdiler. İçinde 25 var. Yarısıdır. Aşağı yukarı yarısıdır. Öyle midir?

İsmail ÖZDAĞLAR — Öyle, doğru.

Uğur MENGENCEOĞLU — Öyledir. Öbürünü de önümüzdeki hafta vereceğim. Sıkışacağız yani. Oldu mu? Yalnız bir şey var. Gemilere yük vermiyorlar. Bakın Ocak ayında iki gemimi-

ze yük veriyorlar. Burası ağır şirket. İki gemisi olan şirket değil. 500 kişi çalışıyor.

İsmail ÖZDAĞLAR — Biliyorum.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Ama ben size yani Yalçın Malçın oynuyorlar. Bunu...

İsmail ÖZDAĞLAR — Şöyle söyleyeyim. Yalçınla şey Müfit işin iyice cılkını çıkardılar. Oraya adam arıyorum. Yılbaşından sonra atacağımı bildikleri için her şeye çomak koymaya başladılar.»

12 nci sayfada da :

«Uğur MENGENCEİOĞLU — Bana gerisi için ilk haftasına kadar müsaadeniz var mı?

İsmail ÖZDAĞLAR — Neyin? Ocağın?

Uğur MENGENCEİOĞLU — Evet.

İsmail ÖZDAĞLAR — Önümüzdeki hafta sonuna kadar.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Önümüzdeki hafta sonuna kadar. Ben çünkü navlun alacağım. Bu yarısını bundan verdik, öbür yarısını ondan.

İsmail ÖZDAĞLAR — Ha, peki.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Oldu mu?

İsmail ÖZDAĞLAR — Tamam.»

15 inci sayfasında ise :

«Uğur MENGENCEİOĞLU — Efendim, bir emir verir misiniz? ben yarın döneceğim İstanbul'a. O şey...

İsmail ÖZDAĞLAR — Ha, ben bakacağım.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Çantayı.

İsmail ÖZDAĞLAR — Olur, tamam.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Otele bırakırlar her halde?

İsmail ÖZDAĞLAR — Tamam.

Uğur MENGENCEİOĞLU — Değil mi efendim?

İsmail ÖZDAĞLAR — Tabii» yolundaki konuşmaların da Uğur MENGENCEİOĞLU ile İsmail ÖZDAĞLAR arasında geç-

miş olduğunu gene bilirkişiler raporlarında etraflı olarak belirtmiş ve vurgulamışlardır.

Cumhuriyet Savcılığınca, Soruşturma Komisyonunca yaptırılan çözümler ile bu çözüm arasında bu konularda tam bir uyum gözlenmiştir.

Tanıklardan Enver TOPRAK haziran sonu, temmuz başında Uğur MENGENEÇİOĞLU'yla bakanlığa gittiklerini, bakanla görüşüp çıktığında yüzünün bir tuhaf, allakbullak olduğunu, bakanın kendisinden para istediğini söylediğini, apartopar teklif ettiğini; şeker paketi halinde yahut çikolata paketi halinde getirirsiniz dediğini; temmuz sonu, ağustos başında Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun şirkette her gemiden yüzde 2,5 isteniyor dediğini;

Aytekin OZAN, geçen temmuz ayında Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun bir Ankara dönüşü İsmail ÖZDAĞLAR'ın çikolata paketi, şeker kutusu şeklinde bir rüşvet talebi imasında bulunduğunu anlattığını; Ankara'dan bir başka görüşme dönüşü bakanın yeniden bu rüşvet konusunu gündeme getirdiğini bunun navlun üzerinden yüzde 2,5 olacağını söylediğini, Enver TOPRAK da dahil olmak üzere üçünün konuşarak merciine şikayet edilmesinin uygun olacağını görüştüklerini;

Tanık şoför Muhittin GÜNGÖR, İsmail ÖZDAĞLAR'ın isteği üzerine Uğur MENGENEÇİOĞLU'nu Ankara Otelinden mavi Murat otomobille alarak Başbakanlığa getirdiğini söylemiş, sanıklar Ali ÖZDAĞLAR ile Mehmet KAYMAK da bu yolda beyanda bulunmuşlardır. Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun arabanın arka koltuğunda Ali ÖZDAĞLAR'la oturduğu da bir gerçektir.

Petrol Ofisi Genel Müdürü Mehmet GÜLTEKİN de İsmail ÖZDAĞLAR'ın Uğur MENGENEÇİOĞLU ile Petrol Ofiste buluşmuş olduklarını ifade etmiştir.

Tanık İhsan BEŞİKTEPE, Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun içinde 25 milyon lira bulunan çantayla mavi Murat'a bindiğini, ancak Başbakanlıkta elinde çanta olmadığı halde indiğini;

Ankara Oteli müsdahdemleri söz konusu çantanın bilahara getirilip MENGENEÇİOĞLU'nun odasına konulmak üzere otele bırakıldığını söylemişlerdir.

Müsdahdem Gülten ATİK, Belboy Mehmet DURU'nun Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun odasını açtırarak odaya bir çanta koy-

duğunu ifade etmiş, Mehmet DURU'nun bu hususa bir itirazı olmamıştır.

Uğur MENGENCEOĞLU'nun 26 Aralık 1984 günü İş Bankası Başkent Şubesinden 30 milyon lira çektiğini, saat 11.45 - 12.00 arasında Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın makamına onun gönderdiği, İsmail ÖZDAĞLAR'ın babası ve kayınbiraderinin de içinde bulunduğu mavi Murat otomobille gittiği, makam odasında bir müddet oturduğu, birlikte çıktıkları da gerçektir.

Tanık Adnan KAHVECİ, Uğur MENGENCEOĞLU'nun kendisine müteaddit kez olayı ve olayın cereyan edişini, cereyan şeklini anlattığını ifade etmiş, MENGENCEOĞLU'nun ifadesinde kendisiyle geçen kısımları doğrulamıştır.

Halûk BAYÜLKEN, kendisine İstanbul'da böyle bir şeyden bahsedildiğini ifade etmiştir.

Tanık Başbakan Turgut ÖZAL, ifadesinde aynen «Yılbaşından sonraki perşembe günü İsmail ÖZDAĞLAR'ı arabama çağırdım. Konuta getirdim. Konutta kendisine, senin rüşvet aldığı şeklinde bir iddia vardır. Ciddi iddiadır. Şiddetle itiraz etti. Biz biliyoruz, bantları var, bizde deyince çözüldü. Dedi ki, ben ilk defa böyle bir şey yapıyorum. Yapmamın sebebi, küçüklüğümde çok sıkıntı çektim ve özellikle TAKSAN'dan ayrıldıktan sonra da sıkıntı çektim. Ben onun üzerine dedim ki, İsmail, niye yaptın? Bak, ben sana bundan şu kadar evvel bu konuyu bir nevi ikaz etmedim mi? İstifanı vermelisin. İstifanı yarın bana gönder. Para bende dedi. Parayı da sahibine iade et dedim.» diyerek beyanda bulunmuş ve soru üzerine de İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu sözlerinin ikrar olduğunu söylemiştir.

Uğur MENGENCEOĞLU, bakanı sık sık ziyaret ettiğinin nedenini şöyle anlatmaktadır: Uğur MENGENCEOĞLU aynen «Filonun rahatsızlığı vardı. Büyük Hun Gemisinin ödenmesi icap eden yarı navlun ile sigortayı ödemediler. Gemilerin yükleri muntazam verilmiyordu. Daha fazla sefer yapmamız, taşımamız mümkündü. 7 tane yabancı gemi tutuldu. 7 milyon ton ham petrol alacağımızı biliyoruz; ama ben gemimi ne gün yükleyeceğimi bilmiyorum. Gemiye gönderiyoruz, orada bekliyorlar. Yılda 8 - 9 sefer yaptığı takdirde rantabl durumda. Eğer bunu 3 sefere indirirseniz yıllık gemilerde alınan bütün maaşı 3 seferle ödemek mecburiyetindesiniz. Gemiye verdiğiniz faizi 3 se-

ferle ödemek mecburiyetindesiniz. Dolayısıyla maliyetler artıyor, navlun ücretlerinin üzerine çıkıyor. Bu aksaklık DİTAŞ'tan geliyor, TUPRAŞ'tan geliyor; ama sayın bakan müdahale edip bunu düzeltebilirdi. İşin çözüm noktası budur. Onun için de sık sık rahatsız etmişizdir.» demiştir.

UM Denizcilik Şirketinin yetkilileri Enver TOPRAK ve Aytekin OZAN da Uğur MENGENCEOĞLU'nun beyanları doğrultusunda ifadede bulunmuşlardır.

Rüşvetin nedenini de Uğur MENGENCEOĞLU şöyle izah etmektedir: Uğur MENGENCEOĞLU'nun soruşturma kurulunda «Büyük Selçuklu'nun alınışı arasında bakanla birkaç defa yaptığımız görüşmede bakan, ben sana bu gemiyi aldırırım ve 2,5 - 3 gibi laflar etti» şeklindeki beyanı ile Cumhuriyet Savcılığındaki ifadesinde de «İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaretimizde gemilerimize temin ettiği navlundan para alacağını söylediği için, ne para vereceğimizi sorduğumuzda o da, navlun ücreti üzerinden yüzde 2,5 alırım dedi. Peki dedik, çıktık» söylemiş olduğu hatırlatılarak, bu ifadesinin doğru olup olmadığı sorulmuş, MENGENCEOĞLU, duruşmada doğrudur demiştir. O halde, rüşvet Büyük Selçuklu Gemisiyle ilgili bulunmaktadır.

Uğur MENGENCEOĞLU çeşitli ifadelerinde İsmail ÖZDAĞLAR'la konuşması sırasında bu 2,5 yalnız Büyük Selçuklu'da değil, bizim bütün gemilerimizde kalabileceği kanaati bende uyandı. Bütün filoyu kapsayacak yüzde 2,5 vereceksin. Bu işini hallederim diyor. Bir yüzde 2,5 da sayın İsmail ÖZDAĞLAR'a verme durumundayız demiştir.

Başbakanın işlerini kolaylaştırmak üzere kurulmuş olan Devlet Bakanlığının Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığı ve bağlı ortaklıklar DİTAŞ ile TUPRAŞ'taki yetkileri açıklanmıştı. Açıkladığımız üzere, o dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR, kendisine yalnız kanunun ve bağlı teşekkül ile ortaklıklarının ana sözleşmeleriyle verilen yetkiyle yetinmemekte, çoğu kez en detaylı işlere ve hatta yazışmalara da müdahale etmektedir. Kuruluşların da hemen her olayda ondan uygun görüş almaya çalıştıkları, bakanın sözlü önerisi ve emirlerini dahi yerine getirdikleri anlaşılmıştır. Esasen İsmail ÖZDAĞLAR, Başbakan Turgut ÖZAL imzalı 27.7.1984 tarihli belgeyle geniş yetkilerle donatılmıştır. Turgay BELTAN'ın 27.7.1984 tarihli yazısıyla 28.7.1984 tarihli oluru muhtevi yazısının düzenleniş biçimine dair sözleri, Türkiye'nin bu konulardaki gerçeklerine, hu-

kuki ve fiili duruma açıklık getirmektedir. Uğur MENGENCEİ-
OĞLU, o dönemin Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'a verilen
yetkinin genişliğini bilmekte, İsmail ÖZDAĞLAR da bu konu-
larda yetkisinin sınırsız olduğu görüş ve kanısıyla hareket et-
mektedir. Uğur MENGENCEİOĞLU, İsmail ÖZDAĞLAR'ın yet-
kisini DİTAŞ ve TÜPRAŞ'la olan münasebetlerini şöyle ifade
etmektedir: Devlet Bakanının münasebeti derecesine teleksi-
mizle de şahit olduk. Devlet Bakanıyla yapmış olduğumuz gö-
rüşme üzerine mutabık kaldığımız şekilde diyoruz ve ondan
sonra Büyük Selçuklu Gemisi'nin anlaşmasını imzalıyoruz. Dİ-
TAŞ'la ÖZDAĞLAR'ın bağımlı kurmak istiyorsak, ÖZDAĞLAR'ı
ziyaret ediyoruz. Büyük Selçuklu'nun alınması için kararlaştı-
rıyoruz, ısrar ediyoruz. Gemi alınmıştır. Bize verin diyoruz, ora-
daki mutabakat da açıktır. Teleksimizle DİTAŞ'a bildiriyoruz
ve Bakanlıkta yapılan görüşme diyerek bir kopyasını ve Sayın
ÖZDAĞLAR'a veriyoruz.

Tanıkların beyanları ve cereyan eden olaylar etrafı olarak
ele alınarak birbirleriyle bağlantıları kurulup birlikte incelen-
diğinde, Uğur MENGENCEİOĞLU'nun ileri sürdüğü rüşvet ola-
yının gerçekleştiği açık ve seçik olarak ortaya çıkmaktadır.

Uğur MENGENCEİOĞLU'nun, Petrol Ofisi Genel Müdürü-
nün odasında randevu vererek kabul etmesi, Büyük Selçuklu
Gemisi'nin alınışı konusunda destekte bulunması, DİTAŞ'ın ma-
lumatı olmadığı halde bu konuda onunla mutabakata varması,
DİTAŞ yöneticilerinin sakıncalarını bildirmiş olmasına rağmen,
yetkilileri Ankara'da toplayarak ağırlığını koyup, MENGENCEİ-
OĞLU'nun istediği şartlarla henüz gemi alınmamışken, ze-
yilname, yani ek sözleşme imzalanmasını sağlaması, zeyil-
namenin birinci maddesindeki «balastlı olarak Süveyş'ten geç-
mesi» kaydının çıkarılması hakkındaki girişimi, Büyük Selçuk-
lu'nun alınması sırasında istenilen Devlet Planlama Müsteşarlı-
ğında takılan teşvik belgesinin bir an önce verilmesi hususun-
daki girişimde bulunması; bu hususun araştırılması için Müşav-
viri Tahsin DURLU'ya emir vermesi gayretleri, dosyada bulunan
diğer belge ve deliller, nihayet Başbakan Turgut ÖZAL'ın onun
açık ikrarını bildiren tanıklığı karşısında, Sanık İsmail ÖZDAĞ-
LAR'ın Büyük Selçuklu Gemisi'nin yaptığı seferde elde ettiği
navlunun yüzde 2,5'u olan 50 milyon liranın yarısı 25 milyon li-
rayı rüşvet aldığı açıkça ortaya çıkmaktadır.

Uğur MENGENCEİOĞLU ile İsmail ÖZDAĞLAR arasında
geçmiş bir çatışma ve olay yoktur. Bu bakımdan, MENGENCEİ-

ÖGLU'nun ona suç yüklemesine ve böyle bir davranışta bulunmasını gerektirecek somut bir neden de sanık tarafından gösterilmemiştir. Kaldı ki, Uğur MENGENCEİOĞLU taşımacılıkta İsmail ÖZDAĞLAR'dan yakın ilgi ve yardım görmüştür. İleride petrol taşımacılığının ihaleyle yerine getirilmesine kalkışıldığı ve bu yolda çalışma yapıldığı için böyle bir tertiple karşılaşıldığına dair savunma da tutarsızdır. Çünkü, Türkiye'de en geniş tanker filosuna sahip olan Uğur MENGENCEİOĞLU'nun ihalelerde zararlı çıkabileceği varsayımı ciddi görülmemektedir.

Esasen İsmail ÖZDAĞLAR'ın düşündüğü ihale şekil ve sisteminin uygulanma olanağının bulunmadığı da yetkililerce ifade edilmiştir. İsmail ÖZDAĞLAR'ı, milletvekili listesine alan, bilahara bakan yapan Başbakan Turgut ÖZAL'ın tanıklığının gerçeğe uygun olmadığı da inandırıcı şekilde ileri sürülememiştir. Başbakan Turgut ÖZAL, İsmail ÖZDAĞLAR'ın açıkça para aldığını ikrar ettiğini söylemiştir.

Devlet Bakanının, Türk Ceza Kanunu'nun 211 inci maddesinde sayılan memurlardan olduğu kuşkusuzdur. Rüşvet alanın, rüşvete neden olan eylemiyle görevi arasında bir bağın bulunması gereklidir. Ancak, görevin doğrudan doğruya faile ait bulunmasında da zorunluluk yoktur. Görevde iştirakin mevcudiyeti ve hatta emir ve itiraz yetkisinin oluşu dahi rüşvette söz konusu olur.

İsmail ÖZDAĞLAR'ın, DİTAŞ ve TÜPRAŞ üzerindeki yetkisini ve bu yetkinin kullanılış biçimlerini daha önce açıklamıştık. Olayda rüşvet alma suçunun, rüşvet alanla verenin rızaları şeklinde tanımlanacak rüşvet anlaşmasının da gerçekleştiği toplanılan kanıtlardan anlaşılmaktadır. İsmail ÖZDAĞLAR'ın, rüşvet isteğine karşı Uğur MENGENCEİOĞLU'nun «Peki» diye cevap verdiğine evvelce değinmiştik. Duruşma tutanaklarının 168 ve özellikle 216 ncı sayfalarında yer alan açıklamalarda bu husus belirlenmiştir.

Uğur MENGENCEİOĞLU, bu anlaşma üzerine DİTAŞ'a 11.7.1984 tarihli teleksi çekmiş, Turgay BELTAN'ın duruşma tutanaklarının 363 üncü sayfasında yer alan ifadesinde de değindiği gibi teamüller dışı olarak sözleşmeyi âdeta dikte etmiştir.

Bu açıklamamız sonunda, Uğur MENGENCEİOĞLU'nun duruşmada teyit ettiği Cumhuriyet Savcılığında verdiği ifadesine bir defa daha değinmek gerekmektedir. Uğur MENGENCEİ-

OĞLU, Cumhuriyet Savcılığına verdiği ifadesinde aynen şöyle demiştir; «Büyük Selçuklu Gemisi Eylül sonunda yüklendi, 70 ton eksik yükü İran Harg Adasından Türkiye'ye müteveccihen hareket etti. Ancak, gemi 427 bin tonluk bir gemi olduğu için Türkiye'ye gelip yük boşaltması sırasında büyük problemler olduğunu düşünerek Ankara'ya yeniden gelerek bu konuda Bakan İsmail ÖZDAĞLAR ile yeniden bir görüşme yaptım. Geminin yanaşması için tedbir alınması gerektiğini, mukaveleye göre gemi geldikten sonra boşaltılmamaktan mütevellit her gün için 20 bin dolar ödeme mecburiyeti olduğunu izah ettim. Kendisinin her türlü tedbiri alacağını, endişe etmememi beyan etti ve arkasından da gemi Türkiye'ye gelip yükünü boşaltıp navlunumuzu aldıktan sonra kendisine navlun bedeli üzerinden yüzde 2,5 paranın verilmesi gerektiğini söyledi. Ben kendisine «Peki» diyerek cevap verdim ve yanından ayrıldım.» sözleri rüşvet anlaşmasının Büyük Selçuklu Gemisi dolayısıyla ikisi arasında oluştuğunu göstermektedir.

Bu geminin alınışında, DİTAŞ'ın bu gemi dolayısıyla anlaşma yapmasında, yüke sokulmasında ve nihayet limbo yapılarak Türkiye'de yükün boşaltılmasında kolaylık sağladığı da bir gerçektir.

Bu açıklamalarımızla belirlendiği üzere, Sanık Eski Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR, Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan serbest iradelerinin ürünü olan karşılıklı rızaya dayanan bir anlaşma, rüşvet sözleşmesi sonunda çıkar elde etmiş ve önceden anlaştıkları 50 milyon liranın yarısı olan 25 milyon lirayı babası Ali ÖZDAĞLAR aracılığıyla almıştır.

Rüşvet suçu toplu suçlardan olmakla beraber, yani rüşvet veren ve alan ve hatta aracılık yapanlar bulundukları halde bunlar ortak değildirler. Eylemleri bağımsızdır, faillerden birinin sorumluluğunu ortadan kaldıran bir neden, diğerinin takibine ve cezalandırılmasına engel olmaz.

Bu sebeple, Uğur MENGENCEİOĞLU hakkında Ankara Cumhuriyet Savcılığınca bazı mülahazalarla takipsizlik kararı verilmiş olmasının, sanıkların eylemlerine etkisi yoktur. İsmail ÖZDAĞLAR'ın eylemi, yukarıdan beri etraflı şekilde açıkladığımız kanuni dayanaklarını ve belgelerini gösterdiğimiz nedenlerden dolayı asıl görevi olan ve yapması gereken konuda menfaat sağlamak, yani rüşvet almaktan ibarettir. Yapılması istenilen işte olmuş ve yapılmıştır.

Bilirkişi Kurulu tarafından düzenlenen rapora ekli teyp bandının deşifre edilmiş metninde açıkça belirlendiği ve Ali ÖZDAĞLAR'a ait olduğu vurgulandığı konuşmalardan da anlaşıldığı üzere, Ali ÖZDAĞLAR'ın, oğlu İsmail ÖZDAĞLAR'ın talimatı doğrultusunda içinde 25 milyon lira olan çantayı aldığı, böylece rüşvet parasını İsmail ÖZDAĞLAR'a ilettiği ve ona aracılık ettiği kanıtlanmış bulunmaktadır.

Mehmet KAYMAK, Ali ÖZDAĞLAR'a, çantanın teslim edildiği otomobilin içinde bulunmakta ise de, onun herhangi bir fiil ve hareketi tesbit edilemediği gibi, otomobilin ön tarafında oturmuş olması nedeniyle duruma gerek önceden veya olay sırasında vakıf olunduğu hakkında bir kanıt yoktur.

Bu itibarla,

1. — Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 212/2 nci maddesine göre cezalandırılmasına, hakkında 227/2 nci maddesinin uygulanmasına, 2918 sayılı Kanunun 119/2 nci maddesi gereğince sürücü belgesinin verilecek hapis cezası süresi kadar geri alınmasına,

2. — Ali ÖZDAĞLAR, İsmail ÖZDAĞLAR'ın aracılığını yaptığından eylemine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 65/3 üncü, 226 ve 212/2 nci maddeleri gereğine göre cezalandırılmasına,

3. — Her ne kadar sevkte Türk Ceza Kanunu'nun 225 inci maddesinin uygulanmasına değinilmiş ise de, sanık İsmail ÖZDAĞLAR, yapması gereken işi yapmak için rüşvet aldığından, Sanıklar İsmail ÖZDAĞLAR ile Ali ÖZDAĞLAR haklarında Türk Ceza Kanunu'nun 225 inci maddesinin uygulanmasına yer olmadığına,

4. — Sanık Mehmet KAYMAK'ın beraatine karar verilmesini arz ve talep ederim.»

SAVUNMA

A — SANIK İSMAİL ÖZDAĞLAR SAVUNMASINDA ÖZETLE:

Türk Ticaret Kanunu hükümlerine göre bir anonim şirket olarak kurulan DİTAŞ, Kasım 1983 de 2929 sayılı Kanun kapsa-

mına alınmış ve aynı kanunla kurulan PETKUR'un bağlı ortaklığı haline getirilmiştir. DİTAS 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümleri çerçevesinde ana sözleşmeyle hukuki özerkliğini bulan, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin amir hükümleri dışında, Türk Ticaret Kanunu hükümlerine tabi, % 80 hissesi Başbakanlığın ilgili bir kuruluşuna ait olan bir ortaklıktır. Bu hukuki boşluk birçok kez Başbakana iletilmişse de başında bulunduğum Devlet Bakanlığına en ufak bir denetim olanağı verilmemiştir.

Dış ticaretimizin en yüksek düzeyde olduğu İran'la aramızdaki ticaret ikili anlaşmalarla daha önce saptandığı biçimde iki ülke Merkez Bankaları arasında özel bir hesaptan karşılanmaktadır. İki taraf aldığı malların bedelini karşı tarafa mal satarak karşılamakta, bakiyesi taraflardan birinin lehine ya da aleyhine 300 milyon dolara gelinceye kadar para ödenmeden bir taraf diğer taraftan mal çekebilmektedir. Haziran 1984 ayı itibarıyla İran bizden ihtiyacını rahatça karşılamış ve bizi 329 milyon dolar içeri almıştır. Yani parası ödenmiş 1,5 milyon ton petrol, Harg adası depolarında yatmaktadır. Petrol stoklarımızı artırmanın yollarını aramak için 18 Haziran 1984 te Başbakanın, benim, Dışişleri Bakanlığı Müsteşarının, PETKUR, DİTAS, TÜRRAŞ Genel Müdürlerinin katılmasıyla bir toplantı yapıldı ve İran'dan yapılan petrol çekişlerinin 3 ay boyunca ayda yarım milyon tondan 1 milyon tona çıkartılması kararlaştırıldı. Eldeki tankerler yetersiz olduğundan iki süper tankerle bu kapasitenin takviye edilmesi daha sonra da bunların yüzer depo olarak kullanılması kararlaştırıldı. Aklıma gelen ilk formül süper tankerlerin DİTAS'ca alınması oldu. DİTAS yetkilileri bu gemileri kısa sürede temin edemeyeceklerini söylediler. Bu arada DİTAS'ın bir endişesi olduğunu tespit ettim. DİTAS 1984'de İran'dan çekilecek petrolün önemli bir bölümünü senede gemi başına 6 çekimlik anlaşmalara bağlamış, Eylül, Ekim, Kasım'da bu eldeki gemilerle 3 milyon tonu çekmek de mümkün değil. Yerli ya da yabancı diğer gemiler kullanıldığı zaman ise anlaşmalı gemilere 6 yük taahhüdünü yerine getirmesi zorlaşıyor. Halbuki bu arada yapılan etüdler neticesi en ucuz ve en rantabl olduğu tesbit edilen İran petrolünün 1984 alımını diğer kriterlerle de 1 milyon ton daha arttırmaya karar verdiğimizizi DİTAS bilmiyor. Ben bu arada PETKUR ve DİTAS'ın, özellikle DİTAS'ın, konuyla ilgili araştırmalar yaptığını, görüşmeler yaptığını, denizcilik ca-

miasına konuyu intikal ettirdiğini zannediyorum. O sırada konu, tankeri 15 gün ilâ 1 ay arasında alıp körfezde yüke sokabilirim, diyecek kişi veya firma bulabilmek. Birgün PETKUR Genel Müdürü telefonla, arayarak, böyle bir başvuru olduğunu bildirdi, «ne uygunsa yapın» dedim. Birkaç gün sonra bir süre önce gemisi vurulduğu için görüştüğüm Uğur MENGENCEİOĞLU randevu aldı ve İran'dan fazla mal çekmek ihtiyacının doğduğunu ve büyük gemi temin edildiği takdirde DİTAŞ tarafından iki seferlik yük verildiğini duyduğunu ve kendisinin de bu işe talip olduğunu ifade etti. Ben de «DİTAŞ'da bunu becerebilecek armatörler arıyordu. Burada en önemli konu süredir, giddin DİTAŞ'la konuşun» dedim.

Gene o sıralarda yapılan görüşmelerin birinde, DİTAŞ'ın elindeki anlaşmalı gemilere 6 şar yüklük taahhüdünü yerine getirememesi endişesi karşısında, İran'dan 1 milyon ton daha ek petrolün, anlaşmalardaki opsiyonlar kullanılarak mutlaka çekileceğini, dolayısıyla yük taahhütlerinde bir sıkıntıya girilmeceği, PETKUR Genel Müdürü'nün konu üzerinde çalıştığı anlatıldı. Nitekim kayıtlardan da açıkça görüleceği gibi 1984 yılı için İran'dan bu ek 1 Milyon ton çekiş gerçekleşmiş, anlaşmalı gemilerin tümüne 6 şar yük temin edilmiş, büyük gemiler ikişer sefer yapmış, Eylül, Ekim, Kasım aylarında 3 Milyon ton çekim gerçekleştirilmiş ve en önemlisi Türkiye'nin petrol stokları 80 güne çıkarılmıştır. O sıra bir gemi alınsın, ikinci gemi alınsın şeklinde bir toplantı söz konusu değildir. Ne o zaman ne de sonra herhangi bir başka armatör ya da işadamı «bizim haberimiz olmadı biz de bir gemi alabilirdik» demedi. Ben, bütün denizcilik camiasının durumu bildiğini ve DİTAŞ'ın aranan süre içinde gemi temin edebilmek üzere bu iki armatörü bulabildiğini düşündüm. Zeyilnamelerdeki 15 dolarlık navlun ücreti dışında DİTAŞ bunu uluslararası navlunların 17 dolar olmasıyla izah etmişti muhtevası hakkında aşağı yukarı hiçbir bilğim yoktu. Ekstra çekiş için zeyilname imzalandığını, bu iki çekişin yaptırıldığını ve Başbakan'ın bilgisine sunulup onaylatıldığını hatırlıyorum. Ayrıca, büyük tankerdeki balast konusunun bana intikal ettirilmediğini hatırlıyorum. Bu süper tankerlerle ilgili DİTAŞ'ın tesbit ettiği navlunları Başbakan'ın tetkik ve onayına sunduğumuzda «bunu sen onayla, Devlet Bakanlığı Başbakanlık demektir. Her gemide bana gelmeniz verimli bir çalışma oluşturmuyor» dedi. Bunun üzerine «sorun Enerji ve Tabii Kay-

naklar Bakanlığından kaynaklanıyor, Başbakanlık denince illâ sizin onayınız gerekiyormuş», deyince, Başbakan da «bu yetkimî sana devredeyim» dedi. Başbakan yetkisini Bakanlığımıza devreden bir vekâletnameyi DİTAş Genel Müdürü'yle birlikte kâleme alıp Başbakan'a sunduk ve onayını aldık, bu yetki çerçevesinde DİTAş'ın teklif ettiği süper tankerlerle ekstra çekiş için navlunları Başbakan adına onayladım. Sonraki aylarda Uğur MENGENECİOğLU ve diğer armatörler zaman zaman gelerek gemilerinin yüke gönderilişinde yapılan zamanlamalarda, navlun ödemelerinde ve benzeri konularda darboğazları olduğunu söylediler. Her defasında ya ilgili danışmanıma gönderdim, ya da «bakarım, ilgilenirim» gibi sözlerle başımdan savuşturdum. İşte, o zaman, temel bir çözüm arama ihtiyacını, tüm sistemi sağlam bir ihale sistemine bağlama ihtiyacını hissettim.

Bakanlığım süresince prensiplerim gereği, sadece DİTAş'a değil hiçbir ilgili kuruluş veya bağlı ortaklıklarının yöneticilerine, hiçbir kişi ve firmayla ilgili, hele hiçbir ticari konuda en küçük bir talep ya da imâda bulunmadım. Meclis Soruşturma Komisyonunda ve Yüce Mahkemenizde üst kademe yöneticileri tanıklık yaptılar. İfadelerinin tetkikinden, bu hakkımın açık se-çik teslim edildiği, bu özelliğimin tescil edildiği görülecektir.

Tanıklar ısrarla ilgili kuruluşlara idarî ve ticari konularda en küçük bir emir, talimat, telkin, imâ, ihsas ve telmihimin olmadığını açıkça ifade etmişlerdir. Buna rağmen, farzedelim ki bu çerçevede ve hatta devlet, hükümet politikaları ve yasalar çerçevesinde bir talimat versem ve Genel Müdür buna uymasa bunun belli bir yaptırımı da yoktur. Genel Müdürü görevden almak ise sanıldığından çok daha zordur.

DİTAş'ın görev ve faaliyeti TÜPRAş'ın petrolünü, varsa, kendi gemileriyle taşımak veya diğer gemilere taşıttırmak, usuller çerçevesinde gemilere yük vermektedir. şirketlere gemi al-dırmak gibi, gemi alınmasına izin vermek gibi gemi alımlarına yardımcı olmak gibi bir görev ve yetkisi yoktur. Büyük gemiler olayında da taşıyıcı firmalar ile olan tek irtibatı, «şu zaman başlayabilip, şu süre içinde, şu yükü şu şartlarla taşıyabilirsiniz, sizinle bir taşıma anlaşması yaparız» dan ibarettir. Gemileri alıp almamak, bunların alım izinlerini temin edip edememek, zamanında para ve kredilerini bulup bulmamak, şirketlerin sorumluluğudur. Türkiye'de gemi alımı izni ve gerekli işlemler

için merciler, Başbakanlık Devlet Plânlama Teşkilâtı, Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı, Merkez Bankası ve Bankalardır.

Zeyilnamenin yapılması konusunda da Devlet Bakanının bir görevi yoktur. Zeyilnameleri ben imzalamış olsaydım DİTAS'ın hukuken bundan sorumlu olması düşünülemezdi.

İlgili kuruluşların denetimi ve gözetimi konusuna gelince :

Devlet Denetleme Kurulunun ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu'nun bu kuruluşları müstakilen denetleme yetkisi vardır. Geniş imkân ve kadrolarıyla da bilhassa Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Başkanlığı bu kuruluşları sürekli denetler. Devlet Denetleme Kurulu Başkanı ve Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu Başkanı bu görev ve yetkileri çerçevesinde denetledikleri bu kuruluşların sorumluluk ve yetki alanına giren hangi görevlerini yapmak ya da yapmamak zorundadırlar.

1981'lerde kendi petrolümüzü kendimizin taşıması amacıyla süratli ve ciddi adımlar atılmış, olağanüstü çekici teşvik tedbirleri getirilmiştir. Bu tedbirlere göre alınacak bir geminin bedelinin % 10'u karşılanacak ve transferlerde öncelik tanınacaktır. % 90 krediyle desteklenen bu olayda teşvik müracaatlarında, Devlet Plânlama Teşkilâtına çok yüksek proformalar gelmiş, uzmanlar, armatörlere, biz dünya fiyatlarını takip ediyoruz, bu evsafa bu yaşta gemiye ödenmesi gereken paranın iki misli dışa para ödeme anlaşmasıyla karşımıza geliyorsunuz demişlerdir. Uzmanlarla armatörler arasında ihtilâflar çıkmakta; konu üst mercilere intikâl etmekte ve dışarıda paravan şirketler oluşmakta; dışarı servet transferi hızlanmaktadır. Ancak gene de yılların armatörleri büyük gemi ve büyük kredi meselesini çözemezken, kaba hesaplara 5 milyon dolarlık gemilere 9 milyon dolarlık kredileri alma beceri ve şansı ancak bir kişiye gülebilmektedir. Alman gemiler süratle tam yüke sokulmakta ve navlun ücretleri Başbakanlıkça tesbit edilmektedir. Bu sırada Turgut ÖZAL Türk ekonomisini yönetmede tek yetkili durumda Başbakan yardımcısıdır. Bu yıllarda kazara 40 yılda bir dahi özel kalemle uğramışsanız armatörlerin ellerinde çantaları ortalarda dolaştıklarını görmeniz özellikle o zaman da başdanışman olan KAHVECİ'yle sohbetler içinde bulmanız günlük alışılmış manzarlardandır.

Petrol taşımacılığını keşmekeşten ve tekelcilikten kurtarmak, bir rekabet ortamına kavuşturmak amacıyla DİTAŞ ve TÜPRAŞ yöneticileriyle görüşüp çalışmalara başlamaları direktifini verdim. Bunu öğrenen armatörler tam bir panik içine girdiler. İhale sisteminden en fazla UM Denizcilik Şirketi rahatsız olmuştur. Çünkü filolarına pahalı diyebileceğimiz yeni gemileri 1984 içinde alıp katmıştır. Hatta bir bölümü de anlaşma dışı olarak spot bazda ihtiyaca bağlı olarak yıl içinde kullanılmıştır. Gayet tabii, armatörler bu hesabın içindeler. Bir ihale söz konusu olduğu zaman, pazarlıkla bir noktaya gelmek yerine, en azından kendi maliyetlerine göre basit de olsa bir rekabetin söz konusu olabileceği aşıkârdır.

İhale sisteminden kurtulmanın tek bir yolu vardır : Beni görevden uzaklaştırmak. Başarılı bir bakan olduğum ve kötü alışkanlıklarım bulunmadığı için bana karşı olanların elinde tek silah kalmıştır. O da iftiradır. Nitekim bu yol beni Yüce Divan önüne getirmiştir.

3 Ocak 1985 gecesi Başbakan, konuta beraber gidelim dedi. İkimiz konutta yan odaya geçtik. Başbakan hemen konuya girdi. İsmail «seninle ilgili şöyle şöyle bir iddia var. Hatta bunu banda da almışlar, Ne diyorsun» mealinde konuştu. Ben de şiddetle reddettim. Bunun üzerine bantı birçok kereler dinlediğini bu işe kanaat getirdiğini söyledi. Neyin ne olduğunu, ne gibi tertiple karşı karşıya olduğumu bilmememin ve dünyaların üzerine sanki çökmesinin şoku ile büyük bir tepkiyle reddettim. Fakat gene bantı çok dinlediğini, seslerin kesin benimkine benzediğini ifadeyle ikna olduğunu tekrarlamaya ve benim tepki mi ve bunun bir tertip olması gerektiği konusunda sözlerimi adeta dinlemez bir atmosfere girdiğini görünce derin üzüntüye kapıldığımı ve «siz böyle düşündükten sonra hiçbir şeyin kıymeti yok» dediğimi anımsıyorum. Ertesi gün Ankara'da bulunan tüm milletvekilleri Başbakan'ın emriyle çağrılarak ve kendilerine hiçbir bilgi verilmeden partide 40 imza toplanıp gerekçesiz bir meclis araştırması önergesi Meclise sunuldu. Gerekçesi de arkadan gönderildi.

Sonra da basından takip edebildiğim kadarıyla savcılık soruşturması yapıldı. Mecliste soruşturma açılması kararı verildi. Bu arada, Başbakan'ın «bandı 40 defa dinledim ikna oldum. Gereği için Adalet Bakanlığı'na gönderdim. Banttan başka delil

yok. İddia ve bant var. Kimseyi itham etmiyorum. Belki suçsuzdur. İnşallah suçsuz çıkar, parayı aldığına kani değilim. İtirafı diye bir şey yok nereden çıkarıyorsunuz. bunları?» gibi beyanatları var. Bu sırada Komisyona gidip ifademi veriyorum, Uğur MENGENCEOĞLU ve Adnan KAHVECİ de ifade veriyorlar. O ana kadar kendi içinde ve birbiriyle uyumlu ifade verebilen bu iki şahıs, bu uyumluluklarını komisyondaki ifadelerinin birinci bölümünde sürdürebilirlerken bantta diğer seslerin tesbit edilmesi üzerine ayrı ayrı alınan ve yüzleştirmede alınan ifadeleri öncekilerle birbirini tutmadığı gibi tanıkların da ifadeleri birbirini tutmuyor. Mal varlığım üzerinde yapılan tetkikler de gayet olumlu çıkıyor. Olayın üzerinden üç ay geçmiştir. Anavatan Partisi Büyük Kongre zamanı gelmiştir. 14 Nisan 1985 de Kongre başlar. Hakkında Mecliste soruşturma yürütülen ve iddia ile ilgili aşağı yukarı herşeyin kamuoyuna yansıtıldığı bir milletvekili olarak kongreye giriyorum. Gündemde seçim maddesine gelinip oy vermek üzere ismim okunduğunda 67 Vilayet'ten gelen tüm delegeler ve izleyiciler, tüm salon ayağa kalkıyor ve bir alkış tufanı kopuyor. Olay ertesi günkü gazetelerde büyük bir sürpriz olarak yer alıyor. Bundan bir kaç gün sonra ise gazetelerden Başbakan'ın aniden ve gizlice komisyona gelerek ifade verdiğini, komisyonda «İsmail bana ikrar etti» dediğini öğreniyoruz.

İddia sahiplerinin, Savcılık, Meclis Soruşturma Komisyonu ve Yüce Divan safhalarındaki kendi ifadeleri birbirini tutmamakta, hatta komisyon safhasında akıl, mantık ve hafızayla izah edilemeyecek değişmelere uğramakta, olayı naklen anlatıklarını iddia ettikleri şahıslarla da ifadeleri zıtlasmaktadır. Başbakan ve Danışmanın soruşturmanın her iki safhasındaki ifadelerinde kendi aralarında kim kime ne zaman ne dedi, kim kime ne zaman ne verdi, kim kiminle ne zaman görüştüğü konusunda bir mutabakata varılamamaktadır.

Uğur MENGENCEOĞLU'nun Cumhuriyet Savcılığında, Meclis Soruşturması Komisyonu'nda ve Yüce Divan'da tarafımdan para istenmesinin imâ edilmesi, para istenmesinin nedeni ve % 2,5 luk miktarının neyi kapsadığı konusundaki ifadeleri tam bir kargaşa, çelişki ve tutarsızlık içindedir.

Adnan KAHVECİ soruşturmanın tüm evrelerinde, teyp bantlarının delil olmadığını, bantla her zaman montaj yapıla-

bileceğini, seslerin taklit edilebileceğini, bantı dinledikten sonra da rüşvet olayına inanmadığını, bantı Başbakan'a teslim ettikten sonra da ÖZDAĞLAR'ın suçsuz olduğuna inandığını, ifade etmiştir.

Olay gününün 25 Aralık 1984 olduğu konusunda Uğur MENGENCEOĞLU ve Adnan KAHVECİ'nin Ankara Cumhuriyet Savcılığında başlangıçtaki ifadeleri uyum içindeyken, Uğur MENGENCEOĞLU daha sonra olay gününü 26 Aralık olarak belirtmiş ve bu uyumsuzluk yapılan yüzleştirmeye karşın giderilememiştir.

Uğur MENGENCEOĞLU olaydan bir hafta önce de İsmail ÖZDAĞLAR'ın sesini banta alma denemesine giriştiğini ileri sürmektedir :

19 Aralık'ta İstanbul'dan çıktığını, gece Kuru Motelde kaldığını, sabah eski Başbakanlığa geldiğini, Adnan KAHVECİ'den bir bant aldığını, bununla yeni Başbakanlığa gittiğini, sonra Adnan KAHVECİ'ye döndüğünü, bantta kayıt bulunmadığını, teyp ve bantı alarak İstanbul'a döndüğünü, sonradan değiştirdiği ifadesinde anlatıyor ki, bunları Adnan KAHVECİ katiben kabullenmiyor.

Uğur MENGENCEOĞLU'nun şoförü İhsan BEŞİKTEPE 20 Aralık sabahı yeni Başbakanlığa uğramadıklarını söylüyor. «İddia edildiği gibi bir saat beklemiş olsaydım, hatırlardım» diyor.

Bakanlık Özel Kalem Müdürü Komisyondaki ifadesinde o gün Uğur MENGENCEOĞLU'nun Bakanlığa gelmediğini, gelseydi hatırlıyacağını anlatıyor. Zaten bantın bu bölümü, iddia edilen senaryo çerçevesinde fizik kurallarıyla kesin çelişen gariplikler ve çelişkilerle dolu. O gün birinci kattaki sekreterin sesini gayet iyi kaydedebilen teypin, bakanlık girişinde hüviyet alma - verme olayını da kaydetmesi gerekirdi. Çünkü bu işlem -siz bakanlığa girmek imkânsızdır. Bakanlığa girişte müracaat memurlarıyla görüşmeden birinci kattaki sekreterlere ulaşması mümkün değildir. Çantanın iadesi konusunda resepsiyon görevlileri kesin olarak o gün kendilerine odasına çıkarılmak üzere bir çanta verilmediğini, verilmiş olsa bile bunun yabancı biri tarafından verilmesinin hiç mümkün olmadığını, çünkü Sıkı yönetim emirlerine göre aksi takdirde çantayı kontrol etmek

zorunda olacaklarını, bunu ise hatırlıyacaklarını, halbuki o gün böyle bir durumun olmadığını söylüyorlar. Kat görevlisi Gülten ATİK ise 11.30 civarında belboy Mehmet DURU'nun kendisine bir çanta getirdiğini, bunu 602 no.lu Uğur MENGENCEİOĞLU'nun odasına bıraktıklarını, saati gayet net hatırladığını, çünkü yemek saatinin 11 ile 12 arası olduğunu, en küçük bir gecikmede yemeği kaçıracağını, o gün ise yemeğini rahatlıkla yediğini, dolayısıyla odaya çanta bırakma hadisesinin 11.30 civarında olması gerektiğini ifadesinde anlatıyor.

Halbuki Uğur MENGENCEİOĞLU murat otoy 11.45 de otelden bindiğine göre ve çanta 11.45 te mavi murata binip 11.50 - 55 de Bakanlığa gelip, oradan bir yerlere gidip, boşaltılıp, bir yabancı eliyle, 11.30'da odaya bırakılmayacağına göre iddiaları fizik kuralları çerçevesinde nasıl doğru olabilir?

Olay günü, geçtiği iddia edilen olaylar ve bu olayların kronolojisi konusundaki ifadeler Savcılık ve Komisyon safhasında, zaten birbirini tutmaz ve hatta çoğu yerde kişiler arasında taban tabana zıt iken Yüce Divan'da aşağı yukarı bütün tanıkların, Komisyondaki yeminli ifadelerini değiştirmeleriyle, içinden çıkılamayacak bir şekle bürünmüş, o gün gerçekten kimin ne yaptığı, nereye gittiği, ne konuştuğu, açıklığa kavuşmamıştır.

Meclis Soruşturma Komisyonunun yaptırdığı bilirkişi inceleme raporunda, bant ekleme yöntemiyle yapılan montajın kesin tesbitinin mümkün olmadığı açık bir şekilde vurgulanmaktadır.

Hal böyle iken yapılan ikinci bilirkişi incelemesinde, kulaklıkla ki, bu konuda stereo kulaklık kullanılmasının mahzurlu olduğu diğer uzmanlarca ifade edilmektedir ve yılların klâsik ve basit cihazı bir Woltmetre analizör kullanılarak bantta taklit ve montaj olmadığı kanaatine varıldığı ifade edilmektedir.

Gene aynı raporda hassas kulaklar tarafından kişilerin seslerinin kolayca ayırt edilebileceği ifade olunduğu halde, bilirkişi heyetince yapılan bandın üçüncü deşifresinde açık seçik duyulan ve anlamları anlaşılan birçok cümle veya söz ve konuşmanın ancak muhtemelen falanca kişilere ait olabileceği iddiasını, bilirkişi raporu için ciddi bir tutarsızlık ve çelişki olarak değerlendirmemek mümkün değildir.

Kaldı ki 3 defa deşifre edilen bantın, hem de her seferinde konuyla ilgili uzmanlar tarafından deşifre edilmelerine rağmen, her 3 deşifre de birbirinden farklıdır.

Bunlara ek olarak Karadeniz Bakır İşletmeleri Genel Müdürü Doğan ÇEÇEN banttaki bir konuşmasıyla ilgili ifadesinde açık seçik «ben böyle demedim, tersini söyledim» demekte, gene bir diğer tanık Konya Milletvekili Ziya ERCAN kendisiyle ilgili olduğu iddia edilen bazı konuşmaları kesinlikle kabul etmemekte ve hatırlamamaktadır.

Başlangıçtaki tanık ifadeleriyle, Başbakan'a 25 Aralık Salı günü gecesi konuttaki yemekten sonra bir bant verildiği açıklanmıştır.

Tanıklar bu konudaki ifadelerinde «26 Aralık Çarşamba olur, bu ise mümkün değildir» şeklinde ifadeye devam etmişlerdir. Akabinde tanıklardan biri bantın Başbakan'a 26'sında diğeri ise 25'inde verdiğinde ısrar etmişlerdir. Başbakan'ın ise 26 Aralık öğleden sonra bantın kendisine intikal ettirilmesi ile Soruşturma Komisyonu safhası ciddi çelişkilerle sona ermiştir.

Yüce Divan safhasında ise bantı Başbakan'a intikal ettirdiği iddia edilen Adnan KAHVECİ daha kendisine herhangi bir soru sorulmadan bantı Başbakan'a, Başbakanın söylediği tarihte öğleden sonra intikal ettirdiğini ve o gece konutta birlikte dinleyip değerlendirdiklerini ve bandın kendisinde 24 saatten fazla bir süre kaldığını açık ve kesin bir dille ifade etmiştir.

Başbakan ise Adnan KAHVECİ ile, 26 Aralık gecesi konutta böyle herhangi bir görüşme, değerlendirme yapmadıklarını beyan etmiştir.

Başta da ifade ettiğim gibi ne DİTAŞ'ın, ne de Bakanlığın gemi alımlarıyla uzaktan yakından hiçbir alakası yoktur. DİTAŞ sadece gemisi olanlara veya gemi alabilenlere yasalar ve usuller çerçevesinde yük verir. Bütün olay da budur. Büyük gemi olayında da hadise DİTAŞ tarafından gemi aldırırım, gemi aldırمام değil, şu süre içinde bir gemi temin edebilirsiniz size şu kadar yük veririz, olayıdır.

Uğur MENGENCEİOĞLU'nun sekreterinin randevu talebi olaydan bir gün önce bana akşam 17.00'de ulaştırılmışken, ben Uğur MENGENCEİOĞLU'nun Ankara'ya gelmek istediğini bu saatte öğrenmişken ve bu durum tanık ifadeleriyle sabitken, kayınbiraderimin Ankara'ya gelmesi için o gün sabahdan talimat verip öğleyin telefon ettirtmişken, kayınbiraderimin iddia edilen olayla mantıksal ve fiziksel bağlantısı olamaz.

Aynı şekilde, babam Ali ÖZDAĞLAR Umre nedeniyle ihtiyacı olan para için Kayseri'de alacak tahsil ettiği sabitken, onun da bu iftirayla ilgisi olamaz.

Zaten, itham mevkiinde bulunan tanıkların, babam ve kayınbiraderim hakkında rüşvetle ilgili, para isteme, para almayla ilgili herhangi bir iddiaları da yoktur.

Sonuç olarak, suçsuzum ve beraatimi talep ediyorum.

Sanıklar Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK da suçsuz olduklarından beraatlerine karar verilmesini istemişlerdir.

B — SANIKLARIN VEKİLLERİNCE YAPILAN ESAS HAKKINDA SAVUNMA :

Beş bölüm halinde yapılmış olan bu savunmada özet olarak : CMUK'nun 251. maddesine göre, savunmanın, bir açıdan, esas hakkındaki mütalâaya cevap teşkil edeceği belirtildikten sonra, bu davadaki esasa ilişkin mütalâanın nitelik ve yönelişine ayrılan birinci bölümde şu görüşlere yer verilmiştir :

Gerçekte suçun şeriki olan Uğur MENGENCEOĞLU ile, tertipci - tahrikçi - iştirakçi durumundaki Adnan KAHVECİ tanık olarak kabul edilmiş ve onların sözleri esas alınarak rüşvet suçunun sübuta erdiği kanısına varılmıştır. Ancak, bu iki kişinin ifadeleri arasında bir çok yönden çelişki bulunduğu gibi, her birinin ifadesi kendi içinde de tutarsızlıklar göstermektedir. Bu nedenledir ki, ifadelerin ses bandı ile pekiştirilmesi gereksinimi duyulmuş, öte yandan ses bandı da bu ifadelerle pekiştirilerek kısır bir döngü içersine girilmiştir. Çelişkiler üzerinde durulmamış, giderilmesine çalışılmamıştır. Tanık Turgut ÖZAL'ın ifadesindeki çelişkiler de önemsenmemiş (... tanıklığının gerçeğe uygun olmadığı da inandırıcı şekilde ileri sürülmemiştir) denilerek iddia fonksiyonunun özülüyle çelişilmiştir. Buna karşılık; bürokrat tanıkların, Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın, herhangi bir firmayı kayırmaya yönelik telkinde bulunmadığını açıklayan sözleri tümünden unutulmuştur. Rüşvet suçunun belirgin neden unsurunun davada nasıl gerçekleştiği belirtilmeden, Büyük Selçuklu Gemisiyle ilgili bulunduğu varsayımına dayanılmış, fakat, ilginin ne anlama geldiği ve ne konuda olduğu açıklanmamıştır. Varsayılan suçun işlendiği tarih de be-

lirilememiştir. Tarih olarak 1984 Temmuz ayını göstermek yeterli değildir. İnsanları yasal gereklere uymadan soyut olarak suçlamak hukuk devleti ilkesiyle bağdaşmaz. İddia makamı, kanıtları, sonuç çıkarmak için değil, önyargıyla verdiği hükmü doğrulamak için kullanmıştır. TBMM'nin, kovuşturmaya yer olmadığı kararı kapsamındaki olgular cezalandırma talebine dayanak yapılmıştır. Gerçekten, deniz taşımacılığında navlun bedelinin saptanmasına, gemi alımına, taşıma sözleşmesi imzalanmasına yönelik fiiller kovuşturmaya yer olmadığı kararının kapsamında olduğu halde bu türden fiillere dayanılarak ceza istenmiştir. Uğur MENGENEÇİOĞLU hakkındaki takipsizlik kararının hukuka aykırı olduğu dile getirilmiş, fakat gereği yapılmamıştır. İkrarın geçerli olması için gereken koşullar Yargıtay kararlarıyla belirlenmiş iken, iddia makamı, tanık Turgut ÖZAL'ın ifadesinden sanık İsmail ÖZDAĞLAR aleyhine ikrar çıkarmıştır.

Savunmanın ikinci bölümünde; hukuk devleti ve insan hakları kavramları, 1982 Anayasasına, İnsan Hakları Sözleşmesine, Anayasa Mahkemesi kararlarına ve yabancı kimi bilim adamlarının düşüncelerine dayanılarak açıklandıktan sonra, insan hakları arasında yer alan ve ön soruşturmadan başlayarak kesin hüküm verilinceye kadar tüm muhakeme aşamalarında gözönünde tutulması gereken adil yargılanma hakkı'nın somut olayda şu yönlerden ihlal edildiği ileri sürülmüştür :

1982 Anayasası; Meclis Soruşturmasını, yürütme organının yasama organınca denetlenmesi usullerinden biri olarak öngörmüş; soruşturma önergesinin en az 40 milletvekili tarafından verilmesini ve bu konuda siyasi parti gruplarında görüşme yapılmamasını kurala bağlayarak Meclis Soruşturmasını tam bir muhakeme faaliyeti anlayışı içersinde düzenlemiştir. Buna rağmen :

a) Soruşturma önergesi verilmeden önce, bakana isnat edilen fiille ilgili olarak, Başbakan ve Adalet Bakanının isteği ile hazırlık kovuşturması yapılmış, önergede, Başbakanlığın «gereği yapılmak» isteği üzerine önerge verildiği belirtilmiştir. Böylece yasama organı yürütme organının etkisi altına alınmıştır. Başbakan, Soruşturma Komisyonunda ve Yüce Divan'da «ikrar rivayetini» ileri sürerek Soruşturma Komisyonunu ve TBMM'yi etki altında bırakmıştır.

b) Anayasanın Geçici 6. maddesi, TBMM'nin kendi İktüzüğü yapılmaya kadar Millet Meclisinin eski İktüzüğünü uygulamasını emrettiği halde, 15.1.1985 günlü, 53. Birleşimde, Meclis Soruşturması konusunda TBMM eski Birleşik Toplantı İktüzüğünün uygulanmasına karar verilmiştir. Böylece, yürürlükten kalkmış normatif bir düzenlemeye dayanılarak «karar muhakeme şartı» gerçekleştirilmiştir. Anayasaya aykırı olarak alınan bu karar yoklukla sakatlanmıştır.

c) Birleşik Toplantı İktüzüğü'nün bir an için yasal geçerliliği varsayıldığında dahi, bakanların dokunulmazlıklarının kaldırılması konusunda ceza yargılamasına paralel bir düzenleme içermekte olan bu İktüzüğe aykırı davranılması nedeniyle sevk kararı yine sakatlanmıştır. Soruşturma önergesi verilmeden önce hazırlık kovuşturması yapılması, Önerge'de «tipik fiilin» ve uygulanması istenilen maddenin gösterilmemesi İktüzüğün 12. maddesine; «Meclis Hazırlık Komisyonu» kurulmadan soruşturmanın açılmasına karar verilmesi İktüzüğün 14. maddesine aykırıdır. Sanık, belirtilen yönlerden sakat bir kararla Yüce Divan'a sevk edilmekle «adil yargılanma hakkı»ndan yoksun bırakılmıştır.

d) Çok failli bir suç olan rüşvet suçunda rüşvet veren Uğur MENGENEÇİOĞLU hakkında son tahkikatın açılmaması da, «adil yargılanma hakkı»nı ihlal etmiştir.

e) Ses bandı yasal ve yargısal usuller uygulanmadan, yetkisiz kişilerce doldurulmuş, böylece yargıç güvencesi yok edilmiş, masumluk karinesi tersine çevrilmiş, bir suç yaratılmak istenmiştir. Nitekim, Önergeyi veren milletvekillerinden biri TBMM görüşmeleri sırasında, konuyla ilgili fazla bilgisi bulunmadığını, gereğinin yapılmasının Başbakanlık ile Adalet Bakanlığınca istenmesi üzerine Önergeyi hazırladıklarını açıklamıştır.

f) CMUK'nun; 135. maddesindeki sorgunun başlangıcında isnat edilen suçun neden ibaret bulunduğu sanığa bildirilmesine, 208. maddesindeki, iddianame ve son soruşturma açılması kararının sanığa tebliğ edilmesine, 163. maddesindeki iddianamede suçun kanuni unsurlarının ve kanıtların belirtilmesine yönelik hükümler, adil yargılanmayı sağlayan kurallardır. Oysa, TBMM'nin sevk kararı sadece soyut rüşvet almak iddiasını içermekte olup maddi ve hukuki meseleleri ortaya koymamıştır. CMUK'nun yukarıda yazılı kuralları bir yana bırakıl-

muş, çoktan terkedilmiş olan «bakanlık suçları teorisi» uygulanmıştır.

İkinci bölümde daha sonra, muhakeme şartının norma uygun oluşmadığı ve bu nedenle CMUK'nun 253. maddesi uyarınca davanın reddi gerektiği yolunda itirazları içeren 1.7.1985 günlü dilekçeye ve bu konuda Yüce Divan'ın verdiği karara değinilerek önceki istemler yinelenmektedir.

Yüce Divan, TBMM'nin 15.1.1985 günlü, 15 sayılı kararını bir içtüzük hükmü niteliğinde kabul etmiştir. Ancak, TBMM'nin içtüzük yapma fonksiyonunu yerine getirirken o anda yürürlükteki içtüzük kurallarına uygun hareket etmesi gerekir. Millet Meclisi İçtüzüğü'nün 157. maddesine göre, «İçtüzükte değişiklik yapılmasını öngören teklifler milletvekilleriince yapılabilir. Bunlar hakkında kanun teklifi hakkındaki hükümler uygulanır». Ayrıca, Anayasa Komisyonunca da İçtüzükte görülen boşluk ve aksaklıkların ne şekilde doldurulacağı konusunda rapor hazırlanması halinde uygulanacak usul de 157. maddenin üçüncü fıkrasında belirtilmiştir. Somut olayda, TBMM İçtüzüğü'nün yapılması veya değiştirilmesi konusunda yürürlükteki Millet Meclisi İçtüzüğü'nün öngördüğü usuller uygulanmamıştır.

18.6.1970 günlü, 25 - 26/32 sayılı kararıyla içtüzüklerin anayasallığını denetlemek amacına yönelmiş olan Anayasa Mahkemesi'nin, TBMM'nin 15.1.1985 günlü, 15 sayılı kararını da anayasal yargı denetimine bağlı tutması gerekir. Çünkü, 1982 Anayasası, uygulanacak İçtüzüğü açıkca belirlediğine göre, İçtüzük hükümleri anayasal niteliktedir ve İçtüzük hükümlerine aykırılık, Anayasamıza aykırılık mahiyetindedir. TBMM'ce Birleşik Toplantı İçtüzüğü'nün uygulanması kararlaştırıldığına ve bu İçtüzüğün 14. maddesiyle anayasal norm arasında çelişki bulunmadığına göre, hazırlık komisyonu kurulmadan soruşturma açılmasına karar verilmesi ve soruşturma komisyonunun seçilmesi, hem Anayasaya, hem de İçtüzüğe aykırıdır. Dolayısıyla, normatif düzenlemeyi ihlal ederek açılmış olan davanın CMUK'nun 253. maddesi gereğince reddi gerekir.

Savunmanın üçüncü bölümünde; CMUK'nun 257. maddesinde yer alan «hükümün mevzuu, duruşmanın neticesine göre, iddianamede gösterilen fiilden ibarettir» kuralı gereğince mahkemelerin iddia ile bağımlı bulunduğu belirtilmiş, Yargıtay'ın bu ilkeye ne denli sadık kaldığını göstermek üzere Ceza Genel Kurulunun 3 ayrı kararına yer verilmiş, fiilin daha önce yargı-

lanmamış olması gerektiği (ne bis in idem) kuralının geçirdiği evreler açıklanmış ve sonunda bu davada yargılanmış bir uyumsuzluğun yargılandığı öne sürülmüştür.

Anayasanın 100. maddesine göre, soruşturma önergesi bir tür «talepname» niteliğindedir. Soruşturma önergesinin verilmesinden sonraki tüm yargısal aşamalarda muhakeme faaliyeti, «isnat» ile bağımlı ve sınırlıdır. Yüce Divan da, ilk soruşturma önergesinde belirginleştirilmiş ve sınırlandırılmış isnada göre muhakeme faaliyetinde bulunmak durumundadır. Soruşturma önergesine göre isnadın konusu :

a) Şahsi menfaat karşılığı, UM Deniz Nakliyat Firmasının gemilerine akaryakıt nakliyesi sağlamak,

b) Bazı bürokratları görevden almayı düşünmekten, ibarettir.

Soruşturma Komisyonu, Önergede Bakana isnat edilen fiilleri değiştirmiş, «haksız menfaat» ile akaryakıt sağlamak arasındaki nedensellik bağına kopartarak, ayrı ayrı iki isnadın konusu yapmıştır. Önergede sadece «akaryakıt nakli sağlamak» isnadı yer aldığı halde, Soruşturma Komisyonu buna «fazla fiyatla akaryakıt sağlamak» isnadını eklemiştir. Yine Önergede, 25 milyon lira haksız menfaat sağlandığı iddiası, akaryakıt sağlamak sebebi ile bağımlı kılındığı halde, Soruşturma Komisyonu, petrol taşımacılığıyla ilişkisiz olarak «Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25 milyon lira rüşvet aldığı» yolunda soyut bir fiil ortaya çıkarmıştır. TBMM de, Soruşturma Komisyonunun «iddia ile bağımlılık» ilkesini ihlal eden yönelişi doğrultusunda olarak, Önergede yer alan fiillerden dolayı son soruşturmanın açılmaması kararı; buna karşılık, Önergede yer almayan, fakat Soruşturma Komisyonunca ortaya atılmış bulunan «Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağlamak ve bu cümleden olarak 25 milyon lira rüşvet almak» isnadıyla son tahkikatın açılması kararı almıştır. Bu durum, CMUK'nun mülga, fakat Bakanlar hakkındaki özel kovuşturma açısından geçerli olan 200. maddesine aykırı olduğu gibi, dava konusu yapılmamış bir iddia ile ilgili olduğu için de, son tahkikatın açılmasına yönelik ön şart gerçekleşmemiştir. Bu açıdan, davanın CMUK'nun 253. maddesine göre reddi gerekir.

Savunmanın (Fiilin Sübutu) konusuna ayrılan dördüncü bölümünde :

Muhakeme faaliyetinde deliller aracılığıyla önce fiilin varlığı (sübutu) belirlenecektir. Delilin fonksiyonu, fiili gerçeği ve buna bağlı hukuki değerlendirmeyi belirlemektir. Bu açıdan delil serbestisi söz konusu değildir. Ancak, yasalar tarafından kanıtlama amacıyla geçerliliği kabul edilmiş muhakeme araçları delil sayılabilir. Öte yandan, ceza yargıcı, hükmünü, edineceği inanca göre verecektir. Bu açıdan ceza yargılamasında vidani delil sistemi geçerlidir. Şu kadar ki, bu sistem keyfi hareket edebilmek anlamına gelmez. Bir delilin hükme dayanak olabilmesi için, rasyonel ve realist nitelik taşıması, olayı temsil edebilmesi, ve kanuna aykırı olmaması gerekir. Dava konusu olayda kullanılan sübut vasıtaları ise, tanık ifadelerinden ve yasal yetkisi olmayan kişilerce düzenlenen ses bandından ibarettir.

Savunmanın bu bölümünde daha sonra ses bandlarının mukayeseli hukukta delil olma değeri, Amerika Birleşik Devletleri, İngiltere, Federal Almanya, Fransa ve İtalya'daki uygulamalar gösterilerek tartışılmakta, bu ülkelerde kişi güvenliğini ve haklarını ihlal eden, savunma hakkını sınırlayan tüm uygulamaların hukuka aykırı sayıldığı ve bu yolla elde edilen verilerin geçersiz kabul edildiği, hatta İtalya ve İsviçre'de, hukuka aykırı uygulamalar yoluyla kanıt sağlamaya yönelenlerin fiillerinin suç sayıldığı belirtilmekte ve Türkiye'deki uygulamaya geçilerek şu görüşler ileri sürülmektedir :

Demokratik ülkelerde varılan sonuçların ülkemiz açısından da geçerliliği zorunludur. Ülkemizin, İnsan Hakları Sözleşmesine taraf olması, Anayasamızda kişi güvenliğinin ve dokunulmazlığının kabul edilmesi, yargı kararı olmaksızın, hukuk dışı yollarla sağlanacak kanıtların geçersizliğine yol açacaktır. CMUK'nun 232, 238, 242, 244, 246 ve özellikle 247. maddeleri, esas itibariyle yargı organları önünde sağlanan kanıt ve ifadelerin değer taşıyacağını belirlemektedir. Duruşma tutanaklarının teknik araçlarla saptanmasının yasalılığı dahi son yıllarda kanunlarda yapılan değişikliklerle sağlanabilmektedir.

Türk Hukukunda, gizli dinleme yoluyla ses saptaması yapılması ve böylece muhakemenin korunmasına yönelik özel düzenleme mevcut bulunmamakta ise de, sorunun, kişi özgürlüğüyle ve özel yaşamın gizliliğiyle ilgili olması bakımından,

CMUK'nun mektup, telgraf ve sair mersulelerin zabıt kararı ile ilgili 92. maddesinin, ses saptaması açısından da kıyasen uygulanması düşünülebilir. Anılan kural gözönünde tutulunca, teknik araçlarla ve gizlice dinleme yoluna ancak yargıç kararıyla başvurulabilir. Bu karar, belirli ağırlıktaki suç iddialarıyla ilgili olarak verilmeli ve bu yola başvurmayı gerektiren nedenlerle dinlemeyle ilgili koşullar mutlaka belirtilmeli ve nihayet dinlemenin yapıldığı tutanakla belirlenmelidir. Bu ilkelere aykırı bir yöntemle gerçekleştirilen her türlü ses saptaması hukuka aykırıdır ve kanıt değeri yoktur.

Ses bantları teknik açıdan incelenince; Ankara Sıkıyönetim Komutanlığı 1 Numaralı Askeri Mahkemesinin bir dosyasında yer alan İstanbul Üniversitesi Elektrik Fakültesi Dekanlığının yazısındaki şu görüş gözönünde tutulmalıdır: (Kasetlerdeki bandlar üzerinde inceleme yapmak suretiyle, bandlarda kayıtlı konuşmaların taklitten mi ibaret olduğunu ve bandlarda montaj bulunup bulunmadığının, dolayısıyla bandda kayıtlı sesin sahibinin, teknik aletler kullanılması ile fenni şekilde, objektif olarak tesbiti henüz mümkün olamamaktadır. Konuşma ve ses özelliklerine dayanılarak, benzetme suretiyle, yani sübjektif olarak sonuç alma hususunda, bilhassa TRT ses stüdyoları uzmanları, tiyatro ve konservatuar öğretmenleri yardımcı olabilmektedir.)

Nitekim, bu konuda uzman bilim adamlarınca hazırlanıp Soruşturma Komisyonuna sunulan Bilirkişi Raporunda, montaj ihtimalinden söz edilmekte ve montaj olup olmayacağının kesin olarak belirlenemeyeceği vurgulanmaktadır. Kulaklarına güvenerek rapor hazırlayan ikinci Bilirkişi Heyeti ise, genelde bu konuda uzman olmamasına, bilimsel düzeyleri yeterli bulunmamasına rağmen, aksi iddiayı ileri sürmekte ve montaj şüphesi yaratan durumların teyp'in düğmesine basılması sonucu olacağı kanaatini belirtmektedir. Bu veriler bilirkişilerin kulak hassasiyetine dayandırılmaktadır. Bu davada adeta, kulak hassasiyeti yeni bir kanıt türü olarak belirmiştir.

Savunmada, Anayasa Mahkemesinin, Yargıtayın ve Askeri Yargıtayın, ses bantlarının ancak geçerli kanıtlarla doğrulanması halinde delil değeri taşıyacağını belirten kararları yansıtıldıktan ve bu kararların yalnız kolluk ve istihbarat elemanlarınca gizli dinleme yoluyla sağlanan ses bantları açısından geçerli olduğu belirtildikten sonra aynen,

«Bu yargı kararları ve demokratik devletler dünyasında egemen ilkeler söz konusuyken, bütün bunlarla çelişen tertipçi ve sanık niteliğindeki kişilerin imal ettiği ses bandını geçerli delil olarak kabul etmenin, Türkiye'nin demokratik siyasal yaşamını nasıl olumsuz etkileyeceği açıktır. Yerleşmiş kural, ilke ve yargı kararlarına rağmen, olaydaki ses bandını delil sayıp saymamak, salt bu davada doğuracağı sonuçlar açısından değil, Türkiye'nin siyasi yaşamında doğuracağı sonuçlar gözönünde bulundurularak kararlaştırılacak bir sorundur. Tertiple, suça iştirak ederek imal edilen bir ses bandının delil sayılması, bu tür davranışların yasallaştırılması ve bu tür davranışlara heveslenenlerin cesaretlendirilmesi anlamına gelecektir ve herkesin gizli dinleme yoluyla, insanların özel hayatını, konut dokunulmazlığını ihlal edebildiği ve bunun yasal görülebildiği bir düzende ne kişi güvenliğinden, ne «kuşkusuz yaşama» olanağından söz edilemeyecektir. Böyle bir düzende ise, ne hukuk devletinden bahsedilebilir, ne de bu düzenin adı demokrasidir» denilmektedir.

Davanın bürokrat tanıklarının suçun işlenmediğini gösterir beyanda bulunduklarına, Bakanlık personeli, Ankara Otel personeli, şoförler, koruma polislerinden oluşan ikinci grup tanıkların fiilin sübutuna yeterli bilgiye sahip olmadıklarına işaret edildikten sonra, üçüncü gruba sokulan ve olayda taraf olduğu belirtilen Uğur MENGENCEOĞLU, Adnan KAHVECİ ve Turgut ÖZAL'ın tanıklığı üzerinde ayrı ayrı durulmuştur.

1 — Uğur MENGENCEOĞLU'nun tanıklığı :

Rüşvet suçu, iki taraflı ve çok failli bir suç olup, olayda ikinci tarafı Uğur MENGENCEOĞLU teşkil etmektedir. Bu nedenle adı geçen tanık olarak dinlenebilmesi mümkün değildir. İfadesi tanık beyanı olarak kabul edilemez, zorunlu şerikin «suç atfı» niteliğindedir. Ankara Cumhuriyet Savcılığının adı geçen hakkındaki takipsizlik kararı hem yetki, hem içerik bakımından hukuka aykırıdır. Zira, 2949 sayılı Kanunun 26. maddesi gereğince bu konuda Cumhuriyet Başsavcısı yetkilidir. Takipsizlik kararı içerik bakımından da yasaya aykırıdır. Zira, saik ile kast kavramları karıştırılmış, Uğur MENGENCEOĞLU'nun rüşvet olayını ortaya çıkarmak iddiası kastın yokluğu olarak kabul edilmiştir. Oysa, failin kastının tesbiti kolektif muhakeme faaliyetleri çerçevesinde edinilecek vicdani kanaate göre belirlenebi-

lir. Nitekim esas hakkındaki mütalâada da Uğur MENGENCEİ-OĞLU'nun rüşvet anlaşması yaptığı kabul edilmiştir. Olayda TCK'nun 224. maddesinin uygulanma koşulları da gerçekleşmiştir. Uğur MENGENCEİ-OĞLU'nun şu veya bu sebeple ceza yargılamasından kaçırılması, onun fiilin tarafı olmak durumundan çıkmasına neden olamaz, ifadesi tanık beyanı sayılamaz.

2 — Adnan KAHVECİ'nin tanıklığı :

Savunmada; tanık Adnan KAHVECİ kışkırtıcı ajan olarak nitelendirilip, tanıklığının geçersiz olduğu yönünde şu görüşlere yer verilmiştir :

Adnan KAHVECİ, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın Uğur MENGENCEİ-OĞLU'ndan haksız menfaat talep ettiğine tanık değildir, sadece, Uğur MENGENCEİ-OĞLU'nun bu konudaki iddiasına tanıktır. Fakat bu iddia ikisi tarafından beraberce ortaya atılırken, teypin Uğur MENGENCEİ-OĞLU'na verilmiş tarihi ve kalış süresi, ses bandının Turgut ÖZAL'a teslim tarihi gibi esasa çok etkili konularda çelişki yaratılmıştır. Adnan KAHVECİ'nin bu çelişkileri ve davranışları ifadesini inanılır ve güvenilir olmaktan uzaklaştırmış, hatta Soruşturma Komisyonu üyelerinin tepki ve suçlamalarına yol açmıştır. Kendisine, iddia edilen «ihbar» yapıldığında, yetkisi olmamasına rağmen bu ihbarı kovuşturmaya girmiş ve böylece yasal yolları engellemiştir. Ayrıca Uğur MENGENCEİ-OĞLU, kendisinden istenildiğini iddia ettiği parayı ödemek niyetinde olmadığını bildirmesine rağmen Adnan KAHVECİ, ödemenin yapılmasını sağlayarak, iddia edilen rüşvet fiilinin teşekkülüne yol açmıştır. Bu nedenle Adnan KAHVECİ tanık değil, şeriktir; ifadesi de atfı cürmidir.

3 — Turgut ÖZAL'ın tanıklığı :

Turgut ÖZAL, iddia edilen rüşvet alma fiiline tanık değildir. Soruşturma Komisyonuna çok önceden çağırıldığı halde 22 Nisan 1985 gününde kendiliğinden Komisyona gelerek bilgilerini anlatmış ve daha sonra, (bir noktayı da unutmadan söyleyeyim. Para konusu «para bende dedi» «evde dedi»...) diyerek, sanki çok önemsiz, birden aklına gelivermiş bir hususmuşçasına ikrar iddiasını ileri sürmüştür. Oysa, TBMM'de Soruşturma Önergelerinin tartışıldığı Birleşimde bir milletvekilinin «Sayın Özal, hem savcı gibi dokunulmazlık kaldırılmasını istemiş, hem de Özdağlar'ın rüşvet aldığına kaniyim; % 99 tam 3/4 kaniyim

diyerek hakim gibi karar vermiştir» biçimindeki sözlerine karşılık Turgut ÖZAL (yalan beyanda bulunuyorlar) cevabını vererek bir açıdan ikrar ve itham söylentilerini yalanlamıştır. Bundan başka, Turgut ÖZAL, gazetelerde ikrar senaryoları yayınlanması karşısında sert tepki göstermiş ve 10-11 Ocak 1985 günlü gazetelerde (uydurma senaryolar yazılıyor), İsmail ÖZDAĞLAR'ın (parayı aldığına kani değilim) biçimindeki beyanları yayımlanmıştır. Turgut ÖZAL, ikrar rivayetini sonradan ileri sürmekle tanık değil, iddia ve itham eden bir kişi olmuştur. Esasen, öğretiye ve yargısal uygulamalara göre, ikrar, ancak yargıç huzurunda ve özgür bir iradeyle yapıldığı zaman geçerli kabul edilebilir. Tesadüfen veya maddi veya manevi cebir altında yapılan ikrar geçerli değildir. Bu nedenlerle tanık Turgut ÖZAL'ın rivayeti, sanık aleyhine hukuken geçerli bir ikrar sayılamaz.

Savunmanın, (yargılanan fiilin tipe uygunluğu) başlıklı beşinci bölümünde; rüşvet suçunun unsurları bilimsel görüşler ve yargısal uygulamalara dayanılarak açıklandıktan, dava konusu rüşvet suçunun belirgin nedeninin sevk kararında ortaya konulmadığı ve iddia makamının da, TBMM tarafından «son tahkikatın açılmaması kararı» verilmiş bir konuyu rüşvet iddiasının nedeni olarak gösterdiği yolunda önceki bölümlerde yazılı savunmalar yinelandıktan sonra, mütalâada rüşvet nedeni olarak gösterilen konularda sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın kanunen görevli olmadığı ve icra yetkisinin bulunmadığı ileri sürülmüş ve şu gerekçelere dayanılmıştır :

233 sayılı KHK'nin 60. maddesine göre DİTAŞ, TÜPRAŞ ve Petrol Ofisi «bağlı ortaklık» niteliğinde olup, aynı KHK'nin 2/5. maddesine göre de bağlı ortaklıklar anonim şirket kuruluşuna sahiptirler ve özel hukuk kurallarına bağlı olarak faaliyette bulunurlar. Salt bu nedenle Bakanın, bu ortaklıklar üzerinde doğrudan, hukuki bir icra yetkisi yoktur. KHK'nin 26. maddesine göre ortaklık yönetim kurulunun ibrası yetkisi de Yüksek Denetleme Kuruluna aittir. 40. maddeye göre, ortaklığın bağlı bulunduğu Bakanlık, sadece ortaklık faaliyetinin, kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlidir. Ancak bu yetki «kuruluşların görev ve yetkilerini daraltmayacak, normal faaliyetlerini aksatmayacak şekilde» kullanılacaktır. Öğretide de, bu tür kuruluşlar üzerinde Bakanların, icra ve faaliyetleriyle ilgili karar almak yetkisinin

bulunmadığı, sadece bir tür idari vesayetin söz konusu olduğu kabul edilmiştir. Şu halde, rüşvetin belirgin sebebi — Görev ilişkisi, yasal normlara, öğretiye ve uygulamaya uygun bir biçimde belirlenmiş değildir.

Savunmanın (Somut olayla ilgili değerlendirme) başlıklı altıncı ve son bölümünde şu görüşlere yer verilmiştir :

Adnan KAHVECİ soruşturma boyunca, Uğur MENGENCECİOĞLU da, 30 milyonun İş Bankasından çekiliş tarihinin 26 Aralık olduğunun banka dekontundan anlaşılmasına kadar olay tarihinin 25 Aralık olduğunu ifade ve ısrar etmişlerdir. Tarihler hatırlanırken hata edilebilir, fakat tarih 25 Aralık Salı günü denilerek verilirse tarih yanlışlığı yok demektir. Bunun gibi, Uğur MENGENCECİOĞLU, teypi olaydan bir hafta önce aldığı suç üstü yakalanır biçimde ortaya çıkmasına kadar teypin kendisinde 1,5 saat kaldığını söylemiş ve bu yönden de Adnan KAHVECİ'ye uyum sağlamaya çalışmıştır. Adnan KAHVECİ, olayın kendisine telefonla aksettirildiğini, Uğur MENGENCECİOĞLU ise olayı Adnan KAHVECİ'ye Başbakanlıkta anlattığını söylüyor. Ancak olayı ilk kez İstanbul'da görüşmüşlerdir. İstanbul görüşmesinin neden saklanmak istendiğini anlamak mümkün değil. İki tanığın yanlışlarda birleşmeleri bir tertibi ortaya koymaktadır. Keza, Uğur MENGENCECİOĞLU, tarih sırasına göre olayları anlatmak isterken, kendisinden rüşvet istenilmesinin tarihini ve nedenini soruşturma boyunca sürekli değiştirmiştir. Uğur MENGENCECİOĞLU'nun iş arkadaşları da bu değişikliklere hemen uyum sağlamışlardır. Sürekli tarih değiştirmenin nedeni belli olmaktadır. Gerçekten, Uğur MENGENCECİOĞLU, Soruşturma Komisyonu önündeki ifadelerinde, olmayan bir rüşvet anlaşması için açık bir neden gösterememekle beraber, genel ifadelerle zorluklardan, gemilerine yük verilmeyişinden ve istihkakları zamanında alamadıklarından şikayet ederek olayın sebebi olarak navlun konusuna davetiye çıkarmıştır. Ancak, fazla fiyatla akaryakıt sağlamaktan dolayı son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına karar verilince navlun nedenine dayanmak imkansızlaşmış ve yeni bir neden yaratmak gerekmiştir. Para isteme sebebini bu kez gemi alımına dayandırabilmek için olay tarihini daha gerilere çekmek gereğini duymuş ve Yüce Divan'da bu kez temmuz ayından söz etmeye başlamıştır. Bu bakımdan rüşvet iddiasının hukuken geçerli bir se-

bebi yoktur. İddia Makamı da, rüşvet nedenini (rüşvet Büyük Selçuklu gemisiyle ilgili bulunmaktadır) diyerek tek bir cümle ile açıklamaya çalışmıştır. Bu sonuca varırken, Uğur MENGENECİOĞLU tarafından sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a atfedilen sözler arasına İddia Makamı da kendiliğinden (bu işini halledirim) sözcüklerini eklemiştir.

Rüşvet verilmesini ve istenmesini gerektiren hiç bir sebep bulunmadığı muhbir ve ortaklarının ifadeleriyle ortaya çıktığına göre, bu tertibe girmelerinin sebebini de bulmak gerekir.

Bundan sonra savunmada siyasal olaylara ve gelişmelerine değinildikten sonra özet olarak şu sonuç çıkarılmaktadır :

Bir tarafta, 33 yaşında olmasına rağmen politik tabanda ve güçler dengesinde aktivitesini fazla artırmış, yapma denileni yapan, yabancı petrol şirketleriyle alışılmışın dışında bir üslupla konuşan, madeni yağ dağıtımındaki aksaklıklara el atan, enerji sorununa etkin konularda çıkışlar yapan, içte ve dışta menfaat kavramları açısından tehlikeli ve istenmeyen ve bu nedenle ilk fırsatta pasifize edilecek bir bakan; öbür tarafta da mutlak kesin sonuç arayan odaklar ve bu yolda yapılacak her girişime içtenlikle destek verecek bir ticari işletme vardır.

NETİCE VE TALEP aynen şöyledir :

«1 — Esasen, hukuken gerçekleşmiş bir muhakeme şartının bulunmadığı için, davanın reddini,

2 — TBMM'nin «soruşturmaya yer olmadığı kararı» işbu davada yargılanan uyuşmazlığı, yargılanmış uyuşmazlık durumuna getirdiği ve ayrıca yargılanacak iddia kapsamında bir uyuşmazlık söz konusu olmadığı için davanın reddini,

3 — Müvekkillerimize isnat edilen fiilin yasal geçerliliği bulunan kanıtlarla kanıtlanamadığı açıkça görüldüğünden, fiilin sübuta erdiği ileri sürülemez. Hiç değilse, bu konuda kuvvetli bir şüphe mevcuttur ve giderilmemiştir. Bu açıdan, şüpheden sanığın yararlanması gerekir. Kaldı ki, İddia Makamı tarafından sübuta erdiği ileri sürülen fiilin «rüşvet suçu tipi»ne uygun olmadığı da anlaşılmaktadır. Bu açılardan, davanın reddi cihetine gidilmediği takdirde, rüşvet suçu oluşmadığı için, müvekkillerimizin beraatine karar verilmesini bilvekele talep ve rica ederiz.»

DELİLLERİN DEĞERLENDİRİLMESİ :

Türkiye Büyük Millet Meclisi İsmail ÖZDAĞLAR'ın «UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEİ-OĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000.— lira rüşvet aldığı iddiası konusunda elde edilen deliller mahkemece takdir olunarak eylemine uyan TCK'nun 211 inci maddesi delaletiyle 213 ve 225 inci maddelere göre muhakeme edilmek üzere Anayasa'nın 100 üncü maddesi uyarınca Yüce Divan'a sevkine» karar vermiştir.

Suç konusu olayda rüşvet suçunun öğelerinin oluşup oluşmadığının incelenmesi gerekir.

A — GÖREV SORUNU :

Anayasanın 148. maddesinde, Yüce Divan'da yargılanacak kamu görevlileri sayılmış ve yargılama bu kişilerin «görevleriyle ilgili suçları»na inhisar ettirilmiştir. Sanık İsmail ÖZDAĞLAR, suç tarihindeki Bakanlar Kurulunun üyesi sıfatıyla Yüce Divan'da yargılanacak kişilerdendir. Bunun yanında suçun da bakanlık göreviyle bağlantılı bulunması gerekir. Bu nedenlerle, hem rüşvet suçunun yasal öğeleri, hem de Yüce Divan'da yargılama konusu olacak suçların görevle ilgili bulunması koşulu bakımından Devlet Bakanlığı görevlerinin kapsamını genel olarak belirlemek zorunluluğu vardır.

Bakanlıkların kuruluş ve görev esaslarıyla ilgili 27.9.1984 günlü, 3046 sayılı Kanun'un 4. maddesinde Devlet Bakanının görev, yetki ve sorumlulukları aşağıdaki biçimde düzenlenmiştir :

«Madde 4. — Başbakana yardım etmek, Bakanlar Kurulunda koordinasyonu sağlamak, özel önem ve öncelik taşıyan konularda tecrübe ve bilgilerinden istifade edilmek amacıyla Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile Devlet Bakanları görevlendirilebilir.

a) Devlet Bakanları, Başbakan tarafından verilecek görevleri yerine getirirler.

b) Devlet Bakanlarının sayısı yediyi geçemez.

c) Devlet Bakanlarından en çok ikisi Başbakan Yardımcısı olarak görevlendirilebilir.

d) Bu Kanunun 11 inci maddesinde belirtilen bakanlık ilgili kuruluşları, Başbakanın teklifi ve Cumhurbaşkanının onayı ile, Başbakanlıkla veya diğer bakanlıklarla ilgilendirilebilir.

e) Devlet Bakanı ve Başbakan Yardımcıları ile Devlet Bakanlarının danışma ve büro hizmetlerini yürütecek personele ait kadrolar Başbakanlık kadro cetvelinde gösterilir.» Aynı Yasanın 21. maddesinin son fıkrasına göre: «Her bakan, ayrıca emri altındakilerin faaliyet ve işlemlerinden de sorumlu olup, bakanlık merkez, taşra ve yurt dışı teşkilatı ile bağlı ve ilgili kuruluşların faaliyetlerini, işlemlerini ve hesaplarını denetlemekle görevli ve yetkilidir.»

Benzer bir kural da 233 sayılı «Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararname»nin 40. maddesinde yer almıştır. Maddeye göre;

«1. İlgili bakanlık; teşebbüs, müessese ve bağlı ortaklık faaliyetlerinin kanun, tüzük ve yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetmekle görevlidir.

2. Birinci fıkrafta belirtilen amaçla ilgili bakanlık, gerekli hallerde teşebbüslerin hesaplarını ve işlemlerini teftiş ve tahkike tabi tutmaya ve bunların iktisadi ve malî durumlarını tesbit ettirmeye yetkilidir. Bu yetki, kuruluşların görev ve yetkilerini daratmayacak, normal faaliyetlerini aksatmayacak şekilde kullanılır.»

Aynı Kanun Hükmünde Kararnamenin 24. maddesi ilgili bakanın atama yetkisini de şöyle belirlemiştir: «Genel Müdür, ilgili bakanın teklifi üzerine ortak karar ile atanır.»

«Yönetim kurulunun genel müdür ve özel kesim temsilcilerinin dışında kalan ve teşebbüsü temsil edecek üyeleri biri Hazine ve Dış Ticaret Müsteşarlığı'nın bağlı olduğu bakan tarafından önerilmek kaydı ile kendi mensupları arasından veya dışardan ilgili bakan tarafından atanır.»

B — YAPILMASI YA DA YAPILMAMASI GEREKEN İŞ :

Rüşvet suçundan söz edebilmek için failin yapmaya ya da yapmamaya mecbur olduğu işi belli bir menfaat karşılığı, yapmak ya da yapmamak için rüşvet verenle anlaşması gerekir. İsmail ÖZDAĞLAR'ın 25 milyon lirayı hangi işi yapmak ya da yapmamak için aldığı araştırılmalıdır.

Devlet eski Bakanı Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın yapacağı hangi iş karşılığında rüşvet istediği konusunda Uğur MENGE-NECİOĞLU bağdaştırılması olanaksız, her biri ancak bir olasılığı dile getiren ve belirtilen nitelikleri itibariyle hükme dayanak olamayacak beyanlarda bulunmuştur.

1 — Ankara Cumhuriyet Savcılığına verdiği ifadede, «Büyük Selçuklu adını verdiğimiz gemimize 15 dolardan yük almak için beklemeye başladık. Ancak aradan ... bizi tedirgin edebilecek bir zaman geçtikten sonra yük alamayınca konu hakkında görüşmek üzere tekrar Ankara'ya geldim... Eylül ayında kendisi ile karşı karşıya görüşme fırsatını elde ettim... İsmail ÖZDAĞLAR bana, bu konuyu hallederiz gemiye yük de veririz yalnız bana şeker paketi şeklinde eve bırakabilirsiniz, çikolata paketi şeklinde Bakanlığa da getirebilirsiniz, miktar söylemiyorum... Büyük Selçuklu Gemisi Eylül sonunda yüklendi... Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'la yeniden bir görüşme yaptım... geminin yanaşması için tedbir alınması gerektiğini izah ettim... bu konuda gerekli her türlü tedbiri aldıracağını ve benim endişe etmemem gerektiğini bana beyan etti. Ve arkasından da gemi Türkiye'ye gelip yükünü boşaltıp navlunumuzu aldıktan sonra kendisine navlun bedeli üzerinden % 2,5 paranın da verilmesi gerektiğini söyledi. Ben kendisine peki diyerek cevap verdim» demektedir.

2 — Uğur MENGENCEOĞLU, Soruşturma Komisyonu önünde aynı konuya ilişkin olarak, şunları söylemiştir :

«Devlet Bakanını bir kere daha ziyaret ettim. Çünkü geminin yük alması geçmişti. Bu görüşmem esnasında ... herhangi bir sebep bulup herhangi bir giriş yapmadan herhangi bir bahane veya sebep göstermeden şu lafları söyledi : Uğur bey dedi, bana dedi eve dedi şeker paketi şeklinde getirirsiniz, buraya çikolata şeklinde getirirsiniz... miktarını dedi size sonra söyleyim» (Soruşturma Komisyonu s. 111).

«Gemi geldiği zaman biz navlunumuzu aldığımız zaman Devlet Bakanına bunu vereceğiz ve ondan sonra da gelecek olan her gemide vereceğiz...» (Soruşturma Komisyonu s. 112).

«Bu iki tane geminin alınışı esnasında bizim Sayın Bakanla aramızda bir pazarlık geçmedi... Çünkü bu alınan büyük geminin alınması bir yerde forse (zorunlu) olmuştur... parayı ve-

rirseniz anlaşma yapabiliriz diye bir şey yok» (Soruşturma Komisyonu s. 129).

«Belki ilk şeker veya çikolata paketi meselesi Temmuz ayı civarında olması icap ediyor» (Soruşturma Komisyonu s. 132).

«Bu rüşvet hadisesinden önce halledilmiş bir şey yok. Rüşvet hadisesinden, para istenmeden evvel Büyük Selçuklu Geminin alınması için Bakanla mutabık kalınıyor. Bir para isteme durumu yok. Para istendikten sonra, bu para hadisesinden sonra 2 Ocak tarihli teleks var DİTAŞ'la. Hâlâ sürtüşmeler devam ediyor.» (Soruşturma Komisyonu s. 142).

«Büyük Selçuklu'nun alınışı sırasında Bakanla yapmış olduğumuz görüşmede ...Bakan, «Ben sana bu gemiyi aldırırım ve 2,5 - 3» gibi laflar etti. Fakat bunu takip eden görüşmede bu hadise oluyor» (Soruşturma Komisyonu s. 169 - 170).

«Navlunun yüzde 2,5'u. Aşağı yukarı 50 milyon eder diyoruz ve veriyoruz yarısını; fakat sıkıntılar devam ediyor, nitekim bu bant içerisinde bir tane genel müdürün ismi geçiyor, «Onlar yapıyorlar, onları değiştireceğim» diyor. Bunları söylüyor Sayın Bakan. Yani, ben sana şunu verdim, bunun karşılığında bunu alırım yok; ancak konuşma esnasında bu 2,5'u yalnız Büyük Selçuklu'da değil, bizim bütün gemilerimizde de alabileceği... kanaati uyandı bende.. bir pazarlık yapmıyoruz. Yüzde 2,5 bana vereceksin; ama ben senin şu işini hallederim demiyor. Ortada zorluklar var, bu zorlukları halledeceğinden bahsediyor» (Soruşturma Komisyonu, s. 170 - 171).

3 — Aynı tanık rüşvet nedeni konusunda duruşmada da değişik ifadeler vermiştir :

«Temmuz ayının içlerinde tekrar ziyaret ettim ve «Bu şekilde bir gemi alınmakta, böyle bir gemi alınacaksa biz de böyle bir taşımaya talibiz» dedim. Çünkü, böyle bir gemiye öngörülen navlun nispeti bir hayli yüksekti... bu toplantıda, bu görüşme esnasında Sayın eski Bakan şu şekilde bir laf söyledi; masasından ayağa kalkarak, bana buraya şeker paketi şeklinde yahut eve şeker paketi şeklinde, buraya çikolata paketi şeklinde, ikisini karıştırmış olabilirim, fakat bir tanesi çikolata paketi, bir tanesi şeker paketi şeklindedir, getirebilirsiniz dedi» (Duruşma Tutanağı, s. 166 - 167).

«... geminin yükünde bazı gecikmeler oldu sanıyorum. Ben Sayın Bakan bir kere daha ziyaret etme imkanını hissettim. Bu sırada verecek olduğumuz rakamın adı takılmıştır, yüzde 2,5 olarak» (Duruşma Tutanağı, s. 168).

«Zorluklar gemilerin trafiğinde, navlunların tahsilatında zorluklar var. Ayrıca ortada bir taleple gidiyoruz eski Sayın Bakana. «Bir gemi de biz alalım» diyoruz. Bir zorlama var. E, bunların neticesinde bir talep oluyor» (Duruşma Tutanağı, s. 221).

«Büyük Selçuklu'yla sınırlıdır diye kesin bir şey koymadım burada. Bahsettiğimiz mevzu hep Büyük Selçuklu'yla geçtiği için konuştum. Fakat diğer gemilerden de yüzde 2,5 vereceğimiz kanaati bende mevcuttu. Fakat bunun da adını koymamıştık, hangi tarihten itibaren vereceğimizin adını koymamıştık» (Duruşma Tutanağı, s. 244).

«Temmuz ayında para istenmiştir, yani biraz evvel Sayın eski Bakanın da bahsettiği şeker, çikolata paketi mevzubahis edilmiştir. Eylül ayındaki ziyaretim esnasında, navlunun gecikeceği, navlunun verilmeyeceği endişesi hakim» (Duruşma Tutanağı, s. 255).

Rüşvet nedeni konusunda tanık Adnan KAHVECİ, Uğur MENGENCELOĞLU'ndan bu paranın, sıkıntısız yük alabilmesi için istendiğini söylemiş (Duruşma Tutanağı, s. 278), diğer tanıklar Başbakan Turgut ÖZAL, UM Denizcilik Ticareti A.Ş. İdare Meclisi Murahhas üyesi Enver TOPRAK ve aynı şirketin hukuk müşaviri Aytekin OZAN, rüşvetin hangi iş karşılığında istendiği konusuna açıklık getirecek beyanda bulunamamışlardır.

İsmail ÖZDAĞLAR'ın Yüce Divan'a sevkine ilişkin TBMM kararı ve bunun dayanağını oluşturan 9/328 Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporu, rüşvet nedenini daha karmaşık ve saptanması olanaksız bir hale getirmiştir. Şöyle ki :

Şanlıurfa Milletvekili Osman DOĞAN ve arkadaşlarınınca verilen soruşturma önergesinin kabulüyle kurulan 9/328 Esas Numaralı Meclis Soruşturması Komisyonu Raporunda; önergede suç unsurlarının gerekli şekilde ve hukuki yönleri ile belirtilmemiş olduğuna değinildikten sonra, suç konusu iki madde halinde belirlenmektedir :

«Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın;

1 — Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur MENGENCECİOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı; bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü,

2 — UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur MENGENCECİOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000 lira rüşvet aldığı.»

Bu ayırım, iki kısım halinde düzenlenen Meclis Soruşturması Komisyonu Raporunun kısım başlıklarını oluşturmuştur.

(1) no.lu isnadın incelendiği birinci kısımda delillerin tahlil ve münakaşası yapıldıktan sonra :

«Bu duruma göre;

1 — Devlet Bakanlığının bağlı kuruluşu olmayıp bir yan kuruluşu niteliğinde bulunan DİTAŞ'ın ilgili Bakandan emir ve talimat almaksızın, deniz taşımacılığı yapan firmalarla anlaşmalarını re'sen yaptığı, hampetrol nakil şeklini, adedini ve navlun fiyatını yönetim kurulu kararı ile tayin ve tespit ettiği, uygulanmasının ise, DİTAŞ Genel Müdürü tarafından yürütüldüğü, büyük tonajlı gemi satın alınmasının da Devlet politikası olarak tespit edilerek uygulamaya konulduğu, anlaşmaların yapıldığı tarihte en büyük hampetrol bağlantımız olan İran ile Irak arasındaki harbin şiddetlenmesi ve bu arada UM firmasına ait Büyük Hun tankerinin bombalanarak yara alması, Kharg adası (İran) dan yapılacak hampetrol naklini tehlikeli ve riskli bir duruma getirmiş olduğundan, navlun tespiti sigorta ve EHRSP (Ekstra Harp Riski Sürprimi) işlerinde farklı fiyat tespiti mecburiyetini ortaya çıkardığı anlaşılmış ve dolayısıyla belirli firmalara özel işlem yapılarak fazla navlun ödendiği ve bu suretle Devletin zarara uğratıldığı iddiası tahakkuk etmemiş ve netice olarak, Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konularda yapılan işlemlerle görev ve yetkisi bakımından doğrudan doğruya bir illiyet rabitası bulunmadığı kanaatine varılmıştır» denilmektedir.

Raporun sonuç bölümü ise :

«I — Soruşturmanın birinci kısmına ait delillerin tahlil ve münakaşası bölümünün (1) ve (2) nci bentlerinde belirtilen;

Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devletin zarara uğrattığı; bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden ve suç niteliğinde görülmediğinden, bu konulardan dolayı hakkında son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına oybirliğiyle karar verilmiştir biçimindedir.

Yukarıdaki sonuç, 15.5.1985 günlü, 19 sayılı TBMM kararına aynen yansımıştır.

Aynı kararda rüşvetin hangi iş karşılığı alındığı belirtilmemiş, İsmail ÖZDAĞLAR'ın «Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000.— lira rüşvet aldığı» denilmek suretiyle sanık Yüce Divan önüne sebepten soyutlanmış bir rüşvet isnadıyla sevk edilmiştir. Rüşvet nedeni Meclis Soruşturması Komisyonu Raporunda da açıklanamamıştır.

Her ne kadar Soruşturma Komisyonu Raporunun ikinci kısmına ait «Delillerin tahlil ve Münakaşası» bölümünün (4) no.lu bendinde Uğur MENGENCEOĞLU hakkında suç duyurusunda bulunulurken, muhbirin «... gemilerine tam kapasite yük verilmesini, gemilerinin boş bekletilmemesini ve gemilerinin sefer sıralarının belirlenmesindeki zorluklarla bu gibi sebeplerden doğan sıkıntılarının giderilmesi için» İsmail ÖZDAĞLAR'a rüşvet verdiği belirtilmek suretiyle rüşvet nedeni konusunda dolaylı bir belirleme yapılmışsa da sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın bu konularda bir eylemi saptanamamıştır.

Tanık Uğur MENGENCEOĞLU ifadesinde, yer yer, ULCC tipi tankerle hampetrol taşınması konusunda CERRAHOĞLU Firmasıyla imzalanan anlaşmanın bir benzerinin de kendi firmasıyla yapılması isteminde bulunduğu, İsmail ÖZDAĞLAR'ın rüşvet istediğini söylemektedir. Yine ifadelerinin kimi yerlerinde Büyük Selçuklu tankerinin alınıp yüke hazır duruma getirilmesine karşın yük verilmekte gecikildiğini bunun üzerine sanık Bakan'ı ziyaret ettiğinde rüşvet istemiyle karşılaştığını beyan etmektedir. Soruşturma Komisyonu Raporunun rüşvet suçuna ilişkin ikinci kısmında Uğur MENGENCEOĞLU'nun

ifadesi özetlenirken diğerleri arasında özellikle bu iki konuya yer verildiğine göre bunların rüşvet nedeni sayılıp sayılmıyacağı incelenmelidir. Bu iki eylem men'i muhakeme kararı kapsamı dışındadır.

Gerçekten, TBMM'nin 15.5.1985 günlü, 19 sayılı sevk kararının 1 no.lu bendinde «Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı; bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili» eylemleri hakkında Yüce Divan'a sevkine mahal olmadığına karar verilmiştir. Böylece muhakemenin men'ine ilişkin hususlar iki eyleme inhisar ettirilmiştir.

Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun belirtilen konularla ilgili ifade özetine, Soruşturma Komisyonu Raporunun yalnızca rüşvete ilişkin kısmında yer verilmekle kalınmamış, aynı ifadelere Yüce Divan'a sevke yer olmadığının önerildiği birinci kısmında da değinilmiştir. Üstelik, değerlendirme yapılırken, büyük tonajlı gemi satın alınmasının devlet politikası olarak uygulamaya konulduğu, «...UM Denizcilik Firmasına ait süper büyüklükte (ULCC) Büyük Selçuklu Gemisi için de Süveyş gidiş - Kharg Cape dönüşü için navlun 15.00 dolar/ton ve 6 ay içinde 2 sefer garantili anlaşma yapıldığı, buna göre de ham petrol nakliyatı programına uygun şekilde yapılarak bedelinin Türkiye Petrol Rafinerileri A.Ş. (TÜPRAŞ) tarafından ödenmekte olduğu ve bu navlun ve güzergâh tesbitleri ile doğrudan doğruya DİTAS Genel Müdürlüğünün navlun bedeli ödemelerinin de TÜPRAŞ Genel Müdürlüğünce yapıldığı ve bu işlemlerle Devlet Bakanının doğrudan doğruya bir ilgisi bulunmadığı» belirtilmiştir.

Büyük Selçuklu tankerine yük verilmesi konusuna gelince :

UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketiyle imzalanan 9.8.1984 günlü zeyilnamenin 1. maddesinde; armatörün alacağı asgari 315.000 DW tonluk petrol tankerini 1 Eylül 1984 tarihinden itibaren yükleyici teyidine bağlı olarak Eylül 1984 ayı içinde belirlenecek bir tarihte Kharg Adası'nda yüke girecek şekilde hazırlamayı kabul ve taahhüt ettiği belirtildikten sonra 10. maddesinde, DİTAS ile armatör arasında mevcut 2 Mart 1984 günlü anlaşmadaki 1 Mart 1984 tarihi 1 Eylül 1984 olarak değiştirilecektir denilmektedir. Böylece, atıf yapılan petrol taşıma anlaş-

masının 4. maddesi «Konu taşımaların yapılacağı süre yükleme tarihleri itibariyle 1 Eylül 1984 ile 31 Aralık 1984 tarihleri arasındaki süredir...» biçimini almıştır (TBMM Gelen Evrak 20-Ek: 1).

Ayrıca DİTAŞ Genel Müdürlüğünce, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketine yollanan 2.8.1984 günlü teleksde, şirketiniz tarafından alınacağı bildirilen ULCC'ye, TÜPRAŞ'tan alınan bilgilere göre ancak Eylül 1984 ayı içerisinde ilk yük verilebilecektir denilmekte ve tankerin Eylül 1984 te İran otoritelerinin teyid edeceği tarihte yüke girebileceğinin bildirilmesi istenmektedir (Soruşturma Komisyonu, Müteferrik Evrak 1 - 3).

Tüm bu belgelerin değerlendirilmesinden, ölü navlun (taşıma yapılmadan ödeme) göze alınmadıkça, DİTAŞ'ın Büyük Selçuklu tankerine Eylül 1984 ayı içerisinde yük vermek zorunluluğunda olduğu anlaşılmaktadır. Nitekim, Eylül ayının son günlerinde de olsa yük verilmiştir. Yükün sanık Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın müdahalesi üzerine verildiği konusunda delil bulunmamaktadır. Aksine, DİTAŞ Genel Müdürü tanık Turgay BELTAN ve Genel Müdür Yardımcısı tanık Orhan GÜREL bu konuda emir, öneri ya da talimat almadıklarını bildirmişlerdir (Duruşma Tutanağı, s. 383; Soruşturma Komisyonu, s. 38).

UM Denizcilik Şirketine ait tankere eylül ayının 29 unda yük verilmesi konusunda tanık Orhan GÜREL, «Eylül başında gemi hazır olamayacaktı, eylül başında da Irak ile yapılan özel anlaşma nedeniyle sadece iki defa ve belirli aralıklarla gemi gönderilebileceği için, birinci bölümün nominasyonları yapılmıştır, Büyük Selçuklu ayın sonundaki bu programı beklemek zorunda kalmıştır» demektedir.

Belirtilen nedenlerle, ULCC tipi tankerle taşıma yapması için UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketiyle anlaşma yapılması ve anılan tankere yük verilmesinin çabuklaştırılması konularının rüşvet nedeni sayılmasına imkan görülmemiştir.

Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesinde de belirli bir rüşvet nedeni gösterilmemiş «... o halde, rüşvet Büyük Selçuklu gemisiyle ilgili bulunmaktadır» denilerek genel bir değerlendirmeye gidilmiştir. Bu değerlendirme Uğur MENGENCİOĞLU'nun «Büyük Selçuklu'nun alınışı sırasında Bakanla bir kaç defa yaptığımız görüşmede, bakan ben sana bu gemiyi

aldırırım ve 2,5 - 3 gibi laflar etti» biçimindeki beyanına dayan-
dırılmıştır.

Sonuç olarak, olayın başlıca tanığı Uğur MENGENCEİOĞ-
LU'nun rüşvet nedeni konusunda sürekli değiştirdiği ifadeleri-
nin itibara ve kabule şayan görülmemesi; sevk kararında rüş-
vetin belli bir nedene bağlanmaması gözönünde bulundurularak
olaylar ayrı ayrı incelenmiş, belli bir rüşvet nedeni saptanama-
mıştır.

Paranın belli bir işin yapılması ya da yapılmaması için ist-
endiği belirlenemediği gibi Devlet Bakanlığının ilgili kuruluş-
larıyla iş yapan UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinin ayrı-
calıklı muamele görmesine, çıkmış ya da çıkacak engellerin aşılm-
masına, sağlanan menfaat sayesinde kurulan iyi ilişkilerine do-
laylı biçimde yardımcı olduğu da düşünülememektedir. Dosya
içeriğine göre belli bir nedene bağlanarak saptanma-
mayan menfaatin etkisiyle sanığın Uğur MENGENCEİOĞLU ya-
rarına müdahalelerde bulunduğu bu itibarla kabul edilememiş-
tir.

Belirtmek gerekir ki, Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan
25.000.000 liranın hangi nedenle alındığı konusu araştırılırken,
15.5.1985 günlü, 19 sayılı TBMM kararı ile bunun dayanağını
oluşturan Meclis Soruşturması Komisyonu Raporundaki son
soruşturmanın açılmasına yer olmadığı kararına konu olan olay-
lar sürekli gözönünde tutulmuştur. Bu bakımdan, savunmada
ileri sürülen, yargılanmış işlerin yeniden yargılanma konusu ya-
pılmakta olduğu yolundaki görüşler dayanaksız kalmaktadır.

Aynı biçimde, savunmada Meclis Soruşturması Komisyonu-
nun iddia ile bağlı olma ilkesine aykırı davrandığı ve sevk ka-
rarında yargılanacak eylemin açıkça belirtilmediği de ileri sü-
rilmektedir. Yukarıda da değinildiği gibi Soruşturma Önerge-
sinde ciddi bir yolsuzluktan söz edilmekle yetinilmiştir. Öner-
genin gerekçesinde yolsuzluğa ilişkin kimi açıklamalar bulun-
maktadır. Meclis Soruşturması Komisyonu, gerekçedeki bu id-
diaları esas alıp iki grupta toplayarak soruşturmayı yürütmüş,
sevk kararında da bu ayırımı sadık kalınmıştır. Bu durumda,
Meclis Soruşturması Komisyonu Raporunda ve sevk kararında
iddia ile bağlı kalınmadığı yolundaki savunma yerinde görül-
memiştir.

Sevk kararında yargılanacak eylemin açıkça belirtilmediği
konusuna gelince : 1.7.1985 günlü ara kararında belirtildiği gibi

Yüce Divan'a sevk kararı ile bunun dayanağını oluşturan Soruşturma Komisyonu Raporu'nda maddi vakıalar yeterince açıklanmıştır.

C — HAKSIZ MENFAAT SAĞLANMASI KONUSU

Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun İsmail ÖZDAĞLAR'a 25.000.000 lira haksız menfaat sağladığı gerekçeleri aşağıda belirtileceği üzere, sabit olmuştur. Ancak paranın akibeti konusunda yapılan araştırmalar sonuç vermemiştir.

Soruşturma Komisyonu'nun istemi üzerine yetkili Sulh Ceza Mahkemelerince verilen karar gereğince 14.3.1985 gününde sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, 18.3.1985 günü sanık Ali ÖZDAĞLAR'ın ve 19.3.1985 günü de sanık Mehmet KAYMAK'ın konutlarında arama yapılmış, suç konusu 25.000.000.— lira ele geçirilememiştir.

Yine Soruşturma Komisyonu'nun aldığı karar gereğince Türkiye'deki bankaların tüm şubelerinde, sanıklarla eş ve çocukları adına açılan hesaplar sorulmuşsa da paranın izine rastlanamamıştır.

Tapu Sicil Kütükleri üzerinde yapılan araştırmalar da suç konusu parayla ilgi kurulabilecek bir taşınmaz mal kaydı bulunmadığını göstermiştir.

Öte yandan,

9.1.1985 günlü «durum tesbit zabtı»na ve bunu doğrulayan tanıklar Yaşar ZEYBEK ve Mehmet BİLER'in ifadelerine göre; sanık İsmail ÖZDAĞLAR, istifa ettiği 5 Ocak 1985 günü Bakanlığa haber ulaştırarak makam ve çalışma odalarındaki özel eşyasının eve gönderilmesini istemiştir. Sanığın eşyası toplanırken bir el çantası içerisinde 10.000'er liralık banknotlardan oluşan ve «29 Ağustos 1984 İş Bankası» kaşesini taşıyan bandrollle sarı 1.000.000.— lira ele geçirilmiştir. Sanık İsmail ÖZDAĞLAR, oğlunun sünnet düğünü dolayısıyla Volkan KARABAĞ adlı arkadaşından 1 milyon lira borç aldığını, kullanılmayan bu parayı bir bankaya yatırmak üzere 1984 Ekim ayı içerisinde evinden Bakanlığa getirdiğini, fakat orada unuttuğunu açıklamıştır (Soruşturma Komisyonu s. 47 - 51, 64, 81, Yüce Divan Tutanağı s. 90 - 95). Tanık Volkan KARABAĞ, Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a borç olarak 900.000 lira verdiğini paranın bandrollü olmaması lazım geldiğini bildirmiştir (Duruşma Tutanağı, s. 696).

Bakanlık Özel Kalem Müdür Yardımcısı tanık Mehmet BİLER ise bu paranın, sanık Bakan'ın 1985 yılı ilk üç aylık maaşı olabileceği yolunda ifade vermiştir (Duruşma Tutanağı, s. 722).

Telif edilemeyen bu çelişik ifadeler ve bandrol üzerindeki tarih karşısında, büroda bulunan 1.000.000 lira ile suç konusu para arasında ilişki kurulamamıştır.

Paranın ele geçmemesine rağmen 25.000.000 liranın sanık İsmail ÖZDAĞLAR tarafından alındığını sübuta erdiren delillerin değerlendirilmesine gelince :

1 — Ses bantı :

Ses bantında Uğur MENGENCEİOĞLU'nun «Ben size bu çantadaki evrakları bırakacağım... sonra herhalde siz bunu İsmail Beye vereceksiniz» yolundaki sözlerine karşılık sanık Ali ÖZDAĞLAR'ın «Evet, söyledi efendim... ben babasıyım» biçimindeki cevabı bir çantanın verilip, alındığını ortaya çıkarmaktadır.

Ses bantının devamında yine Uğur MENGENCEİOĞLU'nun sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a hitaben söylediği «Aldılar sağolsunlar, arabayla getirdiler içinde 25 var yarısıdır, aşağı yukarı yarısıdır öyle midir?» yolundaki sözleriyle çantanın içerisinde evrak değil para bulunduğu belli olmaktadır. Esasen sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a çanta içerisinde verilecek olan şey gerçekten evrak olsaydı, Uğur MENGENCEİOĞLU Bakan'ın yanına gittiğine göre, sanık Ali ÖZDAĞLAR'ı aracı yapmasına gerek kalmazdı.

Açıklanan bu olgular, ses bantında geçen konuşmalardan çıkarıldığına göre, ses bantının delil sayılıp sayılmayacağı konusu üzerinde durmak gerekir. Savunmanın dayandığı bilimsel bir görüşe göre «... bantlarda kayıtlı konuşmaların taklitten mi ibaret olduğunun ve bantlarda montaj bulunup bulunmadığının, dolayısıyla bantta kayıtlı sesin sahibinin, teknik aletler kullanılması ile fenni şekilde objektif olarak tesbiti henüz mümkün olamamaktadır».

Ancak bu davadaki bantın özellikleri gözönünde tutulmalıdır. Şöyle ki :

Bantın, dava ile ilgili bölümü 26 Aralık 1984 günü doldurulmuş ve aynı gün Başbakan'a ulaştırılmış durumdadır.

Tanık Başbakan Turgut ÖZAL, bantın, belirtilen günde «öğle üzeri» ya da, «öğleden biraz sonra» Adnan KAHVECİ tarafından getirildiğini ve ilgili bölümünü o zaman dinlediğini bildirmiştir (Soruşturma Komisyonu s. 7, 8, Yüce Divan Tutanağı s. 472, 482). Şu halde, suç delili ses bantı olduğu gibi, zaman geçirilmeksizin Başbakan'a ulaşmıştır. O andan sonra ses bantında montaj yapmak olanağı yoktur ve böyle bir iddia da zaten öne sürülmemiştir.

Ses bantının dava ile ilgili bölümü, yalnızca sanık İsmail ÖZDAĞLAR ile Uğur MENGENCEOĞLU'nun karşılıklı konuşmalarını içermekte olsaydı, savunmada değinilen teknik yöntemlerden yararlanılarak seslerin taklidi yoluyla ve hayali olarak hazırlanmış bulunduğu savı üzerinde durulabilirdi. Oysa ikisinden başka kişilerin örneğin Konya Milletvekili Ziya ERCAN ile Karadeniz Bakır İşletmeleri Genel Müdürü Doğan ÇEÇEN'in sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaretleri sırasında makam odasında geçen konuşmalarda ses bantında yer almaktadır. Bunlardan tanık Doğan ÇEÇEN ziyaret gün ve saatini Soruşturma Komisyonu'nda 26 Aralık 1984 günü «Saat 12 civarı», «öğle vakti», Yüce Divan'da da «11.30 veya 12.00'ye doğru» diyerek; tanık Ziya ERCAN da «Bakanlığa varış saatimiz 10.30 - 11.00 sularındaydı. Özel danışmanın odasında da uzun süre kaldığım için bakana daha fazla geç girdim» diyerek belirlemiştir. Adları geçen tanıklar ayrıca, Uğur MENGENCEOĞLU'nun daha sonra sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın makam odasına geldiğini bildirmişler ve kendilerinin ses bandına geçen konuşmalarını da kabul etmişlerdir. Orada konuşulan konu şu bakımdan önemlidir: Sesler taklit edilerek aslına uygun bir ses yaratılabilse dahi, ses bantına alınacak konu yaratılamaz. Bantta sesleri kayıtlı tanıklar Doğan ÇEÇEN ve Ziya ERCAN'ın, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaret edecekleri ve hele orada ne konuşacakları daha önceden bilinemiyeceğine göre, ses taklidi yoluyla bant imali burada söz konusu olamaz. Şu halde, suç delili ses bantının 26 Aralık 1984 günü Saat 12.00 den önce sesler taklit edilerek doldurulmuş olması düşünülemez.

Savunmada Doğan ÇEÇEN ve Ziya ERCAN'ın bantta geçen kimi konuşmalarını kabul etmedikleri belirtilmektedir. Tanık Ziya ERCAN, Soruşturma Komisyonunda bantta geçen bazı konuşmaları hatırlayamadığını bildirmiş, fakat herhangi bir söz

ya da konuşmayı reddetmemiştir. Tanık Doğan ÇEÇEN ise Soruşturma Komisyonunda ses bantındaki «Biz tanışmıyoruz» sözleriyle ilgili olarak «... ben böyle bir şey söylemedim» demiştir. Gerçekten, Ankara Cumhuriyet Savcılığı ve Soruşturma Komisyonunca düzenlenen bant çözüm metinlerinde konuşmaların kimlere ait olduğu belirtilmemiştir. Bu nedenle, Soruşturma Komisyonu üyelerinin kendi algılamalarıyla konuşmaların sahiplerini belirlemeye çalıştıkları ve değişik algılamalarda bulundukları, Komisyon tutanaklarının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Yüce Divan'ın görevlendirdiği bilirkişi kurulunca düzenlenmiş olan çözüm metninde ise, «Biz tanışmıyoruz» biçimindeki konuşmanın sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a ait «Tanışıyor musunuz?» konuşmasıyla iç içe yapıldığına işaret edilmiş ve «Biz tanışmıyoruz» sözlerinin sahibi belli edilememiştir. Açıklanan bu olgular karşısında tanıklar Ziya ERCAN ile Doğan ÇEÇEN'in ses bantında geçen kimi sözleri reddettiklerinden söz edilemez.

Kaldı ki, tanıklardan başka sanıklar İsmail ÖZDAĞLAR ile Ali ÖZDAĞLAR da bantta kayıtlı konuşmaların büyük bölümünü kabul etmektedirler. Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın kabul etmediği rakamlar ve Çankaya ile ilgili konuşmalarına gelince: Ses bantında kabul edilen konuşmaların yanına kabul edilmeyen konuşmalar ancak montaj yoluyla getirilebilir. Bu konuda Yüce Divan'ca bilgisine başvurulmuş 3 kişilik teknik bilirkişi kurulu; manyetik bantlarda montajı, «Farklı zamanlarda ayrı ayrı bantlara kaydedilmiş ses ve sözlerin amaca uygun biçimde birleştirilerek bir bantta toplanması ya da önceden kaydedilmiş bir bantdaki bazı ses ve sözlerin kayıttan çıkarılması ve/veya bunun yerine başka ses ve sözlerin eklenmesi» biçiminde tanımladıktan sonra olayda kullanılmış bulunan olympus marka veya benzeri mikro kaset kaydedicilerle doğrudan montaj yapılarak ses ve sözlerin farkedilemeyecek biçimde eklenmesi veya çıkarılmasının mümkün olmadığını, böyle bir bantta montaj yapılması istendiğinde, ayrı bantların çok sayıda kaliteli bant makineleri ile amaca uygun zamanlanarak ve birbiri ile her yönden yeknasaklığı sağlayacak biçimde çok kanallı mikser yardımıyla bir bantta kaydedilerek toplanması gerektiğini, her türlü araç, gereç ve dökümanların hazır olması halinde dahi, böyle bir montaj işleminin günler alacağını belirtmiştir. Oysa yukarıda değinildiği üzere, suç delili ses bantının dava ile ilgili bölümü 26 Aralık 1984 günü öğle saatlerinde doldurulmuş ve

«öğleden biraz sonra» da Başbakana ulaştırılmıştır. Aradaki 2-3 saatlik zaman içerisinde bantın önce tanık Adnan KAHVECİ'ye, ondan da Başbakana intikal ettirilmesinin alacağı vakit de gözönünde tutulunca, bu arada bir montaj yapmaya imkan kalmayacağı ortadadır.

Her ne kadar, Meclis Soruşturması sırasında Orta Doğu Teknik Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Bölümü uzmanlarınca verilen 29 Nisan 1985 günlü inceleme raporunda, bantta rastlanılan bir silintinin şüphe uyandırdığı belirtilmişse de Yüce Divan'ca görevlendirilen bilirkişi kurulu, bu silintinin «orijinal mikrokasetten 31 Ocak 1985 tarihinde TBMM teknik uzmanlarınca alınan kopyalarında bulunmadığını,... bu silintinin 31 Ocak 1985 ile 29 Nisan 1985 tarihleri arasında kullanma esnasında kayıt (REC) butonuna kısa süreli temas sonucu silici mıkna-tısının banta yaklaşmasından ileri geldiği» nin anlaşıldığını bildirilmiştir. Gerçekten de Soruşturma Komisyonunda 19 Şubat 1985 günü Uğur MENGENCEOĞLU'nun ifadesi alınırken «orijinal bantın», ses devir hızının değişmesinden önceki ve sonraki bölümlerini de kapsamak üzere tümünün dinlendiği, bu dinleme işleminin öteki tanıkların ifadeleri alınırken de yinlendiği, komisyon tutanaklarının incelenmesinden anlaşılmaktadır. Esasen, 29 Nisan 1985 günlü raporda, şüphe uyandırdığı bildirilen silintinin «Bant dinlenirken (yani PLAY düğmesi basılı iken) kazara kayıt (REC) düğmesine kilitlenmeyecek şekilde kısa bir süre basıldığında bantta kısa süreli bir silinti oluşabilir...» denilerek bu olasılığa o zaman da yer verilmiştir.

Suç delili ses bantının dava ile ilgili bölümünü içeren (B) yüzünde başka kayıtlar da bulunmaktadır. Bu konuda bilirkişi raporunda aynen :

«Bandın B yüzünde ... üç ayrı bölüm bulunmaktadır. Birinci bölümün başlangıcında, 1, 2 cm/sn lik hızla dinlendiğinde 13 saniye süren iki ayrı kayıta raslanmıştır, bu 13 saniyelik bölümün birkaç saniyesinin 2,4 cm/sn ile geri kalanının 1,2 cm/sn ile kaydedilen daha önceki kayıtlara ait olduğu, olaya esas kayıt işleminin bandın tamamen başa alınmadan başlatılmış olması veya kayıt (REC) tuşuna, okuma (PLAY) tuşundan bir müddet sonra basılmış olması sebebiyle eski kayıtlara ait bu 13 saniyelik ilk bölümün silinmeden bandın başında kaldığı anlaşılmıştır. Bundan sonra, dava konusu olayların 1,2 cm/sn lik hızla

kaydedildiği ve tetkiklerimizin yoğunlaştırıldığı 26 dakika 9 saniyelik ikinci bölüm bulunmaktadır ki bu bölüm içinde kayıt esnasında herhangi bir durdurma ve başlatmanın olmadığı, bu sürenin sonunda kayıt işleminin durdurma (STOP/EJECT) tuşuna basılarak bitirildiği tesbit edilmiştir. Bundan sonraki üçüncü bölümde ise, 2,4 cm/sn hızla kaydedilmiş olan ve içindeki konuşmalardan UM Denizcilik Şirketi bürosunda geçtiği sanılan 15 dakika 4 saniyelik kayıt bulunmaktadır. Bu bölümdeki konuşmaların, ikinci bölümden daha önce kaydedildiği ve baş kısmının davaya esas 26 dakika 9 saniyelik ikinci bölümün kaydı sebebiyle silindiği tahmin edilmiş ve iki bölüm arasında 1 saniyeden az boşluk bulunması, bu boşluğun mikrokaset band kaydedicinin silme ve kayıt kafaları arasındaki 9 mm lik aralığa tekabül eden 0,75 saniyelik süreye uygun olması bu tahminimizi, dolayısıyla üçüncü bölümdeki 15 dakika 4 saniyelik kaydın, ikinci bölümden önce kaydedildiği varsayımını doğrulamıştır. Kayıt makinelerinde silicinin, bandın geçiş yönü itibariyle kaydedici kafanın önünde bulunması sebebiyle, üzerinde eski kayıtlar bulunan bir banda sonradan yapılan kaydın, başlangıcında boşluk bulunmadığı halde sonunda silme boşluğu bulunur. Diğer taraftan, çeşitli zamanlarda alınmış kayıtlarla dolu bir bandda, en son yapılmış bir kayıt, bandın herhangi bir kısmında bulunabilir. Nitekim bu iki husus, orijinal Olympus mikrokaset kaydedici ile başka bir mikrokaset bandda denenmiş ve aynı sonuçlar elde edilmiştir. Özet olarak, orijinal bandın B yüzünde, birinci bölümün başındaki 2,4 cm/sn hızla kaydedilmiş kısmın en eski, müteakip 1,2 cm/sn hızla kaydedilmiş kısmın bundan sonra, dava konusu 26 dakika 9 saniyelik ikinci bölümün en son kayıt olduğu, 15 dakika 4 saniyelik üçüncü bölümün ise, ikinci bölümden önce kaydedildiği anlaşılmaktadır.» denilmektedir.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Askeri Yargıtay'ın kökleşmiş uygulamalarında, ses bantları yan delillerle doğrulandığı ölçüde delil olarak kabul edilmektedir. Bu davadaki ses bantı, sesleri kayıtlı olan tanıklar Nurhan TEKİNEL, Barış GÖRÜR, Doğan ÇEÇEN, Ziya ERCAN tarafından doğrulandığı gibi, maddi olaylara ilişkin tanık beyanlarıyla da pekiştirilmiştir.

Sonuç olarak, ortada gerçek olayları yansıtan bir ses bantı vardır. Bu bantın, yan delillerle doğrulanmasından ötede, tanıkların yanıldıkları noktaları da ortaya çıkarabilecek nitelikte

olduğu görülmüştür. Örneğin Adnan KAHVECİ bantın, 25 Aralık 1984 günü doldurulup 26 Aralık 1984 günü Başbakan'a tevdi edildiğini söylemekte ise de (Tutanak 272 - 280) yukarıda belirtilen olgular bunun doğru olmadığını, tanığın zühûlen böyle beyanda bulunduğunu ortaya çıkarmıştır.

Bundan başka; bant, konut dokunulmazlığını ya da özel hayatın gizliliğini bozmak gibi yasa dışı yöntemlere başvurulmuş değildir. Devlete ait araç, Bakanın çalışma ve makam odası özel yaşantı yeri sayılmayacağından bu yönlerle ilişkin savunmalar da geçerli kabul edilmemiştir.

Öte yandan, ceza usul sistemimiz delil serbestisi esasını kabul ettiğine göre ses bantının da bir delil olarak değerlendirilmesine engel yoktur. Bunun gibi ses bantının delil niteliğini kazanması için kaydın güvenlik ya da istihbarat organlarınca yapılması gerektiği yolundaki savunma da yasal dayanaktan yoksundur.

2 — Tanık Başbakan Turgut ÖZAL'ın ifadesi :

Tanık Uğur MENGENCEOĞLU'nun, elindeki çantayı, kendisine almaya gelen araba içerisinde Ali ÖZDAĞLAR'a teslim ettiği, niteliği ve inandırıcılığı yukarıda belirtilen ses bantıyla sabit olmuştur. Ancak, tanık Uğur MENGENCEOĞLU'nun bildirdiği gibi çanta içerisinde gerçekten 25.000.000.— lira bulunup bulunmadığının ayrıca isbatı gerekir.

Tanık Başbakan Turgut ÖZAL'ın, soruşturma aşamalarındaki ifadelerinden; 3 Ocak 1985 gününde yaptığı, görüşme sırasında, banttaki konuşmaları ve bu arada geçen «25 tir ... yarısı değil midir» gibi sözleri sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a aktardığında sanığın, çanta içindeki para miktarına itiraz etmediği gibi, «para bende, evde» diyerek cevap vermiş olduğu anlaşılmaktadır.

Tanık Başbakan Turgut ÖZAL Soruşturma Komisyonundaki ifadesi sırasında bir soru üzerine, «kesin olarak 25 milyon bende dedi, evde dedi» diyerek konuya daha da açıklık getirmiştir (Soruşturma Komisyonu s. 14).

Savunmada, tanık Başbakan'ın Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 10.1.1985 günlü Birleşiminde, Meclis Soruşturması konusu tartışılırken sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın parayı aldığı yolunda kendisine ikrarda bulunduğundan hiç söz etmediği, ikrar senaryoları çizen basın karşısında da «uydurma senaryolar yazı-

ıyor» ÖZDAĞLAR'ın «parayı aldığına kani değilim» biçiminde beyanat verdiği, fakat sonradan siyasi gelişmeler nedeniyle Soruşturma Komisyonu'na ifade vermeğe geldiği ve orada «bir noktayı da unutmadan söyleyeyim, para konusu, (para bende) dedi, (evde) dedi, (onu iade et) dedim iade edip etmediğini ne yaptığını bilmiyorum» diyerek, sanki çok önemsiz, birden aklına geliveren bir konuymuşçasına ikrardan söz etmeğe başladığı, ancak yargıç huzurunda yapılmayan bir beyanın ikrar olarak kabul edilemeyeceği, ikrarın geçerliliği için aranılan öteki koşulların da gerçekleşmediği öne sürülmüştür.

Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 11.1.1985 günlü, 52. Birleşimine ilişkin Tutanak Dergisinin incelenmesinden; anılan Birleşimde Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında meclis soruşturması açılması yolundaki önerenin görüşüldüğü, Başbakan Turgut ÖZAL'ın herhangi bir konuşma yapmadığı ancak, önerge üzerinde söz alan bir üyenin «Sayın ÖZAL hem savcı gibi dokunulmazlık kaldırılmasını istemiş, hem de «ÖZDAĞLAR'ın rüşvet aldığına kaniim, yüzde 99 tam 3/4» diyerek hakim gibi karar vermiştir» biçimindeki sözlerine karşılık «yalan beyanda bulunuyorlar» diyerek cevap vermekle yetindiği görülmüştür. Tanık Başbakan'ın görüşmeler sırasında bir açıklamada bulunmamış olmasından, ikrarın varlığı ya da yokluğu konusunda bir sonuç çıkarılamayacağı görüşü benimsenmiştir.

«ÖZDAĞLAR'ın itirafı diye bir şey yok» «Parayı aldığına kani değilim» ve benzeri başlıklar altında kimi yayın organlarında Başbakana atfen yayımlanan haberler Başbakan'ın tanık olarak dinlendiği duruşmada sanık vekilleri tarafından okunmuştur. Bu haberler karşısında tanık Başbakan «... bu hadise sırasında gazetelerde çok muhtelif yazılar çıkmıştır... Gazeteler bana çok gelmişlerdir, izahat verin nasıl oldu hadise, aranızda ne geçti, sordunuz mu diye, hiçbirine cevap vermemişimdir, söylediğim sadece elime ciddi bir delil geçmiştir, bunu ben ciddi gördüm, bunu da... adalete, ilgili yerlere, Millet Meclisine havale ettim. Hadise bundan ibarettir» demiştir (Duruşma Tutanağı, s. 494). Nitekim, Başbakan daha önce de bir gazeteciye yaptığı açıklamada da «tekrar ediyorum. Bu konu adaletle aydınlanır. Şu konuda, bu konuda, teybi şu vermiştir, filanca almıştır, bütün bunları da ben söylemedim. Bana gelmiş bir teypten bahsettim. Bu teypteki iddiayı da ciddi bulduğum için adalete intikal ettirdim. Sadece söylediğim budur» demiştir.

Bu durumda, huzurdaki yeminli ifadesi dururken, kimi basın organlarında çıkan ve Başbakan tarafından yalanlanan beyanlara itibar edilmemiştir.

Öte yandan savunmada, ikrarın hâkim önünde ve yöntemine uygun olarak yapılması koşuluyla geçerli olduğu, tanık Başbakan Turgut ÖZAL'ın sanığın kendisine parayı aldığını itiraf ettiğini söylemesinin, ikrar niteliğinde olmadığı ileri sürülmektedir. Kuşkusuz, tanık Turgut ÖZAL'ın ifadesi sanık İsmail ÖZDAĞLAR adına yapılmış bir ikrar olarak değil bir tanık beyanı olarak nitelendirilip, diğer delillerle birlikte değerlendirilmiştir. Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununda bunu önleyici bir kural da bulunmamaktadır.

3 — Olayın oluşundaki özellikler :

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın kendisini ziyaret etmek isteyen Uğur MENGENCEOĞLU'nu Büyük Ankara Oteli'nden 06 UA 197 plâkalı resmi arabayla aldırıldığı sabittir. İsmail ÖZDAĞLAR; o saatlerde otelin önünde taksi bulunmadığını, havanın soğuk olması nedeniyle dışarıda taksi beklemenin zor olduğunu telefonla haber veren Uğur MENGENCEOĞLU'nun sözlerine inandığı ve yumuşak yüzlü bir insan olarak bu isteği kıramadığı için resmi arabayı gönderdiğini savunmuştur (Soruşturma Komisyonu, s. 26, 53, 54, Yüce Divan Tutanağı, s. 81, 82).

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR Bakanlığında iş takibine gelecek olan bir kişiyi resmi arabayla aldırarak kalmamış, bu arabada babası Ali ÖZDAĞLAR ile kayınbiraderi Mehmet KAYMAK'ı da bulundurmıştır. Sanık bu durumu babası ile kayınbiraderini Ankara'da gezdirmek amacına bağlamıştır.

Ancak, Uğur MENGENCEOĞLU'nu almaya gönderilen 06 UA 197 plâkalı resmi arabanın şoförü tanık Muhittin GÜNGÖR'ün ifadesinden sözügeçen arabanın sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın eşi ile çocuklarının hizmetine tahsis edilmiş olduğu anlaşılmaktadır (Soruşturma Komisyonu, s. 42, Yüce Divan Tutanağı, s. 705, 707). Hal böyle olunca, baba ile kayınbiraderi Ankara'da gezdirmek için bir iş sahibinin gelişini fırsat bilmeye gerek yoktur. Soruşturma Komisyonunun yaptığı temsili keşfe göre Bakanlık ile Büyük Ankara Oteli arasındaki mesafe 4 - 5 dakika içerisinde kat edilebilmektedir. Uğur MENGENCEOĞLU Otelden alınıp getirildikten sonra da babası ve kayınbiraderi eve yollanabilirdi.

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, arabada oturmasını 10 - 15 yıldır öğretemediğini söylediği babasını (Yüce Divan Tutanağı, s. 82), Uğur MENGENCEİOĞLU ile birlikte arabaya bindirmesi, ancak özel ilişki ve amaçlarla izah edilebilir. Bu özel amaç, Uğur MENGENCEİOĞLU'nun getireceği parayı almaktan ibarettir. Nitekim, ses bantına göre, sanık Ali ÖZDAĞLAR, «Evet söyledi efendim, ben babasıyım» diyerek sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın özel amaç ve talimatını dile getirmiştir.

Özel arabası ve şoförüyle Ankara'ya geldiği tanık beyanları ve bant içeriğiyle doğrulanan, taksi durağı dahil her türlü servisin bulunduğu lüks bir otelde kalan Uğur MENGENCEİOĞLU'nun iddia edildiği gibi Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'dan kendisini aldırması için araba isteme cesaretini gösterdiği kabul edildiğinde, neden böyle bir yola başvurulduğunun açıklanması gerekir. Baştan beri Uğur MENGENCEİOĞLU'nun bir tertip içinde olduğu ve bu amaçla araba istediği düşünülse bile, böyle bir ihtimalin varit olabilmesi için bakanlığın arabasına binmek tek başına bir şey kanıtlıyamıyacağına göre, yollanan arabanın içinde Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK'ın bulunacağını Uğur MENGENCEİOĞLU'nun bilmesi gerekir ki bu da imkânsızdır. Demirci'de oturan Ali ÖZDAĞLAR ve İzmir'de oturan Mehmet KAYMAK'ın o gün arabada bir raslantı sonucu bulunduklarının ileri sürülmesi de inandırıcı görülmemiştir.

Öte yandan, Uğur MENGENCEİOĞLU ve Adnan KAHVECİ'nin sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a karşı bir tertip içinde oldukları yolundaki iddiaları destekleyen hiç bir delil mevcut değildir.

25.000.000 liranın alındığı yukarıda açıklanan gerekçelerle sabit görülmekle birlikte paranın taşındığı cantanın tespiti, nasıl ve ne zaman iade edildiği hususunda çelişik ifadeler bulunmaktadır. Ancak bu konu esas etkileyecek nitelikte bulunmamıştır.

SUÇUN NİTELENDİRİLMESİ :

Gerekçeleri ve ayrıntıları yukarıda açıklandığı gibi, Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi ortağı ve Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan 25 milyon lira haksız menfaat sağladığı sabit olmuştur. Ancak, paranın hangi nedenle alındığı ve bir rüşvet anlaşmasına dayalı olduğu konula-

rında yeterli delil elde edilememiş, böylece rüşvet suçunun yasal öğeleri oluşmamıştır.

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın Bakanlık sıfatını yahut görevini kötüye kullanarak Uğur MENGENCEİOĞLU'nu para vermeye icbar ya da ikna ettiği yolunda ortada bir delil bulunmadığı gibi, Uğur MENGENCEİOĞLU tarafından böyle bir iddia da ileri sürülmemiştir. Bu durumda, Türk Ceza Kanununun 209 ve 210. maddelerinin uygulanmasına olanak görülmemiştir. Keza paranın hangi iş karşılığı alındığı saptanamadığından, olayda Türk Ceza Kanununun 227. maddesindeki öğelerin gerçekleşip gerçekleşmediği de anlaşılamamıştır.

Türk Ceza Kanununun 202, 203, 209, 210, 227, 228. maddelerinde olduğu gibi rüşvet suçu da görevin kötüye kullanılması-nın özel bir şeklidir. Bu özel durumlar dışında ise «Yasada yazılı hallerden başka hangi nedenle olursa olsun görevini kötüye kullanan» memurun cezalandırılmasını öngören Türk Ceza Kanununun 240. maddesinin uygulanması gerekir. Olayda sanığa Türk Ceza Kanununun 240. maddesinin uygulanıp uygulanmayacağı araştırılmalıdır.

Görevi kötüye kullanma suçunun söz konusu olması için, failin memur ya da memur gibi cezalandırılan kişilerden olması gerekir. Türk Ceza Kanununun 279/1. maddesine göre Ceza Kanununun uygulanması açısından teşrii, idari ya da adli bir amme hizmeti görenler memur sayılır. Manisa Milletvekili ve Devlet Bakanı olan sanık, bu sıfatları itibariyle Türk Ceza Kanununun 279. maddesi kapsamına girmektedir.

Türk Ceza Kanununun 240. maddesinin öngördüğü suçun maddi unsuru görevin kötüye kullanılmasıdır. Yukarıda da belirtildiği gibi paranın belli bir işin yapılması ya da yapılmaması için alındığı saptanamamış ve bu yüzden eylem, rüşvet olarak nitelendirilememiştir. Ancak, İsmail ÖZDAĞLAR'ın, Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan 25.000.000 lira aldığı sabittir ve sağlanan menfaatin haklı bir dayanağı da yoktur. Uğur MENGENCEİOĞLU'nun ortağı ve yönetim kurulu başkanı olduğu UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Devlet Bakanlığının ilgili kuruluşu olan Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği Anonim Şirketi (DİTAS) ile her yıl milyarlarca liralık ham petrol taşıma işi yapmaktadır. Hal böyle olunca, memuriyet görevini yerine getirmekle yükümlü olan memurun, belirli bir işin yapılması ya da yapılmaması

karşılığında olmasa dahi iş sahiplerinden para alması veya bir vait yahut taahhüt kabul etmesi görev gereklerine aykırı olup bu niteliği itibariyle eylem, Türk Ceza Kanununun 240. maddesinde yer alan görevin kötüye kullanılması suçunun maddi unsurunu oluşturur.

Sonuç olarak, Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın eyleminin Türk Ceza Kanununun 240. maddesi kapsamına girdiği kabul edilmiştir.

Oluşa göre cezayı hafifletici herhangi bir neden bulunmadığından Türk Ceza Kanununun 240/1. maddesi uygulanmalıdır.

Suçun oluş biçimi, sanığın sıfatı ve görevi, sağlanan yararın miktarı gözönünde bulundurularak alt sınırın üstünde ceza tayini uygun görülmüştür.

Dava Türk Ceza Kanununun 213. maddesine aykırı davranıştan açılmıştır. Yukarıda belirtildiği gibi rüşvet suçu görevi kötüye kullanmanın özel ve nitelikli bir türüdür. Başka bir deyişle, görevi kötüye kullanma, sevk maddesinin ögelerinden birini oluşturur. Sanıklara ve müdafilerine tüm savunma olanakları tanınmıştır. Rüşvet suçunun savunması yapılırken, ögelerinden biri olan görevi kötüye kullanma açısından savunması yapılmıştır. Bu itibarla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 258. maddesi uyarınca sanığa ayrıca ek savunma hakkı verilmesine gerek görülmemiştir.

Öte yandan, İsmail ÖZDAĞLAR'ın Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı, bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden ve suç niteliğinde görülmediğinden bu konulardan dolayı Yüce Divan'a sevkine mahal olmadığına; rüşvet alma isnadı ile Yüce Divan'a sevkine karar verilmiştir. Yapılan yargılama sonunda sanığın menî muhakeme kararı kapsamı dışında kalan rüşvet alma suçu görevi kötüye kullanma olarak tavsif edilmiş ve bu itibarla Ceza Muhakemeleri Usulü Kanununun 253/3. maddesinin uygulanması cihetine gidilmemiştir.

İsmail ÖZDAĞLAR'ın babası Ali ÖZDAĞLAR ve kayınbiraderi Mehmet KAYMAK hakkında rüşvete aracılık suçundan aç-

lan kamu davasına gelince : İsmail ÖZDAĞLAR'ın eylemi rüşvet olarak nitelendirilmediğine göre bu sanıkların eylemleri rüşvet suçuna aracılık olarak nitelendirilemez. Sanıkların Uğur MENGENECİOĞLU tarafından verilen çantada para olduğunu bildikleri ve İsmail ÖZDAĞLAR'ın işlenen suçtan yararlanmasını sağlamak amacıyla çantayı alıp eve götürdükleri ya da suçtan hasıl olduğunu bildikleri parayı sakladıkları yolunda hükümlülüklerine yeter delil elde edilemediğinden eylemleri Türk Ceza Kanununun 296 ve 512. maddeleri kapsamı içinde de görülmemiştir.

Sonuç olarak : Maddi olaylar, deliller, Cumhuriyet Başsavcısının esasa ilişkin düşüncesi, savunmalar görüşülüp değerlendirilmiş ve aşağıdaki hükme varılmıştır.

HÜKÜM :

I — Sanık Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın U.M. Denizcilik Ticaret A.Ş. Ortağı ve Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENECİOĞLU'ndan 25 milyon lira olarak haksız menfaat sağladığı sabit olmuş ise de, paranın hangi nedenle alındığı ve bir rüşvet anlaşmasına dayalı olduğu konularında yeterli delil elde edilemediğinden eylemi görevi kötüye kullanma olarak kabul edilmiştir. Bu nedenle hareketine uyan Türk Ceza Kanunu'nun 240/1. maddesi gereğince takdiren ve teşdiden iki yıl süre ile hapis ve 30 bin lira ağır para cezası ile mähkûmiyetine, aynı madde uyarınca iki yıl süre ile memuriyetten yoksun kılınmasına OYÇOKLUĞUYLA, sürücü ehliyetnamesinin geri alınmasına gerek olmadığına, kanuni ve takdiri tahfif sebebi bulunmadığına, 281.410 lira tutarındaki yargılama giderlerinin bu sanıktan alınmasına OYBİRLİĞİYLE,

KARŞIOYLAR :

1 — Mehmet ÇINARLI, Selâhattin METİN, Mahmut C. CUHRUK ve Mustafa ŞAHİN'in sanığın sabit olan eyleminin Türk Ceza Kanunu'nun 212. maddesine uyduğu,

2 — Adnan KÜKNER'in sanığın beraatine karar verilmesi gerektiği,

3 — Necdet DARICIOĞLU, Servet TÜZÜN ve Adnan KÜKNER'in hükmedilen cezaların aşağı sınırlarının aşılmasını gerektiren bir neden bulunmadığı yolundaki KARŞIOYLARIYLA,

II — Sanık Ali ÖZDAĞLAR'ın hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraatine OYÇOKLUĞUYLA,

KARŞIOY :

Mahmut C. CUHRUK'un sanığın eyleminin rüşvet alma suçuna aracılık olduğu ve sabit bulunduğu yolundaki KARŞIOYUYLA,

III — Sanık Mehmet KAYMAK'ın hükümlülüğüne yeterli delil elde edilemediğinden beraatine OYBİRLİĞİYLE,

IV — Karar örneğinin Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığı'na gönderilmesine OYBİRLİĞİYLE,

14.2.1986 gününde kesin olarak karar verildi ve hazır bulunan sanıklar ile vekillerinin yüzlerine karşı açıkça okunup anlatıldı.

Başkan
H. Semih ÖZMERT

Başkanvekili
Orhan ONAR

Üye
Necdet DARICIOĞLU

Üye
Yekta Güngör ÖZDEN

Üye
Muammer TURAN
(Değişik Gerekçem eklidir.)

Üye
Mehmet ÇINARLI

Üye
Selâhattin METİN

Üye
Servet TÜZÜN

Üye
Mahmut C. CUHRUK

Üye
Mustafa ŞAHİN

Üye
Adnan KÜKNER

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****KARŞIOY YAZISI**

Cezayı hafifletici nedenlerin bulunmadığı gözönünde tutularak, suç teşkil eden eylemin nitelik ve vahameti yönünden TCK.nun 240. maddesinin birinci cümlesi uygulandığına göre; ikinci cümlelerin uygulanmamasını gerektiren etkenlerin, birinci, ikinci ve üçüncü cümleler uyarınca yapılan ceza tatbikatında nazarı itibara alınmaması, başka bir anlatımla, cezaların aşağı ve yukarı sınırları arasında temel ceza saptanırken, aşağı sınırın aşılmasını haklı kılan nedenlerin karar yerinde ayrıca ve özellikle belirlenmesi, hatta bu nedenlerin, esas ve içerik bakımından, TCK.nun ikinci cümlesinin uygulanmaması sonucunu doğuran gerekçe ile de aynı doğrultuda bulunmaması zorunludur.

Görevi kötüye kullanma suçunun TCK.nun 240. maddesinin birinci cümlesine uygun bulunan niteliğini belirleyen koşullar ve sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın kişiliğini olumlu yönleriyle sergileyen olgular, örneğin, adı geçen sanığın tahsil durumu, mesleki formasyonu, toplum içindeki yeri ve mevki, üstlendiği önemli görevler ve büyük sorumluluklar, uzun süreli üst yönetim görevlerindeki başarılı hizmetleri, geçmişteki iyi hâli ve ahlâki temayülleri gözden uzak tutulmadığı takdirde, TCK.nun 240. maddesinin birinci ve ikinci cümleleri ile son cümlesinde yer alan cezaların aşağı sınırları aşılarak uygulama yapılmasını; suçun objektif ağırlığı ve failin sübjektif kişiliği ile uyumlu biçimde cezalandırmayı amaçlayan cezanın şahsileştirilmesi, ferdileştirilmesi ilkesiyle bağdaştırmak olanaksızlaşmaktadır.

Temel cezanın saptanmasına ilişkin uygulama yönünden oyçokluğu ile verilen karara bu nedenlerle katılmamaktayım.

Üye**Neçdet DARICIOĞLU**

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****EK VE DEĞİŞİK GEREKÇEM**

Sanık Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'a yapılan isnat ve itham bir tek suç (rüşvet) şeklinde olmasına rağmen, bununla ilgili olayları, Soruşturma Komisyonu ve TBMM iki kısma ayırmış; Birinci Kısımda : «Manisa Milletvekili Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEİOĞLU'nun gemilerine fazla fiyatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı; bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesiyle görevden almayı düşündüğü yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden ve suç niteliğinde görülmediğinden, bu konulardan dolayı hakkında son soruşturmanın açılmasına ve Yüce Divan'a sevkine yer olmadığına»;

Soruşturmanın ikinci Kısımında da : «UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25.000.000 lira rüşvet aldığı iddiası konusunda elde edilen deliller Mahkemece takdir olunarak eylemine uyan TCK.nun 211 inci maddesi delaletiyle 213 ve 225 inci maddelerine göre muhakeme edilmek üzere Anayasa'nın 100 üncü maddesi uyarınca Yüce Divan'a sevkine»

Karar vermiştir.

Bu durum karşısında; Yüce Divan'da : «Sanık Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın U.M. Denizcilik Ticaret A.Ş. ortağı ve yönetim kurulu başkanı Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan 25 milyon lira alarak haksız menfaat sağladığı sabit olmuş ise de, paranın hangi nedenle alındığı ve bir rüşvet anlaşmasına dayalı olduğu konularında yeterli delil

elde edilemediğinden eylemi görevi kötüye kullanmak olarak kabul etmiştir. Yani Yüce Divan «son soruşturma açılmasına yer olmadığına» karar verilen konular dışında başka bir rüşvet nedeni ve rüşvet anlaşmasını ortaya koyacak yeterli delil saptanamadığını belirtmiştir.

Hattızatında bir suç olan isnat, itham ve iddia Soruşturma Komisyonu ve TBMM'nce iki kısma ayrılıp bir kısmı hakkında «son soruşturmanın açılmasına yer olmadığına» karar verilmemiş olsaydı ve rüşvet nedenlerinin araştırılıp saptanmasında Yüce Divan serbest kalsaydı paranın alınmasına birden çok neden gösterilebilecekti. Ezcümle :

I — Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın hukuksal ve yasal yetkileri (Anayasanın 112 nci maddesi; 2929, 3048, 3056 sayılı Kanunlar; 233 sayılı KHK'nin, özellikle, 6, 24, 25 ve 40 nci maddelerine göre PÊTKUR, TPAO, DİTAS ve TÜPRAŞ Genel Müdürleri, Yönetim Kurulu Üyeleri ve Denetçilerinin atanmasındaki; bu kuruluşlarının yönetim ve denetimindeki yetkileri) ile birlikte parti, grup ve Bakanlar Kurulu içindeki politik ve fiili durumu, DİTAS üzerindeki etkinliklerini hayli artırmış bulunmaktadır. Bu yüzden sözlü veya yazılı her arzu, telkin ve ricasının, emir, talimat ve direktif sayılarak, DİTAS Genel Müdürü Turgay R. BELTAN tarafından yerine getirildiği anlaşılmaktadır. Bu sebeple olacak, 233 sayılı KHK'nin geçici 5 inci maddesi gereğince, ÖZDAĞLAR, kendisi ile ilgili diğer kuruluşların yöneticilerini, yeniden atarken değiştirdiği halde, DİTAS Genel Müdürlüğüne aynı kişinin tekrar atanmasını sağlamıştır.

II — DİTAS Yönetim Kurulunun 15/12/1983 gününde 131/10 sayı ile kabul ettiği 1984 yılı ham petrol taşıma program ve bütçesinde olmadığı halde, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketine ait GÖKTÜRK tankeri içinde bir yıl süreli ve altı sefer garantili anlaşma yapıp bu tankere de yedi sefer (altısı İran'dan) ham petrol taşıttırılmıştır.

III — A) 1984 yılı icra planının tedbirler bölümünün 168 numaralısında : «Yurt içi ve yurt dışı yük taşımalarında taşıyıcı ve taşıyıcı kuruluşlar arasında ortak taşıma planları yapılacak ve sürekli iş birliği sağlanacak, taşıma tarifelerinin dünya fiyatlarıyla rekabet edebilir düzeyde tutulmasına özen gösterilecektir» kuralına yer verilmiştir. Ayrıca, 10/9/1980 gün, 79 sayılı Kanunun 5 inci, 16/12/1983 gün, 83/7508 sayılı Bakanlar Ku-

rulu Kararının 19 uncu maddelerine dayanan; 10/2/1984 günlü, 10-22/181-218-00904 sayılı Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı Tebliğinin II/1-c maddesinde, «Navlun: Türk bayraklı gemiler için Başbakanlıkça tespit edilmiş bir fiyat var ise bu fiyat esas alınır. Böyle bir fiyat yok ise *beynelmilel ihalelerde en uygun ve en ucuz teklifi veren gemiye fiilen ödenen ücret navlun fiyatı olarak kabul edilir*» denilmektedir. Bu hükümlere aykırı olarak, DİTAŞ Genel Müdürlüğünce hazırlanan ham petrol taşıma esaslarını benimsiyerek «bu esaslara uygun olarak armatörlerle anlaşma yapın ve uygulayın» direktifini, PETKUR ve DİTAŞ Genel Müdürlerine verdiğini, İsmail ÖZDAĞLAR Yüce Divan'da da kabul ve ifade etmiştir.

Bu direktif üzerine 2/3/1984 tarihinde dünya fiyatlarının çok üstündeki (İran'dan tonu 8,61 dolardan) fiyatlarla ham petrol taşıma anlaşmaları yapılmıştır. (Halbuki İran'dan Türkiye'ye 1984 yılında ham petrol taşınması dünya ortalama fiyatının Süveyş Kanalından LR-2 tipi «azami 160.000 DWT.luk orta büyüklükteki tanker» gemilerle 6,54 ve VLCC tipi «azami 320.000 DWT.luk büyük tanker» gemilerle 4,02 dolar olduğu mevsuktur).

B) DİTAŞ'ın, hazırladığı esaslara ve bu esaslara göre ÖZDAĞLAR'ın direktifiyle armatörlerle yapılan anlaşmalara TUPRAŞ yetkilileri ilk günden itibaren sürekli itiraz etmişler; navlunu yüksek görüp kabul etmemişlerdir. Bunun üzerine ÖZDAĞLAR, kabul ettiği esasları Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kuruluna da onaylatmak istemiştir. Fakat, Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulunun 13.4.1984 günlü toplantısında: «DİTAŞ Genel Müdürlüğü tarafından hazırlanan, Türk Bayraklı tankerlerin 1984 ve daha sonraki yıllar için ham petrol taşıma navlun ve sürastarya birimleri esaslarını belirleyen rapor müzakere edilmiş olup konu üzerinde Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkililerinin de iştiraki ile bir çalışma yapıldıktan sonra nihai kararın verilmesine» denilmiştir. Bundan sonra «Enerji ve Tabii Kaynaklar Bakanlığı yetkililerinin iştiraki ile bir çalışma yapıp nihai karar verilmediği» halde ÖZDAĞLAR «PETKUR ve DİTAŞ Genel Müdürlerine, DİTAŞ'ın mali sıkıntısını çözmek için, TUPRAŞ'la cari hesap üzerinden işlem yapılması emrini vermiştir».

C) DİTAŞ'ca hazırlanıp ÖZDAĞLAR'ın uygun bulunduğu esasları ve navlun fiyatlarını, Ekonomik İşler Yüksek Koordinasyon Kurulu kabul etmemesine rağmen bu kurulun da uy-

gun bulduğundan söz ederek 7.5.1984 tarihinde Başbakan'a da onaylatmışlardır.

IV — 18.6.1984 tarihinde Başbakanlık konutunda yapılan toplantıda, Temmuz, Ağustos ve Eylül aylarında programdan fazla olarak İran'dan yarımşar milyon ton ham petrol daha çekilmesinin kararlaştırıldığı anlaşılmaktadır. Bu karar gereğince alınacak ham petrolü de mevcut tankerler taşıyabilecek durumdadır (1984 yılında kamu ve özel sektöre ait 20 adet Türk Bayraklı ham petrol tankerinin toplam kapasitesi 2.828.252 DWT dur). Çünkü : Zafer, Ceyhan, Atlas, Burak, Büyük Hun tankerleriyle İran'dan ve Süveyş kanalı üzerinden 8'er sefer ham petrol taşıtılması programlaştırıldığı halde 6 şar seferliğine anlaşmalar yapılmıştır. O tankerlere 2 şer ilave sefer daha yaptırılması mümkün olduğu gibi (Süveyş'ten İran'a gidiş dönüş süresi ortalama 34 gündür) Gaziantep, Rauf Bey, Cöktürk, Murat, Avar ve Büyük Timur gemilerine de söz konusu petrol taşıtırılabilir. (Örneğin : Kamuya ait Gaziantep tankeri ile görülen işin, 1983 yılında 3.547.843.090 ton/mil; 1984 yılında ise, 1.780.181.215 ton/mil, yani 1983 yılının yarısı kadar olduğu; 15.12.1983 gün, 131/10 sayılı DİTAS Yönetim Kurulu Kararı ile kabul edilen 1984 yılına ait 13.700.000 ton ham petrol taşınması işinin ancak % 68,2 sinin programda gösterilen gemilere taşıtırıldığı, bu gemilere başka yük bulunup taşıtırılmadığı; fillen 16.066.000 ton olarak gerçekleşen 1984 yılı ham petrol ikmalinin büyük bir kısmının Cerrahoğulları ve UM Denizciliğe ait, program dışı ve yeni alınan gemilere taşıtırıldığı; o gemi kapasitelerinin de büyük bir kısmının boş kaldığı; Atlas - I gemisine 8 sefer yaptırdığı halde, Avar'a 5, Büyük Timur'a 4 seferlik yük verildiği; Zafer gemisi ile de Süveyş üzerinden 140.000 - 150.000 ton ham petrol taşıtırılırken, diğerlerinden 90.000 dolar (40 milyon TL) fazla kanal geçiş ücreti ödendiği, v.s. buna benzer eşitsizlikler, adaletsizlikler, kamu ve milli ekonomi yararına aykırılıklar Başbakanlık Yüksek Denetleme Kurulu raporlarında ayrıntılı bir şekilde belirtilmektedir).

Kaldı ki zaruret halinde yabancı tanker kiralınması da mümkündü. Nitekim 26.1.1984, 28.2.1984, 12.4.1984, 29.6.1984, 22.7.1984, 4.8.1984, 3.9.1984 tarihlerinde 7 yabancı gemi ile taşıtırılan ham petrolün son dört seferi İran'dandır. Zaten yeni alınılan Vatan ve Büyük Selçuklu tankerleri ile 29.8.1984 ve

29.9.1984 tarihlerinde yüke girmek suretiyle 1984 yılında ancak birer sefer ham petrol taşıtırılabilmiş; bu gemiler, İzmit'teki dolfinlere yanaşamadığından, 340.751.093 TL gibi büyük masraflarla evvela limbo (gemiden gemiye aktarma) yaptırılmak zaruretinde kalmış ve hiçbir geminin yüzer ham petrol deposu olarak kullanılmasına ihtiyaç duyulmamıştır. Ceyhan ve Zafer tankerleriyle 30.6.1984, 30.7.1984 ve 1.10.1984 tarihlerinde Ümit Burnundan yapılan seferler 2.3.1984 tarihli anlaşmalardaki 6 şar sefere mahsup edilmiş; armatörlerin ısrarlı isteklerine rağmen bu tankere yük (ham petrol) temin edilip fazla sefer yaptırılmamıştır.

Bütün bunlara rağmen, yeni tanker alınması düşüncesi kabul edilse dahi, bunu DİTAŞ, TUPRAŞ veya PETKUR gibi kamu kuruluşlarının alması kamu yararının gereği idi. Çünkü, gemi alımında armatör ancak bedelin % 10 oranında para temin etmekte, geri kalanın % 60 şını Merkez Bankası, % 40 ını da Etibank (uzun vadeli, ilk üç senesi ödemesiz, çok düşük faizli kredi) vermektedir. Hatta dışardan Devlet garantisiyle kredi sağlandığında da armatöre altı ay içinde İran'dan iki sefer ham petrol taşıtırılacağına dair anlaşma yapıp ibraz edilmektedir ki, bu iki seferde, gemi bedelinden fazla navlun v.s. parası ödendiği de belgelerden anlaşılmaktadır (Bunun içindir ki 1981 yılında 5 milyon TL sermaye ile kurulan UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi 1984 yılına kadar 50 - 60 milyar TL değerinde 8 adet gemi sahibi olabilmıştır). Devlet Planlama Teşkilatı, Maliye ve Gümrük Bakanlığı v.s. ile ilgili formaliteleri armatörler gibi DİTAŞ ve İsmail ÖZDAĞLAR'da, ciddi ve samimi olarak istemiş olsalardı, kısa zamanda pekâlâ tamamlayabilirlerdi. Fakat DİTAŞ ve ÖZDAĞLAR'ın, kamuya değil, hatta başka bir firmaya da değil, Nuri CERRAHOĞLU ile Uğur MENGENCEÇİOĞLU'na, yeni ve çok yüksek fiyatlarla anlaşmalar yapıp onlara yeni gemiler aldurmaya giriştikleri; fazladan bir hayli navlun v.s. ödettikleri de belgelenmektedir. Bu cümleden olarak :

A) 18.6.1984 te Başbakanlık konutunda yapılan toplantıdan bir gün sonra, başka hiçbir firmaya haber verilmeden, 19.6.1984 tarihinde Ceyhan tankeriyle Ümit Burnundan dolaşarak tonu 15,81 dolardan İran'dan ham petrol getirilmesi için Nuri CERRAHOĞLU ile anlaşma yapılmıştır. Bu tanker Süveyş'ten 150.000 ton petrolü tonu 8,61 dolardan taşıyacak iken 224764 ton

petrolü Ümit Burnundan tonu 15,81 dolardan getirtilmesinin doğurduğu sonuç açıktır: 75 bin ton fazla petrolün tonu 30 dolardan taşıtırılmış olmaktadır (Halbuki CERRAHOĞLU bile, ÖZDAĞLAR'ın 3.8.1984 günlü yazılı emri üzerine— 28.7.1984 günlü onayını değiştirmesi sebebiyle— Ceyhan tankeri ile Ümit Burnundan tonu 10,43 dolardan getirmek için İran'dan ikinci seferde petrolü 1.10.1984 te yüklemiştir).

B) 23.6.1984 tarihinde de yine CERRAHOĞLU ile tonu 15 dolardan iki sefer petrol taşıtırılmak üzere Vatan tankeri için anlaşma yapılmıştır.

Bu anlaşmaya göre tankerin 25.7.1984 gününe kadar satın alınıp İran'da yüke hazırlanması gerekirken İsmail ÖZDAĞLAR'ın 11.7.1984 tarihli telefon emri üzerine anlaşma hükümleri değiştirilmiş; tanker ancak 29 Ağustos da temin edilip yüke girebilmiştir.

İsmail ÖZDAĞLAR, Uğur MENGENCEOĞLU ile de Zafer ve Büyük Selçuklu gemileri hakkında anlaşma yapılmasını emrettiği için, Vatan tankerinin ilk anlaşmasına göre 1984 yılında yapılacak ikinci seferi yapılamamış; 25.12.1984 tarihinde yapılan yeni bir anlaşma ile 1985 yılına ertelenmiştir.

C) 3.7.1984 tarihinde Zafer tankeri ile de 15,81 dolardan Ümit burnundan petrol taşıtırılması için anlaşma yapılmıştır. Bu anlaşmaya göre Zafer tankeri yükü İran'dan 29.7.1984 te almıştır.

D) Yersiz, isabetsiz, Devlet zararına 19.6.1984 te Ceyhan, 23.6.1984 te Vatan, 3.7.1984 te Zafer tankerleri için yapılan anlaşmalar yetmiyormuş gibi, DİTAŞ'ında karşı gelmesine rağmen, doğrudan doğruya Uğur MENGENCEOĞLU'yla yeni bir gemi (Büyük Selçuklu) alınıp tonu 15 dolardan iki sefer petrol taşıması için İsmail ÖZDAĞLAR'ın mutabakata vardığı sübuta ermektedir. Bu işle ilgili iki belge içeriğini aynen buraya da yazmakta yarar vardır:

1 — 11.7.1984 gününde UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinden (Uğur MENGENCEOĞLU tarafından) DİTAŞ'a çekilen teleks:

«temmuz 11, 1984

asg no : 10/26.01/2320 ne/oy

TO : DİTAS
 FM : UM Deniz
 CC : Devlet Bakanlığı

(Sn. İsmail ÖZDAĞLAR'ın dikkatine)

Devlet Bakanlığında yapılan görüşme neticesi olarak, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinin DİTAS'la aralarında mevcut 1984 yılı ham petrol taşıma anlaşması kapsamındaki gemiler ile halen bu anlaşma dışında olupta anlaşmaya dahilmiş gibi peş peşe seferler halinde taşıma yaptırılan Avar Tankeri haricinde, UM Denizin yeni aldığı gemi ile Ağustos 1984, 15 Ekim, 15 Kasım 1984 tarihleri arasında Zafer tankeri 5/84 seferi SC (Süveyştan gidiş Cape tan geliş) Kharg/T.Ç. (Tütünçiftlik) anlaşması şartları ile beheri 350/400.000 tonluk partiler olmak üzere iki sefer yaptırılması kararlaştırılmıştır.

UM Denizcilik Şirketi yukarda bahsedilen taşımayı yapacak geminin ismini en geç 1 Ağustos 1984 günü mesai saati sonuna kadar DİTAS'a bildirmiş olacaktır.

Saygılarımızla,

UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi»

2 — DİTAS Genel Müdürlüğü, Genel Müdür Turgay BELTAN ve Genel Müdür Yardımcısı Orhan GÜREL'in imzalarıyla 16.7.1984 tarihinde PETKUR Genel Müdürü Nezihi BERKKAM'a çektiği teleksin 1 inci maddesine UM Denizciliğin teleksini aynen geçirdikten sonra 2 inci maddeden itibaren şöyle devam etmektedir :

«2 — Bu teleks mesajından anlaşıldığı kadarı ile Devlet Bakanı sayın İsmail ÖZDAĞLAR ile UM Denizcilik arasındaki görüşmede :

a) UM Şirketinin 350/400.000 tonluk bir adet ULCC (320000 DWT dan daha fazla kapasiteli süper büyüklükte tanker) alması,

b) Alınacak bu ULCC'ye iki sefer garantisi verilmesi,

c) Bu seferler arasında Zafer gemisinin S/C (Süveyştan gidiş Ümit Burnundan geliş) seferi,

esaslarında mutabakata varılmıştır. Ancak bu konuda Devlet Bakanı sayın İsmail ÖZDAĞLAR'dan yazılı bir emir alınmıştır.

3 — Konu hakkında edinilen bilgilere göre, İran Kharg Adasından, temmuz/ağustos ve eylül aylarında 1 er milyon ton ham petrol çekilecektir. Böylece bilgilerimize göre İran ile yapılmış olan anlaşmada belirtilen yıllık 6.900.000 ton (ilk program ve anlaşmaya göre İran'dan 5.536.000 ton ham petrol alınacaktı) ham petrolün Mayıs 1984 ten bu tarafa eylül sonuna kadar 4.402.380 tonu fiilen çekilmiş bulunacak; geriye kalan 2.457.620 tonluk kısmı ekim/1984 - nisan/1985 te yedi aylık sürede çekilecektir. Buna göre ekim 1984 den itibaren ayda ortalama 351.088 tonluk çekiş imkanı kalacaktır.

Ayrıca CERRAHOĞULLARI firması ile yapılan anlaşma ve alınan bilgilere göre bu firmaya ait yeni satın alınan 392.000 tonluk bir gemide, ağustos/10'a kadar devreye girmiş olacaktır. CERRAHOĞLU firmasına da iki sefer garantisi verilmiştir. Diğer yandan bu tonajdaki gemiler dolu halde Süveyştan geçemeyecekleri için, Cape den dolaşacaklar ve Kharg - Tütünciftlik arası takriben 45 günde alınabilecektir. Tütünciftlikteki İPRAŞ rafinerisi dolfinleri 300.000 tondan daha büyük gemiyi kaldıramıyacağı için 300.000 tondan büyük gemiler için limbo (tankerden tankere aktarma) yapmak zorunluluğu doğacak böylece toplam olarak ULCC'nin yeniden dolum limanına gitmesi Süveyştan geçmek şartıyla 70 gün kadar bir süre alacaktır. Ağustos başında doluma giren bu tonajdaki bir gemi, en iyi ihtimalle ekim ayının ortasında Körfezde bulunabilirki, diğer 150.000 tonluk gemiler dikkate alındığında, ekim/84 te Körfezde bu ebattaki gemiler için yük bulunması sorun olabilecektir.

4 — Yukarda arzedilen hususlar muvacehesinde :

a) Halen anlaşması olan CERRAHOĞLU firmasına ikinci yük bulunamaz iken UM Denizciliğin gemisine nereden böyle bir yük bulunabileceği, halihazır bilgilerimize göre bir sorun olmaktadır.

b) Bu gemilerin yük alıp getirmeleri halinde dolfinlere yanaşamayacakları gözönünde tutularak limbo yapmağa mecbur olunacağı kati, kesin olduğundan bu ameliyenin, yaratabileceği zorluk ve tehlikeler düşünülerek nerede ve hangi gemilerle yapılacağının şimdiden kararlaştırılması gerekmektedir. Limbo operasyonunun teknik zorlukları ayrıca düşünölmek gerekir.

c) CERRAHOĞLU firması ile yapılan anlaşmada belirtilen şartlar, Zafer veya Ceyhan gemileri taşımalarından farklıdır. Çünkü Zafer ve Ceyhan VLCC (büyük gemi) olup navlunları 15,81, CERRAHOĞLU'nun yeni alacağı gemi ise ULCC (süper büyüklükte gemi) olup navlunu 15,00 USD'dır. Aynı uygulamanın UM Denizciliğın alacağı ULCC'ye de yapılması gerekir. Kaldığı ULCC'ler için CERRAHOĞLU ile yapılan anlaşmanın bütün şartları, UM Denizcilik içinde geçerli olmalıdır. Aksi halde bazı sorunlarla karşılaşmak mümkündür.

d) ULCC'lerin yüzer depo olarak kullanılması hususu ise, CERRAHOĞLU firmasıyla yapılan anlaşmada dikkate alınmamıştır. Ancak deniz ticaret teamüllerine göre sürastarya belirlenmiş olup, bu ebattaki bir gemi için günde 20.000 USD. tespit edilmiştir. Eğer bu gemiler yüzer depo olarak kullanılacak iseler, günlük depo kirası olarak 20.000 USD. karşılığı TL. ödemek gerekecektir ki bugünkü kur ile bunun tutarı 7.552.000 TL. dir. Sürastarya USD.na bağılı olduğundan ilerdeki gelişmelere göre bu fiyatın artması kaçınılmaz olacaktır.

5 — UM Denizciliğın teleksinde de göröldüğü üzere 1 ağustosda şirketimize ismi bildirilecek olan ULCC'nın yukarda maruz hususlar tahtında, hangi şartlarla tutulabileceğinin acilen bildirilmesini tensiplerine

GÜREL/BELTAN - DİTAŞ.

E) Bu telekslerin birer örneğini İsmail ÖZDAĞLAR aldıktan sonra, DİTAŞ Genel Müdürü ile TUPRAŞ Genel Müdürü ve Genel Müdür Yardımcısını Ankara'ya çağırması; UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinin de yeni bir gemi (Büyük Selçuklu gemisi) alması için aynı şartlarla anlaşma yapılmasını emretmiştir (aynı günlerde İsmail ÖZDAĞLAR ile Uğur MENGENCEOĞLU'nun, Petrol Ofisi Genel Müdürünün makam odasında yalnız kalıp başbaşa görüştüğü sabittir).

Başbakan'ın 7.5.1984 tarihinde onayladığı esaslar içinde Ümit Burnundan dolaşacak gemiler için ham petrol taşıma fiyatı olmamasına rağmen, yönetim kurulundan da karar alınmadan, 15,81 ve 15 dolar fiyatları ile anlaşmalar yapılmıştır (Halbuki 1984 yılında Kharg adası - Ümit burnu - Tütünçiftlik dünya navlun ortalama fiyatı ton başına 5,07 dolardır).

Bu hususlar DİTAŞ Genel Müdürü tarafından dile getirildiğinde İsmail ÖZDAĞLAR, fiyat listesinin hazırlanmasını, bu ay içinde (temmuz ayında) Başbakan ile İstanbul'a geleceklerini, ona da gemi alınması ve yeni fiyat listesini onaylatacağını bildirir. Başbakanla İstanbul'a gittiklerinde de orada (Balta limanında) Başbakan, 27.7.1984 tarihli bir yazı ile bu husustaki yetkilerini ÖZDAĞLAR'a devreder. Aynı gün DİTAŞ Yönetim Kurulundan da, geçmişe şamil olarak, karar çıkartılır. ÖZDAĞLAR'da bir gün sonra, 28.7.1984 tarihinde, 15,81 ve 15 dolardan taşıma yapılmasını ve iki süper büyüklükte gemi (ULCC gemisi) alınıp bunlarla ikiye sefer taşıma yapılması hususundaki yapılmış ve yapılacak anlaşmaları onaylar.

ÖZDAĞLAR, 3.8.1984 günlü ve 07-41/2231 sayılı yazısında ton başına 15,81 dolar fiyatın, VLCC gemilerinin birer seferlerine münhasır olduğunu belirtince, CERRAHOĞLU'da Ümit Burnu güzergahından, Ceyhan tankeri ile ikinci seferde 10,43 dolardan ham petrol taşır.

F) 9.8.1984 tarihinde DİTAŞ, Büyük Selçuklu gemisinin alınması, bununla da altı ay içinde iki sefer ham petrol taşınması hususunda UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'yla anlaşma yapar.

Bu anlaşmanın birinci maddesinin değiştirilmesi hususunda ÖZDAĞLAR'ın telefon emri üzerine 23.8.1984 tarihinde armatörün lehine anlaşmada değişiklik yapıldığı da ihtilafsız ve mevsuktur.

V — Uğur MENGENCEOĞLU, gerek Büyük Selçuklu gemisinin satın alınması gerekse bu gemi ile Avar ve Büyük Timur gemilerine ham petrol taşıtılmalarında ÖZDAĞLAR'ın kendilerinden, alacakları navlun bedeli üzerinden % 2,5 oranında para istediğini, kendilerinde bunu kabul ettiklerini; Ankara Cumhuriyet Savcılığında, Soruşturma Komisyonunda ve Yüce Divan'daki ifadelerinde açıkça belirtmektedir.

VI — SONUÇ :

Yukarıda özet olarak belirttiğim ve Yüce Divan kararında açıklanan olay, olgu ve durumlar karşısında İsmail ÖZDAĞLAR ile Uğur MENGENCEOĞLU arasında bütün unsurlarıyla tekevvün ve teşekkül etmiş bir rüşvet anlaşması ve fiilinin (suçunun) vuku bulduğuna kaniyim. Ancak rüşvet nedenleri hakkında TBMM'ce verilen «son soruşturma açılmaması» kararı karşısında çoğunluğun görevi kötüye kullanma kararına katıldım.

Muammer TURAN
Üye

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****KARŞIOY YAZISI**

1984 yılı içinde «Kharg» İran'dan çekilecek ham petrol miktarı, mevcut ve faal 6 adet Türk bayraklı tanker dikkate alınarak, rantabl olacak biçimde, beherine altışar sefer garantisi verilmek suretiyle planlanmış ve bu esaslar dairesinde tankerlerin sahibi «UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi» ve «Cerrahoğlu Umumi Nakliyat Vapurculuk ve Ticaret A.Ş.» ile «Ditaş» (Deniz İşletmeciliği ve Tankerciliği A.Ş.) arasında ayrı ayrı, 12 Mart 1984 tarihli, «Ham Petrol Taşıma» sözleşmeleri imzalanmıştır. Bu sebeple, aynı yıl içinde Türk tanker filosuna katılacak tankerlere «spot» dahi olsa artık yük temini mümkün değildir. Ancak, 18 Haziran 1984 günü, Başbakanlık konutunda, zamanın Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ve Dışişleri Bakanı ile Petkur, Tüpraş ve Ditaş Genel Müdürlerinin de katıldığı bir toplantıda; Başbakan, Türkiye - İran arasındaki ticaret hacminde Türkiye lehine bir gelişme yaratmak maksadıyla, İran'dan ayda bir milyon ton ham petrolün çekilmesi direktifini vermiştir. Bu direktifin dayandığı sebeplerden birisi de; petrol stoklarının artırılması ve Körfez'de vukuu muhtemel durumlara karşı hazırlıklı bulunulmasıdır. Bu toplantıda, direktifin gerçekleştirilebilmesi için, 500.000 DWT'luk bir geminin hemen satın alınarak doluma girmesi ve bununla yüzer - gezer stok elde edilmesi, rafinerilerin şarj kapasitelerinin artırılması, «Kharg» adasından yapılacak taşımaların ayda 76 saata sığdırılarak Türk gemileriyle gerçekleştirilmesi gibi konular üzerinde de durulmuştur.

Ditaş Genel Müdürü'nün, bu kadar kısa bir zamanda, esasen parası da olmayan Ditaş'ın, gemi alamıyacağını ileri sürmesi üzerine Başbakan, «bir çözüm yolu bulun» diyerek emrini tekrarlamıştır.

Ditaş'ın tanker almaya yanaşmaması karşısında, Türk armatörlerin «ULCC» tipi tankerler almaları halinde, bu gemilerin kapasitelerinden şartlara göre azamî istifadeyle yükletilmesi, 6 ay içinde Kharg - Ümit Burnu - Türkiye hattında iki sefer yaptırılarak ikinci seferlerinin sonunda «yüzer depo» olarak kullanılması, sabık Bakan tarafından uygun bulunmuştur.

Durumdan haberdar olan Armatör Nuri CERRAHOĞLU, Ditaş'a müracaatla, kendisinin bu işe talip olduğunu bildirmiş ve —karşılıklı mutabakat üzerine— taraflar 2 Mart 1984 tarihli «Ham Petrol Taşıma» sözleşmesinin bazı maddelerini değiştiren ve ona bazı hükümler ilâve eden 23 Haziran 1984 tarihli «Zeyilname»yi imzalamıştır. Buna göre, Armatör Nuri CERRAHOĞLU, asgari 315000 DWT'luk ve balastlı olarak Süveyş'ten geçebilecek evsafda bir adet ham petrol tankerini Temmuz 1984 ayı içinde satın alarak en geç 25 Temmuz 1984 tarihine kadar «Tüpraş» adına Kharg Adası'nda yüke girecek şekilde hazır bulunduracaktır.

Armatör Nuri CERRAHOĞLU ile Ditaş arasındaki sözleşmeyi öğrenen «UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi» Yönetim Kurulu Başkan'ı Uğur MENGENCEOĞLU da bu kârlı işten yararlanmak ister ve doğrudan sabık Bakan'la temasa geçerek yük garantisini sağlamaya çalışır. Çünkü, büyük tanker satın alınmadan önce, onun yük garantisinin sağlanması gerekmektedir. Aksi halde, büyük bir riske katlanmak zorunluluğu vardır.

İşte, bu ilk temasta, Uğur MENGENCEOĞLU'nun, esasta aynı ve fakat tarihlerde çelişik (rüşvet veren durumuna düşmek için de olabilir) ifadelerinden Sabık Bakan'ın «Gemi de alırsın, yük de alırsın; miktar söylemiyorum, çikolata paketi, şeker paketi şeklinde buraya veya eve getirebilirsin» diyerek ilk kez rüşvet ima'sında bulunduğu anlaşılmaktadır.

Uğur MENGENCEOĞLU, yük konusunda Sabık Bakan'la anlaştıktan sonra, 11 Temmuz 1984 tarihinde «Ditaş» Genel Müdürlüğüne şu teleksi çeker. «... Devlet Bakanlığı'nda yapılan görüşme neticesi olarak, UM Denizcilik Ticaret A.Ş. nin Ditaş'la aralarında mevcut 1984 yılı (Ham Petrol Taşıma) anlaşması kapsamındaki gemiler ile halen bu anlaşma dışında olup da anlaşmaya dahilmiş gibi peş peşe seferler halinde taşıma yaptırılan Avar Tankeri haricinde UM Deniz'in yeni aldığı gemi ile Ağustos 1984 - 5 Ekim - 15 Kasım 1984 tarihleri arasında Zafer Tan-

keri 5/84 seferi, sc Kharg/tc anlaşması şartları ile beheri 350/400.000 tonluk partiler olmak üzere iki sefer yaptırılması kararlaştırılmıştır.

UM Denizcilik Şirketi, yukarıda bahsedilen taşımayı yapacak geminin ismini en geç 1 Ağustos 1984 günü mesai saati sonuna kadar bildirmiş olacaktır. Bu teleksi alan «Ditaş»ın, bağlı olduğu «Petkur» Genel Müdürlüğüne çektiği 16.7.1984 günlü teleksinde, özetle: UM Denizcilik Ticaret A.Ş. den, bir «ULCC» satın alınması ve 15,81 \$/ton navlun ile iki sefer yapılması için Sayın Bakan'la görüşme yapıldığını ve gemi isminin 1 Ağustos 1984 tarihine kadar bildirileceğini açıklayan teleks alınmıştır. Satın alınarak taşıma işini yüklenecek «ULCC»lere, ikinci yüklerin bulunması problem yaratacağı cihetle, bu konudaki görüşünüzü ve UM Denizcilik Şirketi ile nasıl bir anlaşma yapılması gerekeceği hakkındaki talimatınızı bildirin denilmiştir.

Bu telekse herhangi bir cevap verilmemiştir. Ancak, bundan sonra, sabık Bakan'ın isteği üzerine, Tüpraş Genel Müdürü, Tüpraş Genel Müdür Yardımcısı ve Ditaş Genel Müdürü'nün iştirakiyle Bakan'ın başkanlığında Ankara'da bir toplantı yapılmış ve bu toplantıda, Bakan tarafından UM Şirketinin tekliflerinin, taşımaların aciliyeti ve önemine binaen kabul edilmesinin gerektiği direktifi verilerek UM Denizcilik Şirketi ile de sözleşme yapılması imkanı sağlanmıştır.

UM Denizcilik Ticaret A.Ş. ile DİTAŞ arasında imzalanan 9.8.1984 tarihli «Zeyilname»nin 1. maddesi aynen şöyledir: «Armatör asgari 350.000 DWT tonluk ve balastlı olarak (yükli) Süveyş Kanalı'ndan geçebilecek vasıfta bir adet ham petrol tankeri satın alarak 1 Eylül 1984 tarihinden itibaren yükleyici teyidi-ne bağlı olarak Eylül 1984 ayı içinde belirlenecek bir tarihte «Kharg Adası» İran'da yüke girecek şekilde hazırlamayı kabul ve taahhüt eder.»

Zeyilname'nin imzalanmasından sonra, UM Denizcilik Ticaret A.Ş. den zeyilnamenin 1. maddesinde bulunan «balastlı» olarak Süveyş Kanalı'ndan geçme şartını içeren hükmün zeyilnameden çıkartılması teklifi gelmiş ve sabık Bakan'la yapılan telefon görüşmesini müteakip, onun muvafakatı ile, 23.8.1984 tarihinde bu sözcüğün anlaşmadan çıkartıldığı UM Denizcilik Şirketi'ne bildirilmiştir.

Balastlı (yükli - safralı) olarak Süveyş'ten geçemiyen gemilerin, Ümit Burnu'nu dolaşarak gelmesi, sözleşmeye uygun

düşecek ve bu suretle navluna 15,81 \$/ton üzerinden istihkak hakkı doğacaktır.

Eylül 1984'ün sonlarına yaklaşıldığı halde, yeni alınan «Büyük Selçuklu Tankeri»nin doluma gönderilmemesinden endişe duyan Armatör Uğur MENGENCEOĞLU, gemisine tam kapasite ile yük verilmesi ve geminin bekletilmemesi maksadıyla sabık Bakan'la tekrar temasa geçer ve konuşmaları sırasında bu kerre de sabık Bakan daha önceki isteğini % 2,5 diyerek telmihen tekrarlar. İfadeye göre, bu teklife fena halde sıkılan MENGENCEOĞLU, sararmış bir benizle yandaki odada kendisini bekliyen şirketin murahhas azası Enver TOPRAK'la buluşur ve olayı aynen ona nakleder.

Bilâhare, Uğur MENGENCEOĞLU, Şirket'in murahhas azası Enver TOPRAK ve Hukuk Müşaviri Aytekin OZAN, birlikte bir durum muhakemesi yaptıktan sonra, rüşvet teklifini, sadece Büyük Selçuklu gemisinin navlununu değil, diğer gemilerinin navlununu da kapsadığı biçiminde yorumlayarak, keyfiyetin hükümetin başına duyurulmasını kararlaştırırlar.

Bundan sonraki olaylar, gerekçeli kararda da tafsilen izah olunduğu şekilde inkişaf etmiş ve istenilen rüşvetin isnat değil gerçek olduğu, yan delillerle pekiştirilen teyp bandı ile de doğrulanmıştır.

Başbakanlığın, 19.6.1984 günlü ve 19-382-10869 sayılı Genelgesi ve 233 sayılı KHK'nin tetkikinden de anlaşılacağı üzere, Türkiye Petrolleri A.O. ve onun bir yan kuruluşu olan DİTAŞ, sabık Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın denetim ve gözetimi altında faaliyetini sürdürmektedir.

Başbakan Turgut ÖZAL'ın imzasını taşıyan ve sabık Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'a hitaben yazılan 27.7.1984 gün ve 19-310-12963 sayılı yazıda: «İran'dan 400 milyon USD'a yaklaşan alacaklarımızı, tıkanmaya başlayan akreditifleri açarak, bir an önce tasfiye edebilmek ve İran'dan aylık ham petrol çekişini bir milyon tona çıkartarak, stratejik rezervleri arttırmak ve yüzer stok sağlayabilmek için, gerekli her türlü tedbirleri almak üzere Bakanlığınız görevli ve yetkili kılınmıştır.

Gereğini rica ederim» denilmek suretiyle sabık Bakan, mevzuata ilâveten bu konuda, ayrıca idareten de geniş yetkilerle donatılmıştır.

DİTAŞ Genel Müdürü Turgay BELTAN, ifadesinde : «Petrol stratejik bir madde olduğu için, hükümetin stratejisine uymak ve Bakanın emirlerini yerine getirmek zorunluluğu vardır» demiştir.

Olayların safahatı, yapılan işlemlerin niteliği ve haiz bulunduğu üstün yetkiler muvacehesinde, Bakan'ın kuruluşlar üzerindeki denetim ve gözetim yetkisinin kamu hizmetinin, kanunların öngördüğü usul ve esaslar dairesinde yürüyüp yürümediğini saptamak ve bu konuda gerekli incelemeleri yaparak önlemler almanın çok ötesinde buyurma ve buyruğa uyma ölçü ve kuralları içinde cereyan eden ve âmirlik unsurlarını taşıyan bir yetki olduğu, bu sıfat ve yetki alanı itibariyle rüşvet konusu işi yaptırabilecek güce sahip bulunduğu ortadadır.

Devlet Bakanlığının ilgili kuruluşlarıyla iş yapmak durumunda bulunan UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi'nin, gemilerine tam kapasite yük verilmesi, gemilerin bekletilmemesi, sefer sıralarında karşılaşacakları zorlukların giderilmesi, navlunun zamanında ödenmesi, EHRSP (Ekstra harp riski sürprimi) sorununun çözümlenmesi gibi aynı kökten kaynaklanan birbirine bağlı problemlerin ve bilâhare doğacak engellerin rahatlıkla aşılması rüşvetin gerçek sebebini oluşturmaktadır. Nitekim, bant kayıtlarında yer alan ve Uğur MENGENCEOĞLU'nun bazı bürokratlardan yakınmasını ve Ocak ayında kendi firmasına iki sefer daha yük verilmesi istemini içeren konuşmaları karşısında Bakan'ın takındığı olumlu tavrı da bu çerçevede değerlendirerek görüşümüzün doğruluğunu kanıtlamak mümkündür.

Açıklanan sebeplerle, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, TCK'nun 212. maddesi uyarınca, rüşvet almak suçundan dolayı cezalandırılması gerekirken, memuriyet görevini kötüye kullanmak suçundan cezalandırılması yolunda oluşan çoğunluk görüşüne katılmıyoruz.

Üye

Mehmet ÇINARLI

Üye

Mustafa ŞAHİN

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****KARŞIOY YAZISI**

Devlet eski Bakanı Sanık İsmail ÖZDAĞLAR, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Sahibi ve Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCECİOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25 milyon lira rüşvet aldığı iddiasıyla ve T.C.K. nun 213. maddesine göre yargılanmak üzere Yüce Divan'a sevk edilmiştir.

Yapılan yargılama sonunda, sanığın üzerine atılan eylemin görevi kötüye kullanma olarak kabulü ile, bu suçtan mahkumiyetine karar verilmiş olmasına, aşağıdaki nedenlerle karşıyım :

Kendisinden rüşvet istenildiğinden bahisle ihbarda bulunan Uğur MENGENCECİOĞLU'nun, büyük bir deniz nakliyat filosunu kuran ve bu filoyu daha da büyötmeye gayret eden ve bu nedenle iştiğal sahasının doğrudan yönlendirici yönetimin başında bulunan sanık İsmail ÖZDAĞLAR'la iş ilişkisini artırarak sürdüren bir kimse olduğu görölmekte, bu husus dosyadaki belge ve kayıtlarla doğrulanmaktadır. Bu konudaki gelişmeler özetlenecek olursa :

İlk olarak, 3.6.1984 tarihinde Büyük Hun Gemisinin Körfezde vurulması olayı üzerine, uğranılan zararının Irak hükümetince tazmini meselesi vesile ittihaz edilerek sanık Bakanla yapılan görüşmenin, 18.6.1984 tarihinde Hükümetin İran'dan daha fazla ham petrol çekilmesini öngören kararı üzerine artarak devam ettiği göröür.

Gerçekten, 18 Haziran 1984 günü Başbakanlık konutunda sanık Bakan ve diğer ilgililerin katıldığı toplantıda Başbakan'dan, İran'dan ayda 1 milyon ton ham petrol çekilmesi direktifi alan yetkililer, petrol stoklarının artırılması ve körfezde vukuu muhtemel durumlara karşı tedbirli olunması gibi hususla-

rı da dikkate alarak, gerektiğinde yüzer depo olarak kullanılması da mümkün büyük tonajlı gemi alınmasını kararlaştırırlar. DİTAŞ Genel Müdürünün bu büyüklükteki bir gemiyi kısa zamanda almanın imkansızlığını belirtmesi üzerine Türk armatörlerinin ULCC tipi tanker almalarının uygun olacağı sonucuna varılır.

Bu durumdan haberdar olan armatör Nuri CERRAHOĞLU, DİTAŞ'a müracaatla bahsedilen şekilde bir gemi almaya talip olduğunu bildirir ve varılan anlaşma üzerine de 23.6.1984 günü «Zeyilname» imzalanır.

Nuri CERRAHOĞLU ile DİTAŞ arasındaki bu sözleşmeyi öğrenen UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCEOĞLU da bu kârlı işten yararlanmak isteğiyle doğrudan sanık Bakanla görüşerek kendisiyle de aynı şekilde sözleşme yapılması hususunda mutabakat sağlar.

Bu mutabakat üzerine UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi tarafından DİTAŞ'a çekilen ve bir örneği de İsmail ÖZDAĞLAR'ın dikkatine sunulmak kaydıyla Devlet Bakanlığına gönderilen ve «Devlet Bakanlığında yapılan görüşme neticesi olarak» diye başlıyan 11.7.1984 günlü teleksde, hem alacakları ULCC tipi gemi ve hem de bu gemiye verilecek yükün navlun bedeli ve sefer sayısı adeta dikte ettirilir şekilde bildirilir.

DİTAŞ ise, bağlı olduğu PETKUR Genel Müdürlüğüne çektiği 16.7.1984 günlü teleksde özetle : UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinden bir ULCC satın alınması ve 15 \$ ton navlun ile iki sefer yapılması için Sayın Bakanla görüşme yapıldığını ve gemi isminin 1 Ağustos 1984 tarihine kadar bildirileceğini açıklayan teleks alınmıştır. Bu gemiye yük bulunması problem yaratacaktır. Kaldığı bu tip gemilerin boşaltılmalarında da büyük zorluklar vardır. Bu durum karşısında UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketiyle nasıl bir anlaşma yapılacaktır demekte ve bu konuda açıklama yapılmasını istemektedir.

Bu teleksin cevabı gelmeden sanık Bakanın daveti üzerine Ankara'da Devlet Bakanlığında TÜPRAŞ Genel Müdürü ve yardımcısı ile DİTAŞ Genel Müdürünün iştirakiyle yapılan toplantıda sanık Bakan; UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinin yaptığı teklifin kabul edilmesi gerektiğini, çünkü İran'dan büyük miktarda petrol çekilme zorunluğu bulunduğunu, mevcut gemilere yükün nasıl olsa bulunabileceğini; navlun fiyatlarında

düşme olduğunun bildirilmesi üzerine de (CERRAHOĞLU firması kastedilerek) her ikisi arasında bir ayırım yapılmasının sakıncalı olacağını, birine ne uygulanıyorsa diğerine de aynı şeyin uygulanması gerektiği talimatını verir

Görülüyor ki, Uğur MENGENEÇİOĞLU, alacağı ULCC için anlaşma koşulları olarak ne önermişse aynen kabul edilmiş ve hatta sözleşmenin 1. maddesinde yer alan, «balastlı olarak Süveyş Kanalından geçebilecek evsafıta» olması şartı sonradan UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketinin, önerisi ve sanık Bakanın onayı ile 23.8.1984 tarihinde anlaşma metninden çıkarılmıştır. Böylece Süveyşten geçemiyen gemilerin Ümit Burnunu dolaşarak gelmesine ve dolayısıyla 8.61 dolar yerine 15\$/ton üzerinden navlun alınmasına imkan sağlanmış olur.

Eylül 1984'ün sonlarına yaklaşıldığı halde yeni alınan Büyük Selçuklu tankerinin doluma gönderilmemesinden endişeye düşen Uğur MENGENEÇİOĞLU, gemisine bekletilmeden tam kapasitede yük verilmesini sağlamak amacıyla sanık Bakanla yeniden görüştüğünde (Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun bu yoldaki bazı ifadelerine göre) ÖZDAĞLAR, «bu meseleyi hallederiz yük de veririz, yalnız bana şeker paketi, daireye çikolata paketi şeklinde getirirsiniz, miktar söylemiyorum» diye rüşvet isteğini açığa vurur, (diğer bazı ifadelerine göre de) bu görüşme sırasında istenilen rüşvetin % 2,5 hesabıyla miktarı belirtilir. Bu durum üzerine şirketinin yetkili elemanlarıyla görüşen Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun, bu rüşvet isteğini Başbakan'a duyurulmak üzere Başbakanlık danışmanı Adnan KAHVECİ'ye bildirdiği görülür.

Kırsaca özetlenen bu olayın ikinci kısmına geçmeden önce, sanık Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın ham petrol ithali ve nakli konusunda haiz olduğu görev ve yetkisinin ne olduğuna bakıldığında: Başbakanlığın 19.6.1984 günlü genelgesi ve 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname hükümlerine göre Türkiye Petrolleri Anonim Ortaklığının ve onun bir yan kuruluşu olan DİTAŞ'ın doğrudan sanık Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın denetim ve gözetimi altında faaliyetini sürdürdüğü görülmektedir. Aynı zamanda Başbakan Turgut ÖZAL'ın imzasını taşıyan ve İsmail ÖZDAĞLAR'a hitaben yazılan 26.7.1984 günlü, 19-310-2963 sayılı yazıda da, İran'dan çekilecek ham petrol konusunda her türlü tedbirleri almak üzere Bakanlığınız görevli ve yetkili kılınmıştır, denilmekte ve böylece İsmail ÖZDAĞLAR idari ve kanuni

yetkilerle donatılmış bulunmaktadır. DİTAS Genel Müdürü Turgay BELTAN'da «petrol stratejik bir madde olduğu için hükümetin stratejisine uymak ve Bakanın emirlerini yerine getirmek zorunluğu vardır» demektedir.

233 sayılı Kamu İktisadi Teşebbüsleri Hakkında Kanun Hükümünde Kararnamenin 24. maddesine göre bağlı ortaklıkların genel müdürleriyle yönetim kurulu üyelerinden bazılarının atanmasında Bakanın söz sahibi olması, bağlı kuruluşlar üzerindeki etkinliğini artıran bir başka neden olmaktadır.

Rüşvet konusuna gelince: Maddi olayın 25 milyon liranın İsmail ÖZDAĞLAR'a teslimine kadar geçen safhası da, diğer kısımlar da olduğu gibi esas kararda geniş bir şekilde açıklanmış bulunmaktadır. Suçun sübutuna ilişkin bu açıklanış biçimine tamamen katıldığım cihetle, paranın verildiği 26.12.1984 günü sanık Bakanla Uğur MENGENCEİOĞLU arasında geçen görüşmeler, 25 milyon liranın bankadan çekilişi, Adnan KAHVECİ ile Uğur MENGENCEİOĞLU arasındaki görüşmeler, teybin hazırlanışı, sanık Bakan tarafından Büyük Ankara Oteline araba gönderilmesi, Uğur MENGENCEİOĞLU'nun teybi çalıştırarak bu arabaya binmesi ve içinde para bulunan çantanın Ali ÖZDAĞLAR'a teslimi ile sanık Bakanın odasında geçen konuşmalar ve nihayet bandın Adnan KAHVECİ'ye teslimi ve onun tarafından da Başbakan'a iletilmesi konularına ilişkin hususların tekrarına gerek görülmemiştir.

Şu kadar ki, İsmail ÖZDAĞLAR tarafından alındığı esas kararda yer verilen delillerle açıkça sübuta eren 25 milyon liranın, Uğur MENGENCEİOĞLU'ndan ne amaçla istenmiş olduğunun saptanamadığından bahisle eylemin, menfaat sağlamak yoluyla görevi kötüye kullanma olarak kabulüne katılmamaktayım.

Çünkü olaylar ve mevcut deliller bütünüyle ele alınıp incelendiğinde kanımızca rüşvet isteminin nedeni ortaya çıkmaktadır.

Her ne kadar, olayın tanığı durumunda bulunan muhbir Uğur MENGENCEİOĞLU, sanık Bakanın rüşvet isteğini açığa vuran «bana şeker paketi, Bakanlığa çikolata paketi şeklinde bırakabilirsiniz, miktar söylemiyorum» biçimindeki sözleri, hangi görüşmede ve ne gibi bir iş için gittiğinde söylediğini açıkça belirtmeyip, değişik beyanlarda bulunmakta ise de, bu ifadeler

arasında esasta bir ayrılık, bir çelişki değil, ya aradan geçen zaman içinde unutmuş olmaktan ya da rüşvet veren durumuna düşüp ceza görmek endişesinden kaynaklanan bir değişiklik göze çarpmaktadır. Bu zahiri tutarsızlığı, bir bakıma musamaha ile karşılamak gerekir. Çünkü hiç bir kimseden, muhtemel de olsa kendisini suçlayacak bir beyanda bulunması beklenemez.

Uğur MENGENCEOĞLU'nun söz konusu bu ifadelerine topluca bakıldığında, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, ya ULCC tipi gemi alınması meselesinin görüşülmesi sırasında «gemi de alırsınız, yükte alırsınız» şeklinde, ya da Büyük Selçuklu gemisine biran önce yük verilmesi isteğinde bulunulduğunda «O meseleyi hallederiz, yükte veririz» biçiminde, kolaylık ve yardım vaadeden sözleriyle birlikte, «eve şeker paketi, Bakanlığa çikolata paketi şeklinde getirebilirsiniz, miktar söylemiyorum» diyerek hem rüşvet isteğini ve hem de bunun nedenini açıkladığı görülmektedir.

Yine bu ifadelerden Uğur MENGENCEOĞLU'nun, yukarıdaki bu görüşmeler sırasında gemilerin trafiğinde, navlunların tahsilatında karşılaştığı zorlukları da dile getirdiği ve bunların halledilmesi yolundaki isteğinin de sanık Bakan tarafından olumlu karşılandığı anlaşılmaktadır.

Görülüyor ki, sanık Bakanın önüne gemi alınması, yük verilmesi ve karşılaşılan sair zorlukların giderilmesi gibi talepler götürülmekte ve pek muhtemeldir ki, sanık Bakan da kolay ve bol kazanç sağlandığını (ki ifade edildiğine göre bir tankerin bir kaç sefer yapması halinde milyarları bulan bedeli ödenmekte imiş) yakinen bilen bir kimse olarak, esasen yapılması mümkün bu istekleri bahane edip rüşvet talebinde bulunmuş, Uğur MENGENCEOĞLU'da bir süre tereddütten sonra bu talebi kabul ettiği izlenimini uyandırmıştır.

Nitekim Meclis Soruşturma Komisyonu raporunun 2 nci kısmına ait «delillerin tahlil ve münakaşası» bölümünde de muhbirin, «gemilerine tam kapasite yük verilmesini, gemilerinin boş bekletilmemesini ve gemilerinin sefer sıralarının belirlenmesindeki zorluklarla bu gibi sebeplerden doğan sıkıntılarının giderilmesi» için İsmail ÖZDAĞLAR'a rüşvet verdiği belirtilmek suretiyle rüşvet nedeni konusuna yukarıda kabul edildiği şekilde bir açıklık getirilmiş olunmaktadır.

Özetlemek gerekirse, İsmail ÖZDAĞLAR, kanun ve nizam hükümlerine göre yapması gereken ve yukarıda kısaca değini-

len isteklerle karşılaşınca rüşvet talep etmiş, Uğur MENGENCİOĞLU'da bu isteği velevki yetkililere duyurmak düşüncesiyle de olsa kabul etmiş görünerek rüşvet anlaşması tekemmül ettirilmiş, üstelik bu anlaşma gereği olarak verilen para da alınmıştır.

Öte yandan sanık Bakanın, kendisine sunulan bu konularda Uğur MENGENCİOĞLU lehine bir eylemde bulunup bulunmaması da rüşvet suçunun oluşumu için şart değildir. Kaldı ki ULCC tipi tankerle yapılacak taşımada fiyat tesbitinde olduğu gibi, 25 milyon liranın verilmesinden önce de İsmail ÖZDAĞLAR'ın, zaman zaman Uğur MENGENCİOĞLU yararına bazı tutum ve davranışlarda bulunduğu da görülmektedir.

Esasen burada, hangi gelir düzeyine mensup olursa olsun hiç kimse tarafından azımsanmıyacak bir paranın, hem de verilmesi gerekenin yarısı bulunan 25 milyonun bir iş yapmadan veya bir yardım söz konusu olmadan bir kimseden istenilebileceğini düşünmek de mümkün değildir.

Açıklanan bu nedenlerle :

1) Devlet eski Bakanı Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın, UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCİOĞLU'ndan 25 milyon lira rüşvet aldığı sonucuna varılmış olmakla adı geçen sanığın, görevi kötüye kullanmaktan değil, T.C.K.nun 212. maddesi uyarınca cezalandırılmasına;

2) Diğer sanıklar Ali ÖZDAĞLAR ile Mehmet KAYMAK'ın, içinde 25 milyon lira bulunan çantayı araba içinde Uğur MENGENCİOĞLU'ndan aldıkları anlaşılmakta ise de, adı geçen bu sanıkların rüşvete aracı olduklarına, çantanın bu amaçla alınıp verilmesine bilerek iştirak ettiklerine dair mahkumiyetlerini gerektirir bir delil elde edilememiş olmakla her iki sanığın üzerlerine atılan suçtan bu nedenlerle beraatlerine;

Karar verilmesi gerektiği görüş ve kanaatiyle çoğunluk kararına karşıyım.

Üye

Selâhattin METİN

YÜCE DİVAN

Esas Sayısı : 1985/1

Karar Sayısı : 1986/1

Karar Günü : 14.2.1986

KARŞIOY YAZISI

Sübuta eren görevi kötüye kullanma suçunun işlenme şekli, eylemin niteliği ve sanığın dava konusu olaylardaki tutum ve davranışları birlikte değerlendirildikte, cezanın alt sınırının aşılması için bir neden bulunmadığı sonucuna varılması gerektiği görüşü ile çoğunluk kararına katılmıyorum.

Üye
Servet TÜZÜN

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****KARŞIOY YAZISI**

Rüşvet almak suçundan sanık Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR ile bu suça aracılık etmekten sanık Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK'ın Yüce Divan'ca yapılan yargılamaları sonunda :

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi Ortağı ve Yönetim Kurulu Başkanı Uğur MENGENCEİ-OĞLU'ndan 25 milyon lira haksız menfaat sağladığı sabit olmuş, fakat paranın hangi nedenle alındığı ve bir rüşvet anlaşmasına dayalı olduğu konularında delil elde edilemediğinden eylemin görevi kötüye kullanmak suçunu oluşturduğu kabul edilerek bu suçtan dolayı TCK'nın 240. maddesi gereğince mahkûmiyetine; diğer sanık Ali ÖZDAĞLAR ile Mehmet KAYMAK'ın eylemleri rüşvet suçuna aracılık olarak nitelendirilemeyeceği gibi Uğur MENGENCEİ-OĞLU tarafından verilen çantada para olduğunu bildikleri, İsmail ÖZDAĞLAR'ın işlenen bu suçtan yararlanmasını sağlamak amacıyla alıp eve götürdükleri ya da suçtan hasıl olduğunu bildikleri parayı sakladıkları yolunda hükümlülüklerine yeterli delil elde edilemediğinden eylemleri TCK'nın 298 ve 512. maddeleri kapsamı içinde de görülemediğinden beraatlerine karar verilmiştir.

Hükme gerekçe olarakda olayın başlıca tanığı Uğur MENGENCEİ-OĞLU'nun rüşvet nedeni konusunda sürekli biçimde değiştirmiş olduğu ifadelerinin kabule şayan bulunmadığı, ULCC tipi tankerle ham petrol taşınması konusunda CERRAH-OĞLU firmasıyla imzalanan anlaşmanın bir benzerinin UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi ile de yapılması ve yapılacak bu sözleşme üzerine satın alınacak tankere yük verilmesinin çabuklaştırılması konularının birer rüşvet nedeni sayılamıyacağı gösterilmiş bulunmaktadır.

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın Yüce Divan'a sevkine ilişkin Türkiye Büyük Millet Meclisi'nin 15.5.1985 günlü ve 19 sayılı kararında rüşvet nedeni belirtilmemiş ancak, soruşturma komisyonu raporunun delillerin tahlil ve münakaşası bölümünün dördüncü bendinde Uğur MENGENEÇİOĞLU hakkında suç duyurusunda bulunulurken rüşvet nedenleri olarak; muhbirin «gemilerine tam kapasite yük verilmesi, gemilerin boş bekletilmesi ve gemilerin sefer sıralarının belirlenmesindeki zorluklar gibi sebeplerden doğan sıkıntıların giderilmesi» hususlarına yer verilmiştir. Adı geçen hakkında yapılan suç duyurusu sonucunda takipsizlik kararı verilmiştir.

Gerçekten de olayın başlıca tanığı durumunda bulunan Uğur MENGENEÇİOĞLU, soruşturma aşamalarındaki ifadelerinde rüşvet nedeni konusunda değişik beyanlarda bulunmuş, olayı belirgin bir sebebe bağlamaktan adeta kaçınmıştır.

Rüşvet toplu suçlar grubundandır, suçun teşekkülü en azından rüşvet veren ve rüşvet alan olmak üzere iki kişinin varlığına ihtiyaç gösterir, bunlar fiilde ortak değil birbirinden bağımsız «rüşvet alma ve rüşvet verme» gibi iki ayrı suçun failidirler; her iki tarafta meşru zeminde bulunmadıkları için karşılıklı olarak işledikleri suçların gizli kalmasına dikkat edecekleri kuşkusuzdur. Olayın takip konusu yapılmış olması halinde de sanıktan suçunu itiraf etmesi tanıktan da yerine göre kendisini ceza takibatına maruz kılacak bir konuda doğruyu söylemesi herhalde beklenilemez; olayın değerlendirilmesinde tüm bu hususların gözönünde bulundurulması gerekir.

Hakkında takipsizlik kararı verildiği cihetle kamu tanığı sıfatıyla dinlenen Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun soruşturma aşamalarındaki ifadelerinde rüşvet nedeni konusunda yer yer değişik beyanlarda bulunmuş olması olgusuna dayanılarak rüşvet nedeninin belirlenemediği sonucuna varılması kanımızca isabetli bulunmamaktadır. Hükme varmak için hakikate ulaşmak gerçeği bulmak ve hatadan sakınmak yollarını bize mantık dediğimiz bilim gösterir. Hakim isbat konusunda bu bilimin kurallarıyla bağlıdır.

Sanık Bakan'a 25 milyon lira rüşvet olarak verilmiş ise bu yolda bir anlaşma yapıp yapılmadığı, yapılmış ise hangi işle ilgili bulunduğu ve koşullarının neler olduğunu tesbite medar olabilecek delilleri herşeyden önce kendisinden rüşvet istenildiğini ve bunuda verdiğini resmi makama ihbar eden tanık Uğur

MENGENCEİOĞLU'nun soruşturma safhalarındaki ifadelerinde ve rüşveti alan kimsenin konuyla ilgili işlemlerinde araştırmak gerekecektir. Hal böyle iken çoğunluğun, olayın başlıca tanığı Uğur MENGENCEİOĞLU'nun ifadelerine külliye itibar etmesi, diğer delillerle birlikte belli bir kanaatin oluşmasına elverişli çeşitli ihtimallere ilişkin ip uçlarının gözardı edilmesine neden olmuştur.

Bir tanığın soruşturma safhalarında birbirinden farklı ya da çelişkili ifadeler vermesi beyanlarının tümüyle nazara alınmamasına sebep teşkil edemez. Hakim maddi gerçeği diğer delillerle saptayabilmiş ise bir tanığın çelişik beyanlarını bir yana iterek hükme varmış olabilir. Fakat, gerçeğin ortaya çıkarılması için mutlaka bu çelişik beyanların değerlendirilmesine ihtiyaç var ise Mahkeme bunları gözardı edemez. Tanık beyanını diğer delillerle birlikte değerlendirmeye tabi tutarak en azından bunun olayın bir bölümü temsil edip etmediğini, kısmen olsun doğru ve gerçeğe uygun olup olmadığını tesbit etmeye mecburdur.

Yargılanan olayda sanığın 25 milyon lira haksız menfaat sağladığı sabit görüldüğüne göre diğer delillerin de yardımı ile bu menfaatin ne karşılığında edinildiğinin araştırılıp tesbiti gerekir.

Rüşvet anlaşmasının bir yanını oluşturan Uğur MENGENCEİOĞLU soruşturma kurulunda «... Büyük Selçuklu'nun alınması sırasında Bakanla bir defa yaptığımız görüşmede... Bakan ben sana bu gemiyi aldurturum 2,5 - 3 gibi laflar etti» şeklinde beyanda bulunmuş, Cumhuriyet Savcılığındaki ifadesinde ise «... İsmail ÖZDAĞLAR'ı ziyaretimizde gemilerimize temin ettiği navlundan para alacağını söylediği için ne para vereceğimizi sordüğümüzda o da navlun ücretinin % 2,5 unu alırım dedi peki dedik çıktık» demiş duruşmada bu beyanının doğru olup olmadığı tanığa sorulduğunda, doğru olduğunu söylemiştir. Uğur MENGENCEİOĞLU son tahkikat sırasında alınan ve kararın 107 - 108 nci sayfalarında yer alan ifadelerinde ise «... temmuz ayı içerisinde tekrar ziyaret ettim ... bu şekilde bir gemi alınmakta böyle bir gemi alınacaksa bizde böyle bir taşımaya tabiyiz dedim..» «çünkü ... böyle bir gemiye öngörülen navlun nisbeti bir hayli yüksektir. Bu görüşme esnasında sayın eski Bakan şu şekilde bir laf söyledi —masadan ayağa kalkarak— bana bu-

raya şeker paketi şeklinde yahut eve şeker paketi şeklinde bu-
 raya çikolata paketi şeklinde, ikisini karıştırmış olabilirim fakat
 bir tanesi çikolata paketi şeklindedir getirebilirsiniz dedi» «ge-
 minin yükünde bazı gecikmeler oldu sanıyorum ben sayın Ba-
 kanı bir kere daha ziyaret etme ihtiyacını hissettim bu sırada
 verecek olduğumuz rakamın adı takılmıştır % 2,5 olaraktan» «...
 zorluklar, gemilerin trafiğinde navlunların tahsilatında zorluk-
 lar var, ayrıca ortada bir taleple gidiyoruz eski Bakana ... bir
 gemide biz alalım diyoruz bir zorlama var, e bunların netice-
 sinde de bir talep oluyor» «Büyük Selçuklu ile sınırlıdır diye ke-
 sin birşey koymadım. Burada bahsettiğimiz hep Büyük Selçuklu
 ile geçtiği için konuştum. Fakat diğer gemilerden de % 2,5 ve-
 receğimiz kanaati bende mevcuttu, fakat bununda adını koy-
 mamıştık hangi tarihten itibaren vereceğiz adını koymamıştık»
 şeklinde beyanda bulunmuştur.

Rüşvetin gerçek nedenini bu ifadeler içerisinde araştırmak
 gerekir. Neler olabileceği hususuna gelince: Büyük Selçuklu
 tankerinin alınışından hemen sonra yüke sokulması konusunun
 niçin rüşvet nedeni sayılamıyacağı kararın gerekçesinde ayrın-
 tılarıyla açıklanmıştır.

Rüşvetin, gemilerin trafiğinde ve navlunların tahsilatındaki
 zorlukların giderilmesi gibi bir amaçla verildiği yolundaki id-
 diada pek tutarlı ve gerçekçi gözükmemektedir. Zira gemilerin
 trafiği ve yüke girişleri program dışı bir taşıma söz konusu de-
 ğilse daha önceden yapılmış yıllık program esaslarına göre ya-
 pılmaktadır. Program dışına çıkılması söz konusu olamaz, nav-
 lunların tahsilatı konusunda UM Denizcilik Ticaret Anonim Şir-
 keti murahhas üyesi Enver TOPRAK soruşturma komisyonunda
 verdiği ifadesinde bağırıp çağırarak şirketin alacaklarına tah-
 sil ettiğini bildirmektedir. Bu durumda, navlun tahsilatının ta-
 cili için rüşvet vereceği düşüncesi zayıf bir ihtimalin ötesine
 geçecek nitelikte değildir. Geride rüşvet nedeni olarak Büyük
 Selçuklu gemisinin satın alınabilmesi için iki sefer garantili bir
 sözleşmenin yapılabilmesini temin hususu kalmaktadır.

Uğur MENGENCEOĞLU Soruşturma Komisyonunda ver-
 diği ve duruşmada da doğruladığı ifadesinde «... Büyük Selçuk-
 lunun alınışı sırasında Bakanla yapmış olduğum görüşmede ...
 Bakan, ben sana bu gemiyi aldurtarım 2,5 - 3 gibi laflar etti» de-
 mektedir. Bunlar soyut bir beyandan ibaret değildir. Bakan, bu
 sözleriyle rüşvet isteğini açığa vurmuş ve daha sonra yapılan

bir görüşmede de rüşvetin miktarı navlunun % 2,5 olarak saptanmıştır. Rüşvet nedeni yani rüşvet anlaşmasının konusu ise DİTAŞ ile Uğur MENGENCEİOĞLU'nun şirketi arasında, ULCC tipi bir tankerle ham petrol taşımalarını öngören ve iki sefer garantisi veren yeni bir anlaşma yapılmasının Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR tarafından sağlanmasından ibarettir.

Bakanın bu konudaki isteğinin Uğur MENGENCEİOĞLU tarafından kabul edildiğinin ve böylece rüşvet konusunda anlaşmaya varıldığının en önemli delilini 11 Temmuz 1984 gününde DİTAŞ Genel Müdürlüğüne UM Denizcilik Şirketi tarafından çekilen teleks içeriğini oluşturmaktadır. Kararın 17 nci sayfasının, aynen aktarılmış bulunan teleks metninde «... Devlet Bakanlığında yapılan görüşme neticesi olarak,.. UM Denizin yeni aldığı gemi ile.. beheri 350/400 bin tonluk partiler olmak üzere iki sefer yaptırılması kararlaştırılmıştır..» şeklinde yer alan sözlerin ve teleksin başına yerleştirilen «sn. İsmail ÖZDAĞLAR'ın dikkatine» ibareleri DİTAŞ'tan önce Bakanla mutabakata varıldığını açıklamakta ve bu da rüşvetin konusunu açıkça ortaya koymaktadır. Önce böyle bir anlaşma yapılacakki tanker alınabilsin. Anlaşmanın yapılabilmesi için sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın araya girmesi zorunlu olmuştur. Zira DİTAŞ, ULCC tipi tankerle taşıma yapılmasına 18 Haziran 1984 günü Başbakanlık konutunda yapılan toplantıda karşı çıkmış fakat Başbakanın emri üzerine böyle bir taşıma anlaşması 23.6.1984 gününde Nuri CERRAHOĞLU Firmasıyla yapılmıştır. Uğur MENGENCEİOĞLU'da DİTAŞ'la böyle bir anlaşma yapmak istemiş ve fakat DİTAŞ buna yanaşmamıştır. Bu yolda ikinci bir anlaşma yapılmaktan kaçınılmasının nedenleri DİTAŞ'ın 16 Temmuz 1984 günlü teleksinde açık biçimde izah edilmektedir (bu teleks metni kararın 18 ve 19 uncu sayfalarında ve olaylar bölümünde yer almış olduğundan burada yinelenmemiştir)

İki sefer garantisi veren yeni bir taşıma anlaşmasının yapılması şu bakımdan önemlidir: Uğur MENGENCEİOĞLU'nun duruşmada da kabul ettiği gibi, navlun birimi 15 dolar olunca —Nuri CERRAHOĞLU Şirketiyle yapılan 23.6.1984 günlü anlaşmada da navlun birimi 15 dolardır— ULCC tipi bu gemiler iki seferde kendisini amorti etmektedirler. Beklenen ve elde edilmek istenen menfaatin büyüklüğü ortadadır, DİTAŞ'ın bu konudaki olumsuz tutumu bertaraf edilmelidir. İşte bu bakımdan Uğur MENGENCEİOĞLU'nun Soruşturma Komisyonunda «...

Büyük Selçuklunun alınışı sırasında bakanla yapmış olduğumuz görüşmede... Bakan, ben sana bu gemiyi aldırırım 2,5 - 3 gibi laflar etti» sözleri olayın belgelerle saptanan akışına tamamen uygun bulunmaktadır. Nitekim bu konudaki kanaati sanık Bakanın DİTAŞ'ın malûmatı dışında Uğur MENGENCEOĞLU ile anlaşma konusunda mutabakata varması, işte sakınca mütalaa eden DİTAŞ yetkililerinin Ankara'ya çağırılarak muhalefetlerini bertaraf edip ek sözleşme imzalanmasının sağlanması, zeyilnamenin birinci maddesindeki «balastlı olarak Süveyş'ten geçmesi» kaydının çıkarılması, Büyük Selçuklunun alınması sırasında istenilen ve Devlet Planlama Teşkilatı Müsteşarlığında takılan teşvik belgesinin bir an önce verilmesi için Müşaviri Tahsin Nuri DURLU'ya emir vermesi gibi gayretler de doğrulamaktadır. Sanığın TÜPRAŞ ve DİTAŞ Genel Müdürlerini Ankara'ya çağırarak Uğur MENGENCEOĞLU'nun istediği anlaşmanın yapılmasını sağladığı tanık Genel Müdürlerin ifadelerinden de anlaşılmaktadır. Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın konuyu hükümetin politikasına bağlaması doğaldır ve bu durum rüşvet konusu da anlaşmaya varıldığının kabulüne engel değildir.

Kararda belirtildiği üzere DİTAŞ, 233 sayılı Kanun Hükmünde Kararname kapsamında, bağlı ortaklık olarak sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın atandığı Devlet Bakanlığıyla ilgilendirilmiştir. Anılan Kanun Hükmündeki Kararnamenin 40 maddesine göre «ilgili Bakanlık, ... bağlı ortaklık faaliyetlerinin Kanun, Tüzük ve Yönetmelik hükümlerine uygun olarak yürütülmesini gözetlemekle görevlidir» öte yandan aynı kararname, düzenlediği teşebbüs müessese ve bağlı ortaklıklara faaliyetlerinde ekonomik özerklikte tanımıştır. Ancak; DİTAŞ'ın faaliyet konusu petrol taşımacılığı olup, öteki teşebbüs müessese ve bağlı ortaklıklardan kısmen farklı bir durum arz etmektedir. Zira petrol 7.3.1954 günlü ve 6326 sayılı Petrol Kanununa göre Devletin tekeli altındadır. Devlet tekeli söz konusu olunca kararnamede tanınan ekonomik özerkliğinde tümüyle ayakta duramayacağı ortadadır. DİTAŞ Genel Müdürü tanık Turgay BELTAN'da ifadesinde «petrol Türkiye'de mademki Devlet malıdır stratejik maldır ve Devlete bir taşıma yapıyor, ister istemez Devlet işin içine giriyor» demektedir.

Hükümet ULCC tipi tankerle taşıma yapılmasına karar verdikten sonra DİTAŞ'ın buna uyması zorunludur. Bu bakımdan

233 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin, ilgili Bakanlığa bağlı ortaklık üzerinde tanıdığı gözetim yetkisi DİTAŞ'ın faaliyet konusu bakımından idari denetim düzenine çok yaklaşmaktadır. Sanık Bakanın rüşvet nedeni olan eylemiyle görevi arasında bu düzeyde bir bağ vardır.

Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın babası diğer sanık Ali ÖZDAĞLAR'ın Uğur MENGENCEİOĞLU'nu Bakanlığa getirecek olan resmi arabanın içinde bulunması ancak özel ilişki ve amaçlarla izah olunabilir. Bu özel amaç Uğur MENGENCEİOĞLU'nun getireceği parayı almaktan ibarettir. Sanık Ali ÖZDAĞLAR Uğur MENGENCEİOĞLU'nun sözlerine karşı «... evet söyledi efendim ben babasıyım» diyerek Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın özel amaç ve talimatını dile getirmiştir. Savunma hiç bir yönü itibariyle kabule şayan değildir.

Yukardan beri yapılan açıklamalara göre Sanık Bakanın eylemi TCK'nun 212/2. maddesinde yazılı rüşvet suçunu, diğer sanık Ali ÖZDAĞLAR'ın eylemi ise bu rüşvet suçuna rüşvet almanın aracısı olarak katılma suçunu oluşturur. Bu itibarla Sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın fiilini görevi kötüye kullanma olarak kabul eden ve Sanık Ali ÖZDAĞLAR'ı aracı kabul etmeyen çoğunluk görüşlerine karşıyım.

Üye

Mahmut C. CUHRUK

YÜCE DİVAN**Esas Sayısı : 1985/1****Karar Sayısı : 1986/1****Karar Günü : 14.2.1986****KARŞIOY YAZISI**

I — Şanlıurfa Milletvekili Osman DOĞAN ve 39 arkadaşı tarafından Türkiye Büyük Millet Meclisi Başkanlığına verilen 6.1.1985 günlü, soruşturma önergesinde, «Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında ciddi bir yolsuzluk iddiasının, gereği yapılmak üzere Adalet Bakanlığına intikal ettirildiği Başbakanlıkça açıklanmıştır.

Bu ve benzeri iddiaların vuzuha kavuşturulmamasını demokratik rejim açısından büyük bir eksiklik olarak kabul ediyoruz. Nitekim geçmiş dönemlerde benzeri iddiaların üzerine cesaretle gidilememiş olmasının bedelini Türk milleti olarak ağır ve pahalı bir şekilde ödemiş olduğumuz tarihi bir vakiadır. Açık bir rejim olan demokrasi, mevcut kaideleri içersinde her türlü iddiaların vuzuha kavuşturulabildiği, suçluların cezalandırılabildiği, masumların temize çıkarılabildiği ölçüde faziletini isbat etmiş olacaktır.

Her şeyin aziz Türk milletinin huzurunda ve kamuoyuna açık bir şekilde cereyanını temin etmek maksadıyla, adı geçen Devlet eski Bakanı hakkında soruşturma açılmasını Anayasasının 100. maddesine göre arz ve talep ederiz.» denmektedir.

40 milletvekili tarafından verilen bu soruşturma önergesinde gerekçe mevcut değildir. Sonradan verilen, tarihi bulunmayan, başlığı «gerekçe» olarak adlandırılan imzasız kesim; «Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında Başbakanlıkça Adalet Bakanlığına suç duyurusunda bulunulmuştur.

Bu suç duyurusunda muhbir, UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur MENGENEÇİOĞLU'dur. Suç iddiası, Bakanın sağladığı şahsi menfaat karşılığı, Bakanlık görevini kötüye kullan-

mak suretiyle adı geçen firmanın gemilerine akaryakıt nakliyesi sağlanmasıdır.

Ayrıca Bakanın görevini yapan bazı bürokratları bu işlere engel olacağı gerekçesi ile görevden almayı düşündüğü de iddia edilmektedir.

Yukarda arz edilen hususlar; Bakanın görevde bulunduğu sırada nufuzunu kötüye kullanarak şahsi menfaat sağladığı ve Devleti zarara uğrattığı ve bu hareketinin Türk Ceza Kanunu'nun ilgili maddeleri kapsamına girdiğini göstermektedir.

Bu sebeple durumun açıklığa kavuşturulması ve Bakanın sorumluluğunun tesbiti için Anayasanın 100. maddesi uyarınca Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında Meclis Soruşturması açılmasına mütedair olan bu önergemizin işleme konulmasını arz ve teklif ederiz saygılarımızla» şeklindedir.

8.1.1985 günlü önerge, Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel kurulunun 8.1.1985 günlü, 50. Birleşiminde okunmuş, 10.1.1985 günlü, 52. Birleşiminde görüşülerek Meclis Soruşturması açılmasına karar verilmiştir.

Ancak suç duyurusunda bulunulan Bakan hakkında Meclis Soruşturması ve Yüce Divan'a sevk kararı alınabilmesi için İchtüzük hükümlerine göre işlem yapılması gerekir. Yürürlükteki İchtüzüğü, 1982 Anayasası'nın geçici 6. maddesi saptamaktadır. Bu madde : «Türkiye Büyük Millet Meclisinin toplantı ve çalışmaları için kendi içtüzükleri yapıncaya kadar, Millet Meclisinin 12 Eylül 1980 tarihinden önce yürürlükte olan içtüzüğünün, Anayasaya aykırı olmayan hükümleri uygulanacaktır» biçimindedir. Sözü edilen İchtüzük'te Bakanlar Kurulu üyeleri hakkında suç işlemleri halinde yapılması gerekli soruşturma ile ilgili bir hüküm bulunmamaktadır. Bu düzenleme, Devlet Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR hakkında önerge verildiği günde yürürlükte bulunmayan 17 Şubat 1965 tarihli (TBMM Birleşik Toplantı İchtüzüğü)nde mevcuttur.

Bu boşluğun doldurulabilmesi için, 15.1.1985 günlü, 53. Birleşimde «... Anayasa'nın 100. maddesine göre kurulması kararlaştırılan Meclis Soruşturma Komisyonlarının, üyelik şartları, çalışma usul ve esasları ile yetkileri ve Soruşturma Komisyonu'nun düzenleyeceği raporun Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nda görüşülme usul ve esasları hakkında, Türkiye Bü-

yük Millet Meclisi İçtüzüğü yapılıncaya kadar, 17.2.1965 tarihli (Türkiye Büyük Millet Meclisi Birleşik İçtüzüğü)nün, Anayasa'ya aykırı olmayan hükümlerinin uygulanması» kararı alınmıştır.

Kural olarak hiç bir Anayasada, yasama organının uygulayacağı içtüzüğün, hangi içtüzük olacağı belirlenmez. 1982 Anayasası'nda ise, yenisi yapılanaya kadar uygulanacak içtüzük geçici 6. madde ile saptanmış, diğer bir deyişle, Anayasa, atıf suretiyle «Millet Meclisi İçtüzüğü»ne anayasal kural niteliği kazandırmıştır.

Bu durumda boşluğun doldurulabilmesi için Türkiye Büyük Millet Meclisince izlenecek yasal yol, ya yeni bir içtüzük yapıp uygulamaya konulması, ya da Anayasa'nın geçici 6. maddesine, Anayasa'nın 175. maddesinde konulan koşullara uygun olarak (TBMM Birleşik Toplantı İçtüzüğü) ibaresinin de eklenmesi şeklinde olmalı idi.

Hemen ilâve edelim ki, Türkiye Büyük Millet Meclisi, İçtüzüğü değiştirmek veya boşluklarını doldurmak konusunda elbette yetkilidir. Ancak, bu yetki kullanılırken, yasal hükümlere uygun davranmak zorunludur. Yeni bir içtüzük yapmak veya içtüzüğün boşluklarını doldurmak konusundaki yetkinin nasıl kullanılacağı, Anayasa'nın geçici 6. maddesinin geçerli içtüzük olarak kabul ettiği Millet Meclisi İçtüzüğünde gösterilmiştir. Bu açıdan, yeni içtüzük oluşturmak veya boşlukları doldurmak konusundaki yetkinin, Millet Meclisi İçtüzüğünün belirlediği normlara uygun biçimde kullanılması gerekir.

Oysa, Millet Meclisi İçtüzüğünün 157. maddesindeki, «İçtüzükte değişiklik yapılmasını öngören teklifler, milletvekillerince yapılır. Bunlar hakkında, kanun teklifleri hakkındaki hükümler uygulanır. Bu teklifler, Anayasa Komisyonunda incelendikten sonra, bu komisyonun raporu esas olmak üzere, Genel Kurulda görüşülür ve sonuçlandırılır. Anayasa Komisyonu, İçtüzükte gördüğü boşluk ve aksaklıkları ve bunların doldurulması ve düzeltilmesi için uygun gördüğü tedbirleri, bir rapor halinde Meclis Başkanlığına sunar. Bu rapordaki görüşler Başkanlık Divanınca da benimsenirse, Meclis Başkanı içtüzükte gerekli değişiklik tekliflerinin yapılması için Genel Kurulu uyarır...» biçimindeki hükümlerine uyulmadan 15.1.1985 günlü karar alınmıştır.

Böylece Anayasaya aykırı olarak, yürürlükte bulunmayan T.B.M.M. Birleşik Toplantı İktüzüğü uygulanmıştır. Alınan karar yoklukla sakatlanmış ve böylece «yargılama şartı» gerçekleşmemiştir.

Birleşik Toplantı İktüzüğü'nün yasal geçerliliği, bir an için var sayılsa dahi, bu iktüzük kurallarına da aykırı davranılarak karar alınmıştır.

Şöyleki; 12. ve 14. maddelere aykırı olarak, soruşturma önergesi verilmeden, fiille ilgili hazırlık kovuşturması yapılmış, önergede, hangi fiillerin hangi kanun ve nizama aykırı olduğu, maddesi de zikredilmek ve gerekçe de gösterilmek suretiyle belirtmek zorunludur, hükümleri yerine getirilmemiş, bir tür hazırlık tahkikatı yapmak ve isnadın ciddiliğini saptamak amacı ile oluşturulması gereken «Meclis Hazırlık Komisyonu» kurulup, raporu alınmadan soruşturmanın açılmasına karar verilmiştir.

Anayasa'nın 85. maddesindeki, yasama dokunulmazlığının kullanılmasına veya üyeliğin düştüğüne Meclisce karar verilmesi hallerinde, karar tarihinden başlayarak bir hafta içinde, bu kararın Anayasa veya İktüzük hükümlerine aykırılığı iddiası ile iptali için Anayasa Mahkemesine başvurulabilir, hükümündeki süre koşulu, Yüce Divan açısından geçerli olmamak gerekir. Konu, dokunulmazlığın kaldırılmasına ilişkin kararın Anayasa veya İktüzük hükümlerine aykırılığı iddiası ile iptali için Anayasa Mahkemesine yapılmış bir başvuru değil, rüşvet isnadı ile Yüce Divan'a açılmış bir davadır. Mahkeme «dava şartı»nın gerçekleşip gerçekleşmediğini res'en ve süre ile bağlı kalmayarak daima inceleyebilir.

Açıklanan nedenlerle, «dava şartı» gerçekleşmediğinden C.M.U.K.nun 253/4. maddesi uyarınca, şartın gerçekleşmesini beklemek üzere, muhakemenin durdurulmasına karar verilmesi gerekir.

II — Soruşturma önergesinde, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'a isnad edilen suç; «Bakanın sağladığı şahsi menfaat karşılığı, bakanlık görevini kötüye kullanmak suretiyle, UM Deniz Nakliyat Firmasının gemilerine akaryakıt nakliyesi sağlanmasıdır.»

TBMM Soruşturma Komisyonu da, «Önergenin genel manası Komisyonumuzca müzakere edilip değerlendirilmek suretiyle suç konusu, aşağıda gösterilen iki madde halinde tesbit edilmiştir» denilerek, sanığa isnad edilen fiil;

«1 — Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'nun gemilerine fazla fiatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle devleti zarara uğrattığı...

2 — UM Deniz Nakliyat Firması sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25 milyon lira rüşvet aldığı» şeklinde belirlenmiştir.

Soruşturma Komisyonu, Soruşturma Önergesinde gösterilen isnat ile bağlı kalması gerekirken, fiili değiştirmiş, böylece «iddia ile bağlılık» ilkesine aykırı olarak soruşturmayı sonuçlandırmıştır. Oysa, soruşturma önergesinde, sağlandığı iddia edilen 25 milyon liralık haksız menfaatin, UM Deniz Nakliyat Firması gemilerine akaryakıt temin amacına yönelik bulunduğu açıkça vurgulanmıştır. Yani 25 milyon liralık haksız menfaat sağlandığı iddiası, müstakil bir iddia olmayıp «akaryakıt nakli» nedenine dayandırılmaktadır. Böylece Soruşturma Komisyonu, «haksız menfaat» ile «akaryakıt sağlamak» arasındaki bağı kopararak, sanığa yüklenen tek fiili, ayrı ayrı iki isnadın konusu yapmış ve soruşturma önergesinin tamamen dışında kalacak bir şekilde, nedeni belli olmayan yeni bir isnat ortaya atmış ve petrol taşımacılığı ile ilişkisiz olarak «Uğur MENGENCEOĞLU'ndan haksız menfaat sağladığı ve bu cümleden olarak 25 milyon aldığı» konusunda mücerret bir fiil yaratmıştır. Böyle sebepten soyutlanmış bir fiil soruşturma önergesinde mevcut değildir ve Komisyon, önergede yer almayan, yani tahkikat açılması bakımından iddia edilmemiş bir fiil ile ilgili olarak soruşturma yapmış ve sonuçta, «Manisa Milletvekili ve Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın Bakanlık görevini kötüye kullanarak UM Denizcilik Ticaret Anonim Şirketi sahibi Uğur MENGENCEOĞLU'nun gemilerine fazla fiatla akaryakıt nakli sağlamak suretiyle Devleti zarara uğrattığı... yolundaki iddialarla ilgili eylemi tahakkuk etmediğinden ve suç niteliğinde görülmediğinden, bu konulardan dolayı hakkında soruşturma açılmasına yer olmadığına... ve sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın rüşvet aldığı konusunda elde deliller mahkemece takdir olunarak eylemine uyan T.C.K.nun 211 inci maddesi delaletiyle 213 ve 225 inci maddelerine göre hakkında son soruşturmanın açılmasına...» karar vermiş ve T.B.M.M. de Soruşturma Komisyonu Raporunu aynen kabul etmiştir.

Böylece Soruşturma Komisyonu ve T.B.M.M., iddia dışı kalan bir fiilden dolayı, sanık hakkında son soruşturma açmıştır. Bu ise, «iddia ile bağımlılık» kuralına aykırıdır.

Bütün bu yasal aykırılıklara rağmen, soruşturma önergesinde sanığa isnat edilen «Bakanın sağladığı şahsi menfaat karşılığı, Bakanlık görevini kötüye kullanmak suretiyle, UM Denizcilik Nakliyat Firmasının gemilerine akaryakıt nakliyesi sağlanması» fiilinden açıkca «son soruşturma açılmasına yer olmadığına» karar verilmiş ve ortada artık «yargılanacak bir fiil, bir isnat da kalmamıştır.

Ayrıca, Soruşturma Komisyonu : «Deniz taşımacılığı yapan firmalarla anlaşma yapılması», «Hampetrol nakil şeklinin, adedinin ve fiyatının tesbiti» ve «Büyük gemi alınması», konularında, Bakan İsmail ÖZDAĞLAR'ın «görev ve yetkisi» bulunmadığını saptayarak bu konularda da «kovuşturmaya yer olmadığı» sonucuna ve bu husus TBMM Genel Kurulunca kabul edilerek «Yargısal Karar»a bağlanmıştır.

Bu açıklamalar karşısında, «yargılanmış uyumsuzluk» yeniden yargılama konusu yapılamıyacağından ve böyle bir tutum ve uygulama «yargı bulunmaması - ne bis in idem» kuralına aykırı olacağından C.M.U.K.nun 253/3. maddesi uyarınca sanık hakkındaki «davanın reddine» karar verilmesi gerekir.

III — Çoğunluk kararında dayanılan deliller ve mevcut çelişkiler :

A) Ses Bantı;

C.M.U.K.nun son soruşturma ile ilgili hükümleri; kanıtların yargı organı önünde toplanmasının kural olduğunu saptayıp, tanık, bilirkişi yazılı kanıtların mahkemede tartışılmasının zorunluluğunu amirdir. C.M.U.K. nun 232, 238, 242, 244, 246 ve 247, maddeleri, esas itibarıyla yargı organları önünde sağlanan kanıt ve ifadelerin değer taşıyacağını belirlemektedir. İdari organlar ve polis tarafından sağlanan kanıtların, ancak, yasal ve geçerli usuller çerçevesinde doğrulandığında değeri olabilir.

Olayımızda, iddia edilen suçta el konuluş biçimi yasalara uygun değildir.

C.M.U.K. nun «Suçların İhbarı» başlıklı 151. maddesine göre; «Suçlara dair ihbarlar, şifai veya yazılı olarak Cumhuriyet

Müddiumumiliğine zabıta makam ve memurlarına ve Sulh Hâkimine yapılabilir. Şifahi ihbarlar üzerine zabıt tutulması» gerekmektedir.

Olayda yasanın açık emri yerine getirilmemiş, yetkisi bulunmayan, Başbakanın Danışmanı sıfatını taşıyan Adnan KAHVECI, yasalarla belli makamlara verilmiş görevi üstlenerek suç araştırmasına girmiştir. Nitekim, Meclis Soruşturma Komisyonunca; (...yapılan ihbar üzerine Bakanın görev ve resmi sıfatı itibarıyla suçu, Anayasa ve Usul hükümleri dairesinde tahkiki yoluna gidilmesi ve yetkili mercilere intikal ettirilmesi gerekirken, res'en delil tesbiti yoluna tevessül ederek, neticeten suç delillerinin ziyana ve tam olarak elde edilememesine ve tahkikatın teşevvüşüne sebebiyet verdiği kanaatine varılan Başbakanlık Müşaviri Adnan KAHVECİ hakkında, cezai ve inzibati yünden gereği takdir ve ifa olunmak üzere...) suç ihbarında bulunulmuştur.

Davamızda Adnan KAHVECİ'nin yetkisiz ve usulsüz olarak tesbit ettiği veya ettirdiği ses bantı en güçlü delil olarak ileri sürülmektedir.

Özellikle, değiştirilmesi, montaj suretiyle hiç yoktan oluşturulması olanağı bulunan ve ciddiyetinin teknik bakımdan kanıtlanması mümkün olmayan ses bantlarının, tek başlarına kanıt olabilmesi ve salt bunlara dayanılarak hüküm kurulması düşünülemez.

Anayasa Mahkemesi, Yargıtay ve Askeri Yargıtay'ın yerleşmiş içtihatlarına göre, teyp bantı başlı başına delil olamaz. Başka delillerle teyid edildiği ve yasal yollarla saptanıp, karşı taraf karşı çıkmadığı takdirde delil kabul edilebilir.

Anayasa Mahkemesi'nin 17/19.8.1971 günlü, 1971/41 esas ve 67 karar sayılı kararında :

«... Ses alma alanındaki ilerleme ve gelişmeler, bu gün o evrededir ki, bir sesin belirli bir kişiye ilişkin bulunduğunun, halâ parmak izlerinde olduğu gibi kuşkusuzca ve kesinlikle saptanamamasına karşılık, bir takım montaj yolları ile ve gerekirse ses taklit etmede usta kişilerin yardımlarından da yararlanılarak bantlar istenildiği gibi doldurulabilmektedir...

...Yukarıdanberi açıklanan varılan sonuç şudur: Başkaca inandırıcı ve pekiştirici kanıtlar bulunmadıkça, yalnızca ses bantlarının... bir isnada... ciddilik kazandırılabilmesi, bir hukuk devletinde düşünülemez» denilmektedir.

Meclis Soruşturma Komisyonunca, bant üzerinde montaj yapıp yapılmadığının teknik şekilde incelenmesine dair Orta Doğu Teknik Üniversitesi Elektrik ve Elektronik Mühendisliği Bölümünden alınan bilirkişi inceleme raporunda :

«...Komisyonunuza sözle de belirtmiş olduğumuz gibi, çok iyi ve profesyonelce montajı yapılmış bir bantta, montaj işleminin yapıldığının tesbiti teknik olanakların dışındadır. Yaptığımız incelemeler sonucu bantta kuşku uyandırıcı bir bölgeye rastlanmıştır. Bu bölge, MENGENCEOĞLU ve ÖZDAĞLAR'ın olduğu ileri sürülen kişiler arasında asansörde geçen ve rüşvet iddiasını destekler nitelikteki konuşmanın sonundadır. Burada, normal kaydedilmiş bir bantta olmaması gereken ve silinti izlenimi veren çok kısa süreli bir yer vardır. Bu şüpheli yer, bantın bize iletilmeden önceki dinlemeleri sırasında kayıt düğmesine kazara çok kısa basılmasının sonucu olabileceği gibi, bir montaj bölgesinin sınırı da olabilir... Teyp bandının arka yüzünde bir özür gözlenmediğinden hata bantın kendisinde değildir. Yukarıda iki olasılık laboratuvarında denenmiş ve her iki durumda da deneme bantı üzerinde, incelenen banttaki şüpheli bölgeye benzer bir bölgenin yaratılabileceği saptanmıştır.

...Üzerinde Olympus teybiyle kayıt edilmiş deneme bandının konuşma boşluklarında arka plan gürültüsü yaklaşık 5 dB (desibel) artmaktadır. Normal kaydedilmiş bir bantta arka plan gürültüsünün bu saniyenin altına düşmemesi gerekir... Bandın çok kısa bir bölümünün dışında arka plan gürültüsünde 5 dB don kayda değer bir farklılık gözlenememiştir. Bandın yukarıda bahsedilen tek şüpheli yerinde arka plan gürültüsü 0 dB (sıfır desibel)e düşmektedir.» denilerek, bilirkişi inceleme raporunda böyle bir durumun nasıl ortaya çıkabileceği olasılıkları incelenmiş ve boşluğun, ya kayıt düğmesine kazara basılmasından doğabileceği veya montajda olabilecek hatalardan meydana gelebileceği üzerinde durulmuş ve sonuçta : «...genelde bantta montaj izlenimi verebilecek başka bir veriye rastlanmamıştır. Ancak, yukarıda açıklanan yöntemle kusursuz denilebilecek kalitede montaj yapılabilir, bandın montajlı olup olmadığı konusunda kesin bir yargıya varılamaz» şeklinde rapor sonuçlandırılmaktadır.

Bilirkişilerin, kusursuz kalitede montaj yapılabilir dedikleri ve açıkladıkları yöntem şöyledir: Bantın ekleme yapılması istenen kesimi önce kesilir, başka banta alınıp, esas banta eklen-

mesi yapılacak parça, kesilen iki uç arasına eklendikten sonra, meydana getirilen bant yeniden başka bir banta alınarak montaj yapılmış bant ortaya çıkar. Bu şekilde yapılan bir montajın tesbiti henüz teknik olarak mümkün değildir.

B) Para ilk defa hangi tarihte istendi?

1) Uğur MENGENCEOĞLU, Meclis Soruşturma Tutanağı sahife 129 da Temmuz, sahife 111 de Eylül, sahife 166 da Temmuz, sahife 171 de Ekim/Kasım diyor.

2) Tanık UM Denizcilik İdare Meclisi üyesi Enver TOPRAK, Meclis Soruşturma Tutanağı sahife 101 de yaz sonları, Ağustos'tan sonra Eylül, Yüce Divan Tutanağı sahife 608 de Temmuz diyor.

3) Tanık UM Denizcilik Hukuk Müşaviri Aytekin OZAN, Meclis Soruşturma Tutanağı sahife 9, 41 ve 51 de Eylül, Yüce Divan Tutanağı sahife 583 ve 590 da Temmuz, Yüce Divan Tutanağı sahife 595 de Eylül ayında olduğunu söylemedim. Böyle bir şey demiş isem, yanlış olur diyor.

C) Para isteme nedeni :

Uğur MENGENCEOĞLU, Meclis Soruşturma Tutanağı sahife 157 de, «Diğer gemilerin yükleri muntazam veriliyordu. Sıkıntılar, aksaklıklar vesaire... Bakan müdahale edip bunları düzeltebilirdi» diyerek para isteme nedenini kendi gemilerine düzenli yük verilmeyişine dayandırıyor.

Meclis Soruşturma Komisyonu sahife 169 da, «büyük geminin alınışı, Büyük Selçuklu'nun alınışı sırasında yapmış olduğum görüşmede Bakan, ben sana bu gemiyi aldırırım ve % 2,5-3 gibi laflar etti, diyerek bu nedeni büyük gemi alışı kolaylaştırmaya bağlıyor.

Meclis Soruşturma Komisyonu sahife 171 de, Sayın SAKALIOĞLU'nun (Yani size Bakan, bu zorluklarınızı gideririm şeklinde bir sözde bulundu mu?) sorusu üzerine, «Şimdi bir pazarlık yapmıyoruz. % 2,5 bana vereceksin ama ben senin bu işini halledeceğim, demiyor.»

Meclis Soruşturma Komisyonu sahife 129 da «Sayın Bakanla aramızda bir pazarlık geçmedi. Yoksa parayı verirseniz anlaşma yapabiliriz, diye bir şey yok» diyerek bu kerre de para isteme nedenini bulanıklaştırmaya çalışıyor.

D) Uğur MENGENEÇİOĞLU, parayı vermeyi ve şeklini Adnan KAHVECİ ile birlikte kararlaştırdık, demesine karşın, Adnan KAHVECİ aralarında böyle bir konuşma ve kararlaştırma, olmadığını söylüyor.

E) Uğur MENGENEÇİOĞLU 19 Aralık 1984 de şoförü İhsan BEŞİKTEPE'nin kullandığı araba ile İstanbul'dan çıktıklarını gece Kuru Motel'de kaldıklarını, sabah doğruca eski Başbakanlığa geldiklerini, Adnan KAHVECİ'den bir teyp ve bir band aldığını, bununla yeni Başbakanlığa gittiğini, Bakanı bir müddet bekledikten sonra görüştiklerini, Bakanın konuşmasını banda almak istediğini oradan tekrar Adnan KAHVECİ'nin yanına döndüğünü, bandta kayıt bulunmadığını gördüklerini teyp ve bandı alarak İstanbul'a döndüğünü, sonradan değiştirdiği ifadesinde anlattığı halde, Adnan KAHVECİ, (Meclis Soruşturma Komisyonu tutanağı sahife 56) «Olaydan bir hafta önce Uğur MENGENEÇİOĞLU makamıma gelmedi. O gün oldu. (Olay günü) Daha önce teybi görmemişti. Teybin kullanılmasını bilmiyordu.» yine Adnan KAHVECİ, (Meclis Soruşturma Komisyonu tutanağı sahife 59) «Daha önce teyp ve bandı herhangi bir şekilde Uğur MENGENEÇİOĞLU'na vermedim.»

Adnan KAHVECİ (Meclis Soruşturma Komisyonu sahife 256) «Olay günü teybi Uğur MENGENEÇİOĞLU'na vermeden önce teyp bende idi» diyor.

Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun şoförü İhsan BEŞİKTEPE, «20 Aralık sabahı Kuru Motel'den eski Başbakanlığa geldiklerini ve başka yere uğramadan İstanbul'a döndüklerini, (Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun beyanının aksine) yeni Başbakanlığa uğramadıklarını, uğrayıp dışarda iddia edildiği gibi bir saat beklemiş olsa idim, hatırlardım», diyor.

F) Olayın oluş tarihi :

Uğur MENGENEÇİOĞLU ve Adnan KAHVECİ, Ankara Cumhuriyet Savcılığı'ndaki ilk ifadelerinde, olay 25 Aralık'ta olmuştur, dedikleri halde, sonradan Uğur MENGENEÇİOĞLU İstanbul Cumhuriyet Savcılığı'na başvurarak, ifadesini, 26 Aralık olarak düzeltmiş, Adnan KAHVECİ ise Soruşturma Komisyonu'nda ve yüzleştirmeden sonraki ifadesinde ve Yüce Divan'daki tanıklığında olayın 25 Aralık'ta olduğu hususunda ısrar etmiştir ve Komisyon üyesi Sayın UZUN'un; Sayın KAHVECİ bize hadisenin, teyp bandını Uğur MENGENEÇİOĞLU'na verdi-

ğiniz tarihi kesin olarak söyleyebilir misiniz? şeklindeki sorusuna; Salı günü, 25 Aralık Salı günü.

Sayın UZUN'un yine ısrarla, bu tarih kesin midir? sorusunu, Adnan KAHVECİ; Kesindir, şeklinde yanıtlamıştır.

Yine Adnan KAHVECİ, Sayın UZUN'a cevaben, 26 Aralık tarihini ilk defa duyuyorum. Olayın cereyan ettiği gün 25 Aralık Salı günüdür.

Sayın UZUN'un ısrarlı sormalarına karşı da, olay Salı günü cereyan etti, 25 Aralık Salı günüdür, şeklinde yanıt vermiştir.

Soruşturma Komisyonu'ndaki yüzleştirmede, Uğur MENGENCEİOĞLU; ayın 26 sında ısrar ediyorum.

Adnan KAHVECİ; Efendim, bunu kontrol etmenin en sağlam yolu hafızamın beni yanıltmadığı tek nokta, galiba orası, o akşam yani bandı Başbakan'a arz ettiğim gece, bir davet vardı konutta ki, bu tarih 25 Aralık'tır.

Yüce Divan'da;

Üye Sayın TURAN: Önce Uğur MENGENCEİOĞLU ve siz 25 Aralık diyordunuz, bu uygunluk nereden geliyor. 25 mi, 26 mı?

Adnan KAHVECİ: Efendim olay benim aklımda kalan şekli ile 25 inde olmuştur.

G) Teyp ve band Uğur MENGENCEİOĞLU'nda ne kadar kaldı?

Uğur MENGENCEİOĞLU (Meclis Soruşturma Komisyonu tutanağı sahife 123, 127, 139 ve 152) Bankaya gittiğimde teyp üzerimde değildi... Otele gitmeden Adnan KAHVECİ'ye gittim. Bandı aldım. Adnan KAHVECİ'den otele çantayı tanzim etmeğe, İsmail ÖZDAĞLAR'a telefon etmeğe gittim... Teyp bende saat 11 ilâ 12.30 arası bir buçuk saat kaldı, der.

Soruşturma Komisyonu'nda bant dinlenirken olayla ilgili olmayan birtakım sesler tespit edilmesi üzerine Uğur MENGENCEİOĞLU tekrar içeri alınır. Banttaki diğer sesler dinletilir. Bunun üzerine Uğur MENGENCEİOĞLU, bantın kendisinde bir buçuk saat değil, bir hafta kaldığını itiraf eder. Adnan KAHVECİ ile yüzleştirilir. Adnan KAHVECİ, teyp ve bandı Uğur MENGENCEİOĞLU'na daha önce vermediğinde ısrar eder.

H) Adnan KAHVECİ, bandı ve teybi Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU'ndan saat 12.30 da aldıktan sonra aynı gün, yabancı bir heyet şerefine verilen davette gece yarısından sonra Başbakan'a takdim ettiğini ve bandı birlikte dinleyip değerlendirdiklerini söylemesine karşılık Başbakan Turgut ÖZAL, teyp ve bandı Adnan KAHVECİ'nin kendisine öğle üzeri, öğleden sonra verdiğini, 26 Aralık gecesi konutta böyle bir konuşma ve değerlendirme yapmadıklarını söyler. Bunun üzerine KAHVECİ teyp ve bandın kendisinde bir günden fazla kaldığını kabul eder.

Bu kadar önemli bir olayda, gün ortası ile gece yarısından sonrasının karıştırılışı ve bandın alınışından Başbakan'a verilmesine kadar geçen sürenin üç, dört saat ile yirmidört saatten fazla değişimi nasıl izah edilecektir.

İ) Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU ve Adnan KAHVECİ ve diğer bazı tanıkların beyanlarından çıkan sonuca göre, Adnan KAHVECİ'den band alındıktan sonra Otele dönüş saati 11.30 civarındadır. Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU bundan sonra odasına çıkmış, ÖZDAĞLAR ile telefonla konuşmuş, içinde para bulunan çanta ile mavi Murat marka arabaya binmiş, çanta Ali ÖZDAĞLAR'a verilmiş Başbakanlığa gidilmiş, İsmail ÖZDAĞLAR'ın evine Ali ÖZDAĞLAR ve Mehmet KAYMAK bırakılmış ve çanta tekrar Otele getirilerek Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU'nun odasına konmuştur.

Bu sıralama ve anlatıma göre o sırada saat artık en az 12.30 olmaktadır.

Halbuki Otel personelinden Gülten ATİK; bizim yemek saatimiz 11 dir. Birimiz iner, birimiz çıkarız. Ben yemeğe iniyordum. Belboy Mehmet DURU, Gülten Hanım kapıyı açınız, dedi. Kapıyı açtım. Belboy Mehmet, Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU'nun odasına bir çanta bıraktı. O sırada saat 11 veya en fazla 11.30 idi. Daha geç olamaz. Aksi halde yemeği kaçırmış olurum. Oysa rahatlıkla yemek yedim, der. İfadesi Belboy Mehmet DURU tarafından da doğrulanır.

Adnan KAHVECİ, Uğur MENGENCEİ-ÖĞLU'nun ifadeleri ile, tarafsız tanıklar Gülten ATİK ve Mehmet DURU'nun inandırıcı tanıklıkları nasıl telif edilebilir? Bu kadar önemli bir konudaki en az bir saatlik fark nasıl bağdaştırılacaktır?

K) İsmail ÖZDAĞLAR'ın, saat 11.45 sıralarında makamına çağırıldığı mavi Murat marka araba şoföründen, babası ile kayınbiraderini eve götürülmesini istemesi nedeninin düzmece

olduğu, zira o saatte Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun kendisine telefon edeceği bilindiğinden bu sahnenin hazırlandığı iddia edilmektedir. Gerçekten de, İsmail ÖZDAĞLAR tarafından odaya giren şoföründen babası ve kayınbiraderinin eve götürülmesi istendiği, tam odadan çıkılırken telefonun çaldığı, ahizeyi kaldırıp konuşan ÖZDAĞLAR'ın şoföre, Ankara Oteline uğrayıp Uğur MENGENEÇİOĞLU'nu alıp getirmesini bu arada babası ve kayınbiraderinin de gezmiş olacaklarını bildirdiği inkâr edilmektedir.

Ancak, çok az konuşma yapan ve arandığında meşgul olmayan her an bulunabilecek bir abonenin bile bir kaç çevirmeden sonra tesadüf sonucu düşürülebildiği Ankara'da günün en meşgul, telefon trafiğinin en yoğun saatinde görüşülebilmesi olanaksız denecek kadar güç bir Bakan telefonunun tam şoförün kapıdan çıkacağı anda çalacağından emin olup böyle bir düzenleme hazırlandığından söz etmek inandırıcılıktan uzak olacaktır. Zira, telefon bir kaç saniye geç çalsa iddia edilen tertip sonuçsuz kalacak, şoför, baba ve kayınbirader odadan çıkmış ve uzaklaşmış olacaklardı.

L) Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun şoförü İhsan BEŞİKTEPE teybi olaydan bir hafta önce eski Başbakanlıktan çıkarken MENGENEÇİOĞLU'nun elinde gördüğünü, teybin kırmızı yanan bir lambası olduğunu, UM Denizcilik müdürlerinden Aydın ŞAHİNOĞLU'nun da olaydan bir hafta önce Uğur MENGENEÇİOĞLU'nun elinde gördüğü teybin küçük kırmızı lambası bulunduğunu belirtmektedirler. Halbuki gerek KAHVECİ ve gerekse MENGENEÇİOĞLU olayda Meclis Soruşturma Komisyonuna verilenden başka bir teyp kullanılmadığını söylemişlerdir. Olympus marka bu teypte ise böyle kırmızı bir lamba yoktur.

M) 9 ve 10 Ocak 1985 günlü Milliyet, Hürriyet, Güneş Gazeteleri Anka ve Anadolu Ajansı haberlerinde; Başbakan Turgut ÖZAL, Devlet eski Bakanı İsmail ÖZDAĞLAR'ın, kendisine itirafta bulunduğu yolundaki haberlerin senaryo olduğunu söyledi. Başbakan ÖZAL bir gazetecinin «ÖZDAĞLAR rüşvet aldım dedi mi?» sorusunu tekrarlaması üzerine kızdı ve «yok böyle bir şey, uydurma, hayal mahsulü, tamamen uydurmadır. Parayı aldığına kani değilim.» diye konuştu, şeklinde yazılar çıkmıştır. Yine Başbakan, İsmail ÖZDAĞLAR'ın Yüce Divan'a sevki için Türkiye Büyük Millet Meclisinde yapılan 11.1.1985 günlü toplantıda; sanığın kendisine parayı aldı şeklinde bir ikrarda bulunduğu bahsetmediği ve bir milletvekilinin «Sayın ÖZAL,

hem savcı gibi dokunulmazlığın kaldırılmasını istemiş, hem de ÖZDAĞLAR'ın rüşvet aldığına kanım, yüzde 99 tam 3/4 diyerek hâkim gibi karar vermiştir» biçimindeki sözlerine karşılık da «yalan beyanda bulunuyorlar» diye cevap vermekle yetinmiştir.

25 Ocak 1985 günü televizyondaki basın toplantısında Başbakan Turgut ÖZAL, bir gazetecinin sorusu üzerine, «banttan başka delil olmadığını» bildirmiştir.

Böylece, tanık Turgut ÖZAL; ikrarın vaki olduğunu söylediği 3 Ocak 1985 gününden Meclis Soruşturma Komisyonunda ifade verdiği 22 Nisan 1985 gününe kadar, İsmail ÖZDAĞLAR'ın parayı aldığı yolundaki ikrarından hiç bahsetmemektedir.

Ancak, 22 Nisan 1985 günü Meclis Soruşturma Komisyonundaki tanıklığında, «... 3 Ocak 1985 günü bir Bakanlar Kurulu toplantısı sonrası, konutta ÖZDAĞLAR ile konuştum. ÖZDAĞLAR bana, rüşvet aldım. Pişmanım. Para bende, evde...» dediğini söyler. İkrarın yapıldığı bildirilen 3 Ocak 1985 günü ile, ikrarın açıklandığı 22.4.1985 tarihi arasında üçbuçuk aydan fazla zaman geçmiştir.

Dokunulmazlığın kaldırılması isteği ile Meclise başvurulduğuna ve bu doğrultudaki bütün kanıtların ileri sürülmesi basit bir mantık kuralı olmasına karşın, Mecliste, itiraftan hiç bahsedilmemesi, aksine kendisine itirafta bulunduğu söylenmelerini hatırlatan bir milletvekiline yalan beyanda bulunuyorlar, yok böyle bir şey diye yanıt verilmesi nasıl izah edilebilir?

SONUÇ: Sanık İsmail ÖZDAĞLAR savunmasında; bazı nedenler yanında, hampetrol taşımacılığının ihale ile yaptırılması kararına varılınca, bundan zarar görecektir olan Uğur MENGENECİOĞLU'nun bu suç isnadında bulunduğunu söylemektedir. 1984 yılı ULCC tipi bir tanker ile Süveyş - Cape güzergâhı dünya ortalama fiyatı 5.07 US. Dolar/Ton iken DİTAŞ uygulaması 15 US. Dolar/Ton'dur. Tüketiciyi korumak kasti ile Çikita muz bile ithal eden zihniyetin, Türk bayraklı tankerleri koruyup, yaştamak amacı ile dünya uygulamasının üç kat üzerinden yerli tankerlere hampetrol taşıması, Meclis Soruşturma Komisyonu raporunda da belirtildiği gibi, düşündürücüdür.

Olayda, diğer delillerle pekiştirilmedikçe tek başına delil kuvveti bulunmayan ses bandında montaj, ekleme yapıldığı ihtimalinin, zayıf da olsa, bertaraf edilemeyeceği,

Komisyonun tevdi edilen bandın devamında çıkan ve Uğur MENGENECİOĞLU'nun İstanbul'daki bürosunda yapıldığı an-

laşlan konuşmalardan band ve teybin İstanbul'a gittiği, bandın Uğur MENGENCEOĞLU tarafından aynı gün değil bir hafta önce alındığı ve yukarıda belirtilmeğe çalışılan bir çok noktalar-daki çelişkili beyanlar karşısında gerek Adnan KAHVECİ ve gerekse Uğur MENGENCEOĞLU'nun olayları gizledikleri, hiç değilse, tam söylemedikleri gerçeği ortaya çıkmaktadır.

En sade bir vatandaşın bile bildiği, rüşvette paranın yakalanması gerçeğinin bir kenara itilmesi, ÖZDAĞLAR'ın, parayı aldım, evdedir, demesine rağmen, paranın getirtilip bir tutanak-la tevsik edilmeyişi, paranın diğer yarısı 25 milyonun bir hafta sonra verileceği söylendiğine göre, bu yolda yasal tedbirler alınıp olayın sağlam kanıtlara dayandırılmayışi,

Fen Lisesi, Orta Doğu Teknik Üniversite mezunu, genel müdürlük yapmış ve bakanlığa lâyık görülmüş ÖZDAĞLAR'ın Başbakan Turgut ÖZAL tarafından olaydan bir hafta on gün kadar önce, sen bu petrolcüler, Uğur MENGENCEOĞLU'nu tanıyor musun, ilişkilerinde çok dikkatli ol, başına iş açarlar şeklinde ki vaki ikazlarını hiçe sayarak olayı yaratması,

Şeker veya çikolata paketi şeklinde eve getirilmesi önerilen ve gönderilen pakette, para olduğu tahmin edilemeyeceği savunması ile çürütülmesi kolaylaşacak ve en yakınlarından bile saklanması gerekli rüşvet fiilinin, sanki herkese ilân edilircesine, araya baba, kayınbirader ve resmi şoförün konarak işlenişi, orta zekâlı sıradan bir kişinin bile başvuracağı bir yol olarak kabul edilemez.

Yukarıda açıklanan, çelişkilerle ve soru işaretleri ile dolu olayda, sanık İsmail ÖZDAĞLAR'ın suçu işlediği hakkında kesin bir kanaate varılamamıştır. Şüphe sanık lehine yorumlanır. Bir masum cezalandırılacağına, bin suçlunun beraatinin yeglenmesi kuralına uyulmalı ve sanığın beraatine karar verilme-lidir.

Ayrıca CMUK nun 258/1. maddesi hükmü gözönünde tutulmadan, rüşvet olarak sevk edilen suçun görevi kötüye kullanma şeklinde nitelendirilmesi ceza daha hafif olsa dahi, suçun hukuki vasfının değişmesi biçiminde bulunduğundan sanığa ek savunma hakkı verilmemesi doğru değildir.

Yazılı nedenlerle çoğunluk kararına karşıyım.

Üye

Adnan KÜKNER